

Mötesbok: Valnämnden (2026-03-17)

Valnämnden

Datum: 2026-03-17

Plats: Esplanaden, Länken, Stadshuset

Kommentar:

Dagordning

Beslutsärenden

7/26 Datum för digital justering för dagens protokoll 3

8/26 Valnämndens yttrande över Stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv för 2027 4

Informationsärenden

9/26 Informationsärenden Valnämnden 17 mars 2026 7

Tjänsteskrivelse

2026-03-10

Valnämnden

Diariennr: VN-2026/00010

Datum för digital justering av dagens protokoll

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar

att digital justering av dagens protokoll sker senast den 20 mars 2026

Ärendebeskrivning

Digital justering av dagens protokoll ska ske senast den 20 mars 2026

Beredningsansvariga

Marie Sandström

Marie Sandström

Enhetschef

Tjänsteskrivelse

2026-03-10

Valnämnden

Diariennr: VN-2026/00011

Valnämndens yttrande över Stadsledningskontorets förslag till planeringsdirektiv för 2027

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar
att lämna yttrande över stadsledningskontorets förslag till
planeringsdirektiv för 2027.

Ärendebeskrivning

Valnämnden har att yttra sig över stadsledningskontorets förslag till
planeringsdirektiv för 2027.

Av reglementet framgår att valnämnden ska fullgöra de uppgifter som
ankommer på valnämnd samt ansvara för genomförandet av val eller
folkomröstning enligt vallagen (2005:837), folkomröstningslagen
(1979:369) samt lagen (1994:692) om kommunala folkomröstningar.

Vidare ansvarar nämnden för att det finns lämpliga röstmottagningsställen.
Valnämnden ansvarar även för översyn av kommunens indelning i
valdistrikt och bereder ärenden om kommunfullmäktiges förslag till
ändringar i valdistriktsindelningen.

Under 2027 kommer det inte att genomföras några allmänna val. Under
året kommer valnämnden noga att följa det fortsatta arbetet med de
förändringar som kan komma att slå igenom till EU-valet 2029.

Beslutsunderlag

Valnämndens yttrande över stadsledningskontorets förslag till
planeringsdirektiv för 2027.

Beredningsansvariga

Marie Sandström
Tordleif Hansson

Beslutet ska skickas till

Beslut och bilagor skickas till ksdiarium@umea.se
I ämnesraden anges: Valnämndens yttrande KS-2025/00756.

2 av 2

Tjänsteskrivelse

Dnr: VN-2026/00011

Marie Sandström
Enhetschef

Tordleif Hansson
Utredare

Remissfråga 1 - Vilka väsentliga förändringar påverkar utförandet av nämndens grunduppdrag under kommande år?

Nästa ordinarie val är EU-valet våren 2029. Under tiden fram till dess bedömer nämnden att det inte finns några faktorer som kommer att påverka grunduppdraget. Det är dock högst sannolikt att förändringar i lagstiftningen kommer att slå igenom till valet 2029. För närvarande går det dock inte att bedöma på vilket sätt och i vilken utsträckning som valnämndens verksamhet kommer att påverkas av detta.

En parlamentariskt sammansatt kommitté har haft ett uppdrag att utvärdera och överväga förändringar av valsedelssystemet. Kommittén kommer att lämna sitt slutbetänkande under hösten 2026. Vidare har Valmyndigheten haft ett uppdrag att modernisera förtidsröstningen vilket till valet 2026 innebär en delvis digitaliserad röstningsprocess samt införande av digitala röstkort. På valdagen kommer digitala röstlängder att testas i mindre utsträckning. Det finns anledning att tro att digitaliseringen av valprocessen kommer att utökas till valet 2029.

Befolkningsökningen medför att antalet valdistrikt ökar över tid. Det är dock för tidigt att redan nu bedöma om det kommer att behöva blidas fler valdistrikt till valet 2029. Varje nytt valdistrikt innebär såväl högre personalkostnader som högre material- och logistikkostnader.

Nämnden använder i stor utsträckning kommunägda lokaler i sin verksamhet vilket är ekonomiskt fördelaktigt. Behovet av vallokaler, röstningslokaler och lokaler för utbildning är mycket stort och externa förhyrningar behövs, framför allt i samband med förtidsröstningen.

Remissfråga 2 - Bedömer nämnden att förslaget till investeringsbudget 2027 och plan 2028–2030 innebär direkta och väsentliga verksamhetskonskvenser?

Nämndens bedömning är att föreslagen investeringsbudget för 2027 samt plan 2028–2030 är tillräcklig.

Remissfråga 3 - Bedömer nämnden att ett eller flera av fastställda program bör revideras, utökas eller avgränsas?

Nämnden avstår att yttra sig om revidering, utökningen eller avgränsning gällande fastställda program.

Remissfråga 4 - Bedömer nämnden att det finns behov av revidering av nämndens taxor eller avgifter för verksamhetsåret 2027?

Valnämnden tillämpar inga taxor eller avgifter.

Tjänsteskrivelse

2026-03-10

Valnämnden

Diariennr: VN-2026/00002

Informationsärenden Valnämnden 2026

Förslag till beslut

Valnämnden beslutar
att godkänna informationen

Ärendebeskrivning

Uppföljning av inriktningsmål och program T3 2025
KS Beslut Anvisning för nämndernas rapportering till kommunstyrelsen
Antal röstberättigade per valdistrikt 2026
Förtidsröstningslokal på Ersboda
Information om pågående upphandling
Rekryteringsläget
Utbildning och utbildningsmaterial
Information om valkuvert

Ställningstagande om valkuvert innehållande flera valsedlar
Ställningstagande om verksamhetsskyddsanalys
Vägledande ställningstagande om ambulerande röstmottagning
Vägledande ställningstagande om avskärmning av platsen för valsedlar
Vägledande ställningstagande om besök, fotografering och filmande på
röstmottagningsställe och vid rösträkning
Vägledande ställningstagande om distribution av valsedlar
Vägledande ställningstagande om felaktig avprickning i röstlängd och
väljare som nekas att rösta
Vägledande ställningstagande om identitetskontroll vid röstning
Vägledande ställningstagande om valsedlarnas ordning i valsedelställen
Vägledande ställningstagande om värdeneutrala röstmottagningsställen
och förbud mot propaganda

Beslutsunderlag

Uppföljning av inriktningsmål och program T3 2025
KS Beslut Anvisning för nämndernas rapportering till kommunstyrelsen
Antal röstberättigade per valdistrikt 2026

Tjänsteskrivelse

Dnr: VN-2026/00002

Ställningstagande om valkuvert innehållande flera valsedlar
Ställningstagande om verksamhetsskyddsanalys
Vägledande ställningstagande om ambulerande röstmottagning
Vägledande ställningstagande om avskärmning av platsen för valsedlar
Vägledande ställningstagande om besök, fotografering och filmande på röstmottagningsställe och vid rösträkning
Vägledande ställningstagande om distribution av valsedlar
Vägledande ställningstagande om felaktig avprickning i röstlängd och väljare som nekas att rösta
Vägledande ställningstagande om identitetskontroll vid röstning
Vägledande ställningstagande om valsedlarnas ordning i valsedelställen
Vägledande ställningstagande om värdeneutrala röstmottagningsställen och förbud mot propaganda

Beredningsansvariga

Marie Sandström
Tordleif Hansson
Carina Frohm Larsson
Peder Halläng
Fredrik Åberg

Tordleif Hansson
Utredare

Marie Sandström
Enhetschef

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-02-10

§ 23

Diariennr: KS-2025/00492

Uppföljning kommunstyrelsens verksamheter januari – december 2025

Beslut

Kommunstyrelsens beslutar

att godkänna uppföljningen för 2025

att godkänna uppföljning av internkontrollplanen för 2025

att den interna kontrollen är ändamålsenlig och tillräcklig.

Ärendebeskrivning

Alla nämnder, inklusive kommunstyrelsen, ska göra en uppföljning tertialvis. Uppföljningen består dels av en fördjupad uppföljning av verksamhetsplan, dels en sammanfattad rapport som är den formella uppföljning som ligger till grund för styrelsens uppsiktsplikt. Då kommunstyrelsen har det samordnande ansvaret för inriktningsmål och program ingår även den uppföljningen i kommunstyrelsens rapportering.

Uppföljning och rapportering kring kommunstyrelsens tillväxtanslag redovisas separat.

Beslutsunderlag

Bilaga 1. Kommunstyrelsens rapport till kommunstyrelsen 2025

Bilaga 2. Fördjupad uppföljning av verksamhetsplan 2025

Bilaga 3. Uppföljning internkontrollplan 2025

Bilaga 4. Uppföljning inriktningsmål och program

Beredningsansvariga

Urban Blomdal, Malin Degerman, Dan Gideonsson, Sara Nordström

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-02-10

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

-

Uppföljning inriktningsmål och program 2025

Beslutad av:
Kommunstyrelsen

Dokumenttyp:
Rapport

Diarienummer:
KS-2025/00492

Datum, paragraf för beslut:
2026-02-03 §

Dokumentansvarig:
Stadsledningskontoret,
Ekonomi och styrning

Bedömning inriktningsmål

Överblick

Inriktningsmål 1	Gör vi tillräckligt?
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050	
Inriktningsmål 2	
Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden	
Inriktningsmål 3	
Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv	
Inriktningsmål 4	
Umeå ska vara klimatneutralt till år 2040	

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen.

Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

Program tillväxt

Inriktningsmål 1	Gör vi tillräckligt?
Umeås tillväxt ska klaras med social, ekologisk, kulturell och ekonomisk hållbarhet med visionen om 200 000 medborgare år 2050	
Fokusområden	
1. Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer	
2. Universiteten som tillväxtmotorer kvinnor	
3. Umeå ska vara klimatneutralt till år 2040	

I kolumnen "Görs det tillräckligt" har bedömning gjorts utifrån de senaste årens utveckling och den önskvärda utvecklingen. Bedömningen är antingen grön, gul eller röd. Färgförklaring finns till höger.

- = Ja, det görs tillräckligt
- = Nej, mer arbete krävs
- = Nej, det behöver göras mycket mer

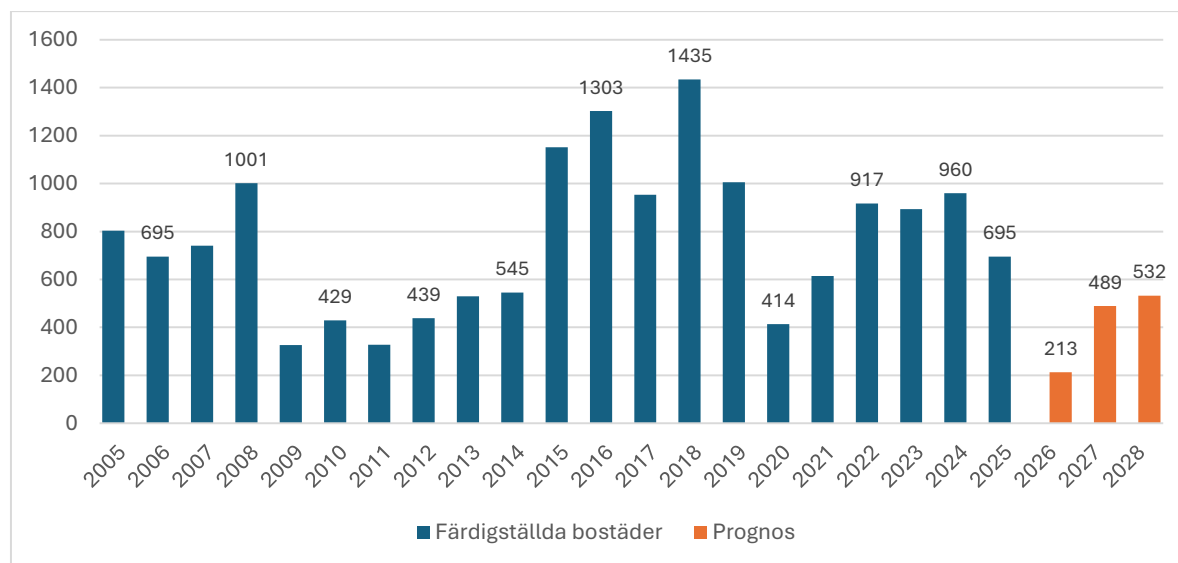
Bostadsbyggande och attraktiva livsmiljöer

Umeå uppvisar fortsatt stark befolkningstillväxt och goda boende- och livsmiljöer i jämförelse med andra kommuner. Samtidigt som planeringskapaciteten har stärkts och den kommunkoncernövergripande samplaneringen utvecklats, ligger bostadsbyggandet fortsatt på en låg nivå inom samtliga bostadstyper, i linje med den nationella trenden. Den demografiska utvecklingen under senare år, med avtagande befolkningstillväxt och lågt barnafödande, tydliggör vikten av att planera för barnfamiljer, både ur ett bostadsförsörjningsperspektiv och som en förutsättning för den långsiktiga kompetensförsörjningen.

Sammantaget bedöms tidigare insatserna inte vara tillräckliga för att bemöta behovet av rätt bostadstyper och tillräcklig byggnivå i relation till tillväxtmålet och demografisk utveckling.

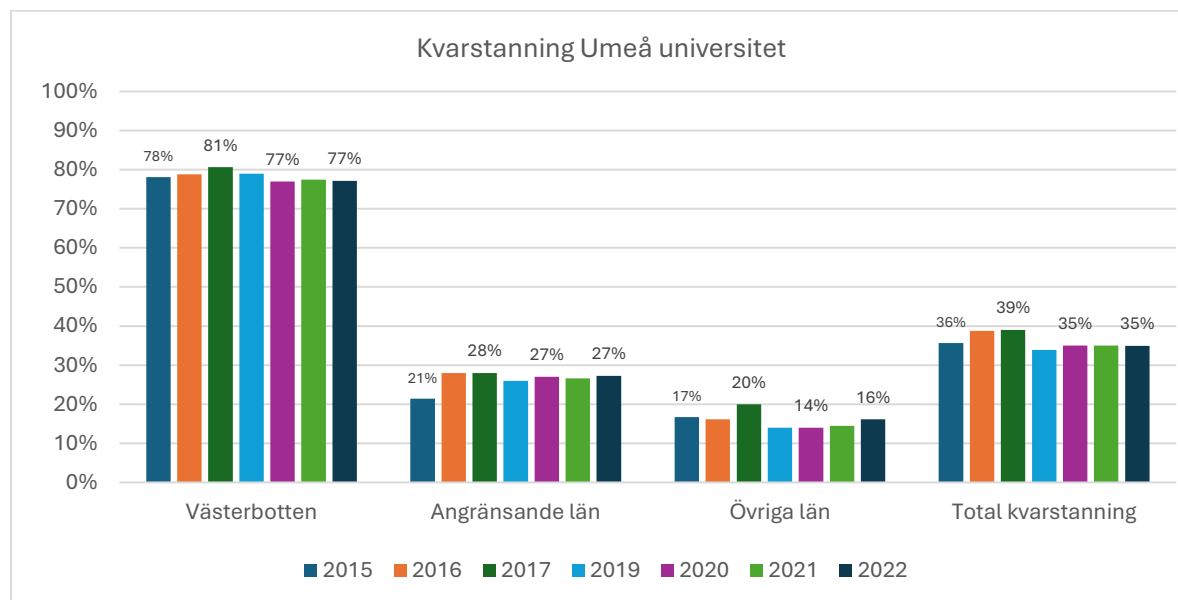
Uppföljning inriktningsmål och program 2025

2026-01-15

Universiteten som tillväxtmotorer

Umeå universitet är fortsatt ett av landets mest attraktiva lärosäten och hade höstterminen 2025 flest antagna studenter i Sverige. För att fullt ut stärka universitetets roll som tillväxtmotor behöver dock kvarstanningen efter examen öka, där tydligare kopplingar mellan utbildning och framtidens arbetsmarknad är en avgörande faktor.

Utvecklingen av Universitetsstaden mot en mer levande, integrerad och attraktiv stadsdel har påbörjats och är en viktig del i arbetet med att behålla och attrahera kompetens. Universitetet fungerar därigenom som en central tillväxtmotor genom att attrahera kompetens, stärka matchningen mot arbetsmarknaden och bidra till innovation.

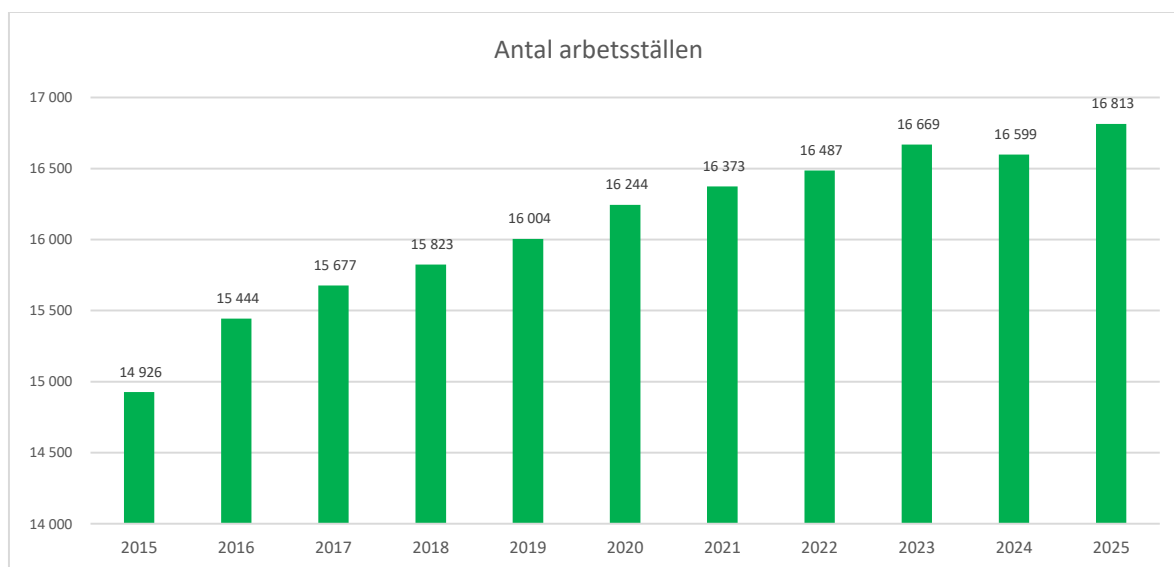
Trots hög attraktivitet i studentrekryteringen bedöms kvarstanningen efter examen och koppling till arbetsmarknad ännu inte vara tillräckligt stark för att fullt ut realisera universitetens potential som tillväxtmotor.

Etableringar och företagens tillväxt

Umeås näringsliv visar fortsatt styrka genom ett växande antal företag och en långsiktigt positiv demografisk utveckling i arbetsför ålder. Samtidigt har antalet anställda minskat något under 2025, vilket speglar en period av omställning snarare än försvagning.

Minskningen sker parallellt med nyetableringar och företagsförflyttningar och kan delvis kopplas till effektiviseringar, förändrade kompetensbehov och konjunkturella anpassningar. På kort sikt ryms mycket av utvecklingen inom stadens befintliga strukturer, men bristen på mark för industri- och handelsetableringar riskerar på sikt att begränsa Umeås tillväxtkapacitet. I ett längre perspektiv är utvecklingen av strategisk infrastruktur en grundförutsättning för tillväxt.

Trots ett växande antal företag bedöms tillgången till mark, strategisk infrastruktur och samordningen i etableringsarbetet ännu inte vara tillräckliga för att säkra långsiktig tillväxtkapacitet.

Utblick

Arbetet är nu i gång inom ordinarie processer för såväl utvecklingen av ett karriärcenter som den fortsatta utvecklingen av Universitetsstaden. Båda i linje med målet att stärka kopplingen mellan utbildning, arbetsmarknad och platsutveckling.

Programarbetet har konkretiserat behovet av ett koncernövergripande arbetssätt, med gemensam riktning, tydligare prioriteringar och fördjupad samverkan. Detta arbete har påbörjats och tar särskilt sikte på frågor om kvarstanning efter examen samt bostäder för barnfamiljer som strategiska förutsättningar för Umeås långsiktiga tillväxt.

Parallellt utvecklas samverkan inom tillväxtavdelningarna för att arbeta mer samlat och strategiskt med etableringar. Sammantaget innebär detta att flera av de identifierade utvecklingsområdena redan är under genomförande, där fortsatt samordning, uthållighet och gemensam prioritering är avgörande för att nå de övergripande tillväxtmålen.

Läs mer om program tillväxt på www.umea.se/programtillvaxt

Program social hållbarhet

Sammanfattning

Umeå kommun har en gynnsam position i arbetet med social hållbarhet. Sverige och Övre Norrland, där Umeå är största stad, rankas högt vad gäller social hållbarhet i EU-kommissionens EU Social Progress Index. Umeå kännetecknas av hög tillit mellan människor. Det främjar deltagande i demokratiska processer och socialt engagemang. Samtidigt syns tendenser till splittring och ökade klyftor. Det förebyggande arbetet av största vikt för att minska dessa problem.

Kommunens arbete för social hållbarhet grundar sig i värden som trygghet, tillit och gemenskap. Segregation, där människor med olika förutsättningar lever åtskilda, utgör därmed ett problem. Planeringen för socioekonomiskt blandade områden är dock en prioriterad fråga och arbetet med att främja trygga, tillgängliga och inkluderande boendemiljöer fortgår.

Umeå har generellt ett bra utgångsläge med låg brottslighet, låg otrygghet och relativt hög tillit till myndigheter. Det finns heller inga stadsdelar i Umeå som klassats som utsatta av polisen. Utmaningar kvarstår dock. Organiserad brottslighet är ett växande problem. Antalet ärenden gällande våld i nära relationer ligger på en fortsatt hög nivå, vilket kräver bättre samordning och ökade resurser.

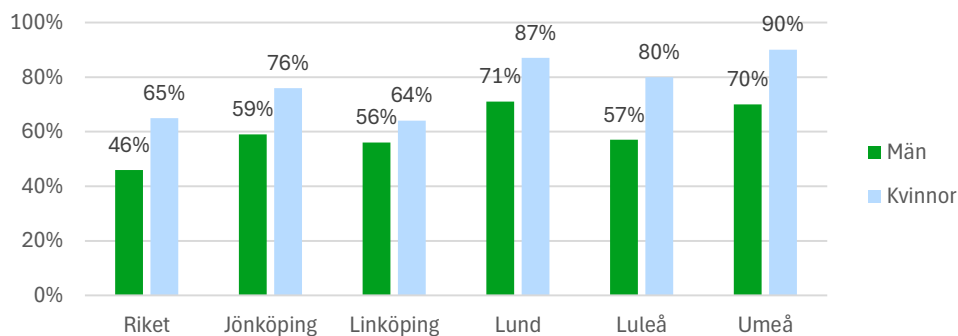
Vad gäller ungas livsvillkor är det en fortsatt hög nivå av avhopp från gymnasiet. Många avhopp kopplas till dåligt mående. Framför allt unga tjejer är ofta stressade och har problem med psykosomatiska symptom. Barnfamiljer har även generellt sett fått det svårare ekonomisk under de senaste åren.

Uppföljning inriktningsmål och program 2025

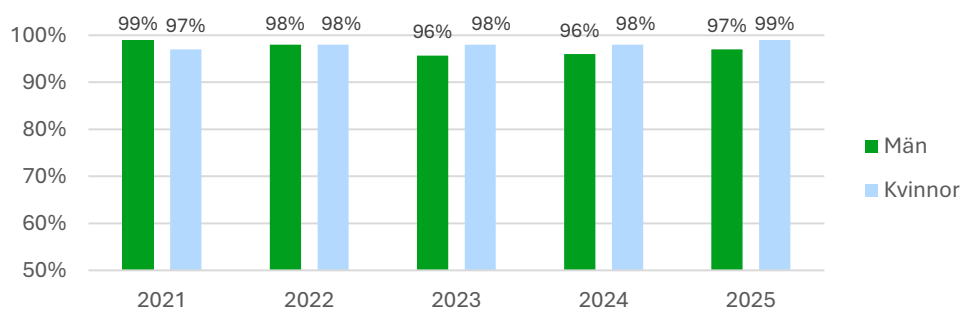
2026-01-15

Kommunens arbetskraftsdeltagande har minskat något och det finns grupper som har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Kompetensbristen i Umeå förblir också en utmaning. Flera verksamheter inom Umeå Kommun arbetar för att minska antalet personer i långvarigt utanförskap men det behövs bättre kännedom om situationen för dem som varken arbetar, studerar eller är arbetssökande.

Umeå kommun strävar efter att vara en bra plats att växa upp på, där alla ska ha jämlika villkor oavsett bakgrund. Mycket pekar också på att Umeå är en plats med goda förutsättningar att leva och verka. Fortsatt arbete behövs dock för att bibehålla och stärka kommunens sociala hållbarhet. Det är av stor vikt att fortsätta utökat samarbetet mellan kommunen och andra samhällsaktörer.

Sociala relationer och tillit - index 2024¹

Källa: Tillväxtverkets beräkningar, baserat på uppgifter från MUCF och Fohm

Kommunen är en bra plats att bo och leva på, andel, 2025²

¹ Indexet baseras på indikatorerna: Invånare 16–24 år som varken arbetar eller studerar, Invånare 16–84 år med avsaknad av tillit till andra, Invånare 16–84 år med avsaknad av emotionellt stöd och sammanvägs till ett nyckeltal på en skala från 0 till 100.

² Andel som har svarat "Mycket bra" eller "Ganska bra" på frågan "Vad tycker du om din kommun som en plats att bo och leva på?" i SCB:s medborgarundersökning.

Källa: Medborgarundersökningen, SCB

Fokusområden program för social hållbarhet

Umeå ska växa hållbart utan några utsatta områden

- *Umeå växer tryggt och säkert:* Tydliga tecken på att rekrytering av barn och unga pågår. Fördjupad samverkan behövs i det sekundär- och tertiärpreventiva arbetet.
- *Ett Umeå fritt från våld:* Våldsförebyggande arbete är fortsatt prioriterat, med särskilt fokus på våld i nära relationer och unga i riskmiljöer, där stärkt samordning bedöms som avgörande för framgång.
- *Motverka segregation och framväxten av utsatta områden:* Fortsatt problem med misstro mot myndigheter och utanförskap. Behov av bättre underlag och samverkan i arbetet mot segregation.

Umeå kommun ska skapa förutsättningar för kvinnor och män att ha samma makt att forma samhället såväl som sina egna liv

- *Fortsätta arbetet med jämställd stadsplanering:* Arbetet pågår och är väl inarbetat. Behov av nya goda exempel för att flytta fram positioner.
- *Systematiskt utmana och ifrågasätta könade maktrelationer i arbetet med hållbar utveckling:* Arbeta med att medvetandegöra förutsättningar för kvinnor och män samt dess konsekvenser är ständigt pågående.
- *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra:* Yrkesverksamma som arbetar med våldsutsatta upplever ett stort behov.

Barns uppväxtvillkor

- *Barns och ungdomars rätt till delaktighet och inflytande i kommunens utveckling ska säkerställas:* Arbeta pågår med dialog och demokratiutveckling. Det finns behov att fortsätta arbeta med att stärka ungas inflytande och delaktighet i skolan.
- *Motverka barnfattigdom:* Lägre andel barn i ekonomisk utsatthet än i riket. Barnfattigdom kräver fortsatt uppmärksamhet, särskilt i utsatta socioekonomiska grupper.
- *Förebyggande folkhälsoarbete:* Umeå ligger väl till nationellt, men ungas hälsa, rörelse, stress och våldsutsatthet kräver fortsatt fokus för stärkt folkhälsa

Boende och bebyggelsemiljö

- *Fortsätta arbetet med strategier för hållbar tillväxt för att stärka den sociala hållbarheten:* Planering har fortsatt för blandade miljöer och hållbara flöden utifrån stadsbyggnadsprinciper som främjar social hållbarhet i hela kommunen.
- *Stärka mötesplatser och överbrygga barriärer:* Arbete med mötesplatser och lokal service som främjar social sammanhållning och motverkar barriärer i både stadsdelar och landsbygd har fortsatt.
- *Främja en socialt hållbar bostadsförsörjning och motverka hemlöshet:* Andelen barnfamiljer och unga som lägger en stor del av inkomsten på boendekostnader har ökat senaste åren.

Arbete och försörjning

- *Skapa förutsättningar för en ekonomisk jämlikhet och en högkvalitativ välfärd för livets alla skeden:* För att stärka ekonomisk jämlikhet krävs fortsatt fokus på utrikesföddas etablering, ungas skolgång och förebyggande insatser mot studieavbrott.
- *Särskilt stöd till de personer som står långt från arbetsmarknaden:* Fortsatta insatser krävs för att förbättra situationen för de som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- *Åtgärder för att förhindra diskriminering och säkerställa jämlika möjligheter måste fördjupas och breddas:* Arbete pågår med syfte att skapa arbetsplatser som är lika och tillgängliga för alla.
- *Motverka framväxten av ett skuggsamhälle och en ökad arbetslivskriminalitet:* Det finns behov av ökade insatser kopplat till skuggsamhället och den arbetskraftskriminalitet som finns.

Läs mer om program social hållbarhet på www.umea.se/programsocialhallbarhet

Program klimatneutrala Umeå

Sammanfattning

Det är tydligt att omställning pågår men att takten behöver accelereras betydligt för att uppnå antagna klimatmål. Omställningen är samhällsekonomiskt lönsam och för att öka takten krävs arbete med både strukturella förändringar och förändrade beteendemönster.

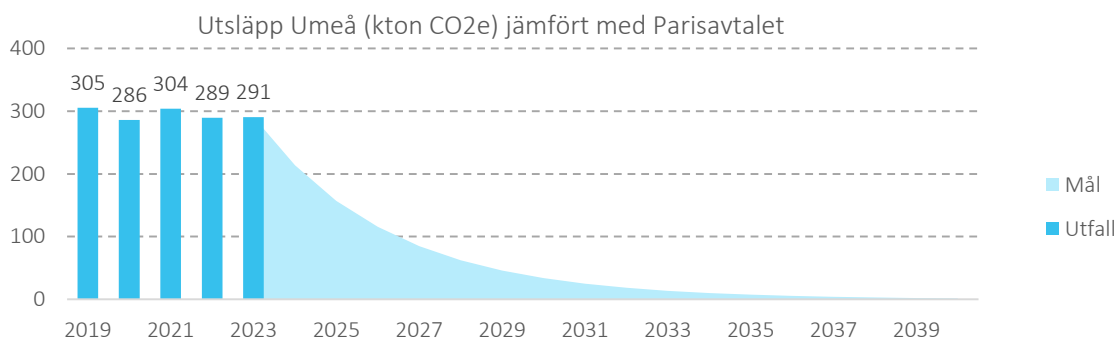
Under perioden januari–december 2025 har arbetet fortsatt med att konkretisera Umeås klimatambitioner genom att vidareutveckla åtgärdsförslag och projektportföljer som baseras

på tidigare scenario- och konsekvensanalyser. Fokus har successivt flyttats från planering till genomförande, med ökad betoning på att identifiera och prioritera insatser, säkra finansiering samt att realisera projekt som kan accelerera omställningen av samhällssystemen.

Eftersom omställningen av samhällssystemen i stor utsträckning kräver insatser bortom Umeå kommuns egen rådighet, fortsätter Umeå att stärka sitt arbete med samverkan och partnerskapsbyggande. Arbetet sträcker sig från lokala mobiliseringar inom ramen för klimatfärdplanen till aktiv medverkan i internationella initiativ såsom EU:s mission för 100 klimatneutrala och smarta städer. Denna flerskaliga samverkan är en förutsättning för att långsiktigt uppnå målet om ett klimatneutralt Umeå 2040.

Territoriella utsläpp

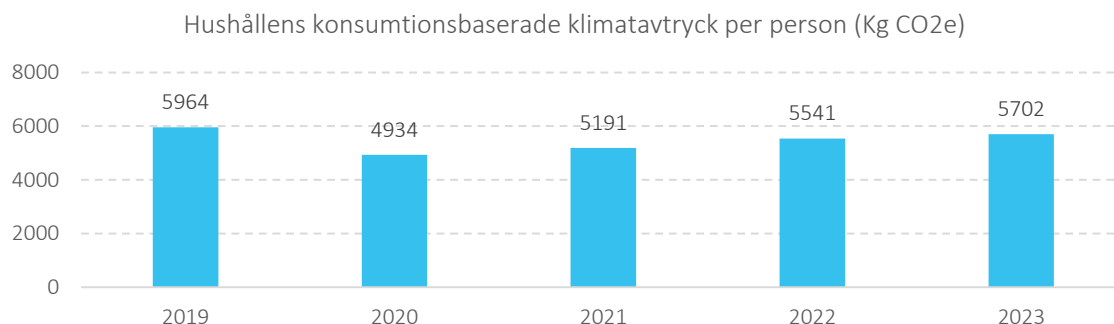
Umeås utsläpp uppgick 2023 till 291 kton CO₂e, vilket innebär en ökning från föregående år men samtidigt en minskning med 32 procent jämfört med 1990. Transportsektorn är fortsatt den största utsläppskällan och stod för 57 procent av de totala utsläppen.

För att nå målet om klimatneutralitet till 2040 behöver Umeå accelerera takten i utsläppsminskningen. Sedan 2019 har växthusgasutsläppen legat relativt konstant, vilket understryker behovet av kraftfulla åtgärder. Insatser inom flera sektorer pågår och utgör en viktig grund för klimatomställningen. För att öka takten krävs fortsatt utveckling inom fossilfria transporter, hållbar mobilitet, cirkulära flöden och hantering av återstående utsläpp.

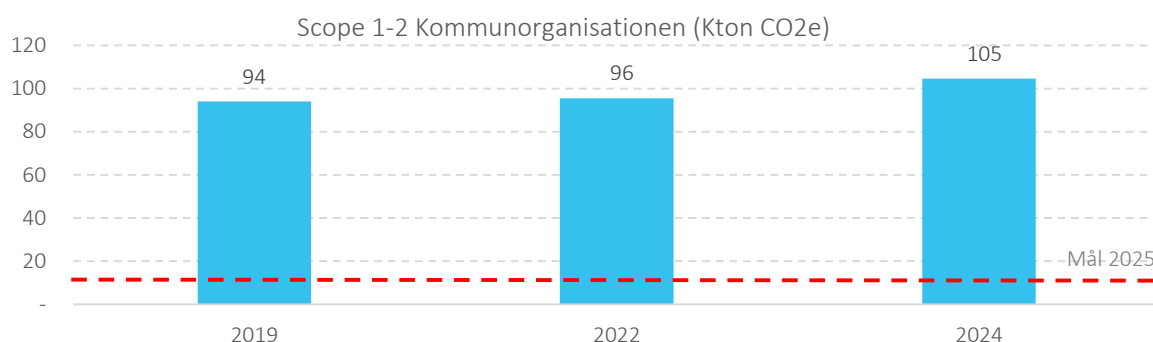
Konsumtionsbaserade utsläpp

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp ökar.

Hushållens konsumtionsbaserade utsläpp visar en ökande trend, vilket understryker behovet av kraftfulla insatser för att vända utvecklingen. Det handlar bland annat om att öka kunskapen om både privat och offentlig konsumtions klimatpåverkan, samt att utveckla nya arbetssätt som stödjer mer hållbara konsumtionsmönster.

Kommunkoncernens utsläpp uppgick till 105 kton CO₂e under 2024, vilket innebär en ökning jämfört med föregående år. Ökningen berodde till stor del på att fjärr-värmesystemet behövde kompletteras med oljeeldning under den extremt kalla perioden i januari.

För uppnå målet om en klimatneutral kommunkoncern krävs att existerande planer nu omsätts i praktiken och samtidigt förstärks med ytterligare åtgärder. Arbetet behöver intensifieras med fokus på fossilfri uppvärmning, energieffektivisering och hållbara transporter, där minskade utsläpp från fordonsflottan är särskilt prioriterat. Det är genom en kombination av tekniska lösningar, styrning och investeringar som den nödvändiga utsläppsminskningen kan åstadkommas

Fokusområden

Transporter

Transportsektorn står fortsatt för den största andelen av Umeås utsläpp. För att uppnå klimatmålen behöver omställningen till fossilfria fordon och ökat hållbart resande accelereras ytterligare, genom exempelvis infrastruktursatsningar, beteendeförändringar och stöd till fossilfria transporter.

Bygg och anläggning

Energianvändningen i bostäder visar en positiv trend, men fler indikatorer behövs för att följa utvecklingen inom hela sektorn. Framåt krävs kraftfullare åtgärder för att öka användningen av klimatsmarta material och minska utsläppen från byggarbetsplatser

Energi, el och fjärrvärme

Umeås elproduktion är i stort sett fossilfri, men fjärrvärmens utsläpp ökade under 2024. Det krävs stärkt motståndskraft i energisystemet samt minskad användning av fossila bränslen per capita för att nå klimatneutralitet.

Cirkulär ekonomi

Mängden avfall minskar och sysselsättningen i sektorn ökar, men återvinningsgraden förblir låg. Nästa steg är att främja resurseffektiva affärsmodeller och cirkulära flöden i samverkan med näringslivet.

Övergripande insatser

För att öka takten i omställningen behöver Umeå kommun fortsätta utveckla finansieringsmodeller, portföljstyrning och fördjupa både den interna, tvärsektoriella samverkan och externa partnerskap på lokal, regional, nationell och EU-nivå.

Läs mer om program klimatneutrala Umeå på www.umea.se/programklimatneutral

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-02-10

§ 24

Diariennr: KS-2025/01087

Anvisning för nämndernas rapportering till kommunstyrelsen 2026

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar

att fastställa anvisning för nämnders rapportering till kommunstyrelsen 2026

att ge ekonomidirektör mandat att vid behov genomföra redaktionella ändringar i anvisningen och distribuera reviderad anvisning till kommunens nämnder.

Ärendebeskrivning

För att ge kommunfullmäktige insyn och möjlighet att hantera avvikelser sker rapportering från kommunstyrelse, nämnder och bolag till kommunfullmäktige via förenklad rapport för perioden januari-april, delårsrapport för perioden januari-augusti samt årsredovisning för hela föregående verksamhetsår.

Den anvisning som enligt förslag nu överlämnas till nämnderna behandlar tidplan, innehåll och utformning av respektive nämnds rapporter till kommunstyrelsen för verksamhetsåret 2026. De rapporter som nämnderna avger utifrån denna anvisning sammanställs och ligger till grund för den förenklade rapport som kommunstyrelsen överlämnar till kommunfullmäktige för perioden januari-april 2026, den delårsrapport som kommunstyrelsen upprättar och överlämnar till kommunfullmäktige för perioden januari-augusti 2026 samt den årsredovisning som kommunstyrelsen upprättar över perioden januari-december 2026.

Kommunstyrelsen ska även kontinuerligt följa upp nämndernas arbete med intern styrning och kontroll. Nämnderna ska därför tertialvis

Umeå kommun
Kommunstyrelsen

Protokollsutdrag
2026-02-10

rapportera status i arbetet med intern styrning och kontroll. Den anvisning som nu upprättats innefattar även beskrivning av hur denna rapportering ska ske.

Som en del i att förstärka kommunstyrelsens uppsiktsplikt pågår ett arbete med att utveckla kommungemensam uppföljning av risker och avvikelser. Styrdokument/styrsignaler inom uppsiktsområdet kan påverka den information som behövs från nämnderna. Kompletteringar av anvisningen inom detta område kan därför komma att genomföras under året, förslag till sådan komplettering tillställs KSNAU.

Beslutsunderlag

Anvisning för nämnders rapportering till kommunstyrelsen under 2026

Bilaga 1. Regler och anvisning för ombudgetering av investeringar bokslut 2026

Bilaga 2. Mall ombudgetering investeringar

Beredningsansvariga

Lina Renfors

Malin Blom

Urban Blomdahl

Näringslivs- och arbetsutskottets beslutsordning

Näringslivs- och arbetsutskottet beslutar enligt tjänsteskrivelsens förslag.

Kommunstyrelsens beslutsordning

Kommunstyrelsen beslutar enligt näringslivs- och arbetsutskottets förslag.

Beslutet ska skickas till

Samtliga nämnder

Nämnders rapportering till kommunstyrelsen

Bakgrund	2
Syfte.....	2
Avgränsning.....	3
Tidplan för rapportering.....	3
Anvisning för rapportering	4
Uppföljning av intern kontroll	7
Kontakt	7
Mallar för nämnders rapporter	8

Bakgrund

Kommunen upprättar årligen en förenklad rapport, en delårsrapport och en årsredovisning för hela kommunkoncernen. Innehållet styrs av kommunallagen (KL), lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) och riktlinjer som utfärdas av Rådet för kommunal redovisning (RKR).

- *Förenklade rapporten* avser perioden januari till april 2026. Den innehåller information om nämndernas personalförhållanden samt ekonomiskt resultat, ställning och prognos för kommunens nämnder och bolag. Den förenklade rapporten är *inte* ett delårsbokslut och innehåller *inte* ett konsoliderat bokslut.
- *Delårsrapporten* avser perioden januari till augusti 2026. Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen upprätta en delårsrapport som kommunfullmäktige därefter fastställer inom två månader.
- *Årsredovisningen* avser helåret 2026. Enligt kommunallagen ska kommunstyrelsen upprätta en årsredovisning som ska överlämnas till kommunfullmäktige senast 15 april året efter det verksamhetsår som avses.

Samtliga rapporter ovan baseras på uppgifter från kommunens nämnder och bolag. Innehåll i nämndernas rapportering till KS framgår i anvisning och mallar i det här dokumentet.

Mallarna skiljer sig åt eftersom rapporteringskraven är olika för respektive tidsperiod.

Syfte

Anvisningen ska möjliggöra sammanställning och bedömning av följande uppgifter:

- ekonomi- och personalförhållanden
- uppföljning av grunduppdrag*
- uppföljning av tilläggsuppdrag*
- uppföljning av inriktningsmål och program*
- omfattning och förändringar kring privata utförare och avtalssamverkan**
- status i arbetet med nämndernas interna kontroll

* inte i nämndens rapport till KS januari–april

** inte i nämndens rapport till KS januari-april och januari-augusti

Uppgifterna utgör underlag för kommunstyrelsens uppsiktsplikt och för kommunstyrelsens uppföljningsrapporter till kommunfullmäktige under 2026.

Avgränsning

Anvisningen gäller för kommunens nämnder, inklusive gemensamma nämnder. Anvisning till kommunens bolag hanteras separat.

Tidplan för rapportering

Datum för rapport jan–apr 2026	Datum för rapport jan–aug 2026	Datum för rapport jan–dec 2026	Aktivitet	Ansvar
10 februari	10 februari	10 februari	Tidplan och anvisningar fastställs och expedieras till kommunens nämnder	KSNAU
4 maj	4 september	5 januari 2027	Personalunderlag klara i systemen	SLK personal
8 maj	7 september	11 januari 2027	Ekonomiunderlag klara i systemen	SLK ekonomi
13 maj	14 september	13 januari 2027	Avstämningar balanskonton och bokslutsbilagor >3 mnkr kontrollerade och levererade till SLK ekonomi	ekonomichef/ nämndcontroller
12 maj	14 september	5 februari 2027	Förvaltningens förslag till rapport från nämnden ska vara klar och inskickat till SLK budget enligt anvisning	respektive förvaltning
20 maj	28 september	21 januari 2027	Avstämningar balanskonton och bokslutsbilagor <3 mnkr kontrollerade och levererade till SLK ekonomi	ekonomichef/ nämnd-controller
20 maj	25 september	23 februari 2027	Nämndens fastställda rapport till KS (direktjusterad vid möte vid behov) ska vara inskickad till KS diarium och SLK ekonomi enligt anvisning	respektive nämnd
–	30 september	18 mars 2027	Delårsrapport/årsredovisning klar för granskning av revisionen	SLK ekonomi
21 maj	15 oktober	8 april 2027	Förenklad rapport/delårsrapport/årsredovisning inlagd i Public 360	SLK ekonomi
26 maj	19 oktober	13 april 2027	KSNAU hanterar förenklad rapport/delårsrapport/årsredovisning	KSNAU
26 maj	19 oktober	13 april 2027	KS hanterar förenklad rapport/delårsrapport/årsredovisning	KS

Nämnders rapportering till kommunstyrelsen 2026

2026-01-21

–	XX oktober	XX april 2027	Revisionen lämnar bedömning/revisionsberättelse	Revisionen
15 juni	26 oktober	26 april 2027	KF beslutar om förenklad rapport/delårsrapport/ årsredovisning	KF
17 juni	12 november	XX april 2027	Information till CSG	Stadsdirektör

Anvisning för rapportering

Använd klarspråk

- Använd klarspråk och tillämpa kommunens skrivregler: [Skrivregler, språkvård](#).
- Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.

Namnge rapport

Namnge rapporterna så här:

- KS-2025/01087 Xxxnämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till april
- KS-2025/01087 Xxxnämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till augusti
- KS-2025/01087 Xxxnämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden januari till december.

Skicka in rapport

Skicka in rapport i Word-format enligt tidplan

- till SLK ekonomi och styrning, ksrapportering@umea.se
- till KS diarium; ksdiarium@umea.se.

Rapportens delar

Nämndens rapport till KS för perioden januari–april består av två delar: personaluppföljning och ekonomiuppföljning.

Nämndens rapport till KS för perioden januari–augusti och januari–december består av tre delar: verksamhetsuppföljning, personaluppföljning och ekonomiuppföljning.

I avsnitt och mallar som följer framgår krav på innehåll och hur de ska utformas.

1. Verksamhetsuppföljning (inte i nämndens rapport till KS januari–april)

- Låt verksamhetsrapporten rymmas på *max fyra sidor* för stora nämnder och *max två sidor* för små nämnder, inklusive medföljande tabeller och grafer/diagram.
- Om grafer/diagram nyttjas, bifoga grunddata till respektive graf till rapporten i Excel-format.

Verksamhetsrapporten ska innehålla:

- nämndens bedömning av i vilken omfattning grunduppdraget har uppfyllts
- beskrivning av verksamhet och väsentliga händelser under perioden
- produktionsstatistik/nyckeltal
- rapport av nämndens genomförda aktiviteter/åtgärder relaterade till destinerade inriktningsmål och program samt vilka effekter/resultat det har medfört
- rapport av status för arbetet med eventuella tilläggsuppdrag som nämnden har tilldelats av kommunfullmäktige
- vid nämndens rapport till KS januari-augusti ska nämnden ge en prognos för grunduppdragets uppfyllande vid årets slut samt prognos för arbetet med eventuella tilläggsuppdrag.

Sammanställd uppföljning av inriktningsmål och program som innefattar hela kommunen s.k. programrapport, sammanställs av kommunstyrelsen. Sammanställd uppföljning delges nämnder och bolag och bifogas till kommunens delårsrapport respektive årsredovisning.

2. Personaluppföljning

- Låt personaluppföljningen rymmas på *två sidor* inklusive medföljande tabell/tabeller i enlighet med bifogade mallar.

Personalrapporten för januari-april ska innehålla:

- en kort lägesrapport avseende kompetensförsörjning och sjukfrånvaro. Nyckeltal och utfall tillhandahålls av SLK HR.

Personalrapporten för januari-augusti ska innehålla:

- en bedömning av i vilken omfattning de personalpolitiska målen har uppfyllts samt en prognos för uppfyllande vid årets slut.
- de nyckeltal som nämnden valt att följa upp. Kommentera, förklara eventuella avvikelser och beskriv vidtagna åtgärder. Nyckeltal och utfall tillhandahålls av SLK HR.
- väsentliga händelser utifrån nämndens verksamhetsplan och de personalpolitiska målen.

Personalrapporten för januari-december ska innehålla:

- en bedömning av i vilken omfattning de personalpolitiska målen har uppfyllts.
- de nyckeltal som nämnden valt att följa upp. Kommentera, förklara eventuella avvikelser och beskriv vidtagna åtgärder. Nyckeltal och utfall tillhandahålls av SLK HR.
- väsentliga händelser utifrån nämndens verksamhetsplan och de personalpolitiska målen.

3. Ekonomiuppföljning

- Låt ekonomirapporten rymmas på *två sidor* inklusive medföljande tabeller i enlighet med bifogade mallar. TN har utökat utrymme att beskriva ekonomi med anledning av nämndens investeringsvolym.
- I tabeller, ange sifferuppgifter med samma tecken som i uppföljningssystemet (Hypergene).
- Beskriv väsentliga orsaker till utfall jämfört med utfall föregående år och avvikelse mot budget för nämnden som helhet.
- Infoga inga underrubriker, bara löpande text.
- Beskriv vilka åtgärder som har vidtagits eller planeras med anledning av eventuell avvikelse mot budget.
- Beskriv årsprognos/budgetavvikelse som tar hänsyn till effekter för vidtagna eller planerade åtgärder och förutsättningar som prognosen bygger på. Kommentera orsaker till prognosavvikelse för perioden januari–december.
- Beskriv väsentliga orsaker till avvikelser för investeringar och årsprognos för utfall investeringar och förutsättningar prognosen bygger på. Kommentera orsaker till prognosavvikelse för perioden januari–december.

Redovisning av privata utförare av väsentlig betydelse för verksamheten (i nämndens rapport till KS januari–december)

- Privata utförare av större betydelse/omfattning ska enligt lag redovisas i kommunens årsredovisning. Sammanställning av privata utförare upparbetas av SLK och skickas ut till förvaltningarna.
- Samtliga nämnder ska bedöma och lämna uppgifter om nämndens nyttjande av privata utförare. Nämnd ska därför i samband redovisa om det har skett *väsentliga förändringar* när det gäller nämndens nyttjande av privata utförare under året.
- Nämnder ska redovisa hur verksamhet där det finns privata utförare kontrollerats och följts upp under verksamhetsåret. Kan redovisas i bilaga.

**Redovisning av avtalssamverkan av väsentlig betydelse för verksamheten
(i nämndens rapport till KS januari–december)**

- Samtliga nämnder ska bedöma och lämna uppgifter om *väsentliga förändringar* när det gäller nämndens nyttjande av avtalssamverkan (köp eller försäljning av tjänst till annan kommun/region) under året.

Uppföljning av intern kontroll

I samband med nämndens beslut om att godkänna nämndens rapport till kommunstyrelsen för perioden ska nämnden även ta del av och godkänna rapport över nämndens arbete med intern kontroll för motsvarande period. [Använd mall för internkontrollplan på intranätet.](#)

Nämndens godkännande av rapport över internkontrollarbetet ska fastställas i egen att-sats och nämnden ska bedöma om nämndens interna kontroll är tillräcklig och ändamålsenlig.

Rapporter för perioderna januari-april, januari-augusti samt januari-december namnges enligt nedan:

- KS-2025/01087 Xxxnämndens rapportering av intern kontroll för perioden januari till april
- KS-2025/01087 Xxxnämndens rapportering intern kontroll för perioden januari till augusti
- KS-2025/01087 Xxxnämndens rapportering av intern kontroll för perioden januari till december.

Rapporterna skickas till KS diarium; ksdiarium@umea.se.

Kontakt

- Kontakta i första hand din förvaltnings ekonomi- eller HR-chef.
- Kontakta i andra hand SLK ekonomi och styrning, SLK HR eller kommunkansli beroende på vad det handlar om.

Mallar för nämnders rapporter

Mall för respektive rapport följer i varsin bilaga.

- Spara ner respektive mall som ett separat dokument och namnge enligt ovan.
- Fyll mallen med nämndens rapport enligt anvisning.

Rapport till KS, januari–april 2026	9
Personaluppföljning	9
Ekonomiuppföljning	10
Ekonomiuppföljning, tekniska nämnden.....	11
Rapport till KS, januari–augusti 2026.....	13
Verksamhetsuppföljning	13
Personaluppföljning.....	15
Ekonomiuppföljning	17
Ekonomiuppföljning, tekniska nämnden.....	18
Rapport till KS, januari–december 2026	20
Verksamhetsuppföljning	20
Personaluppföljning.....	22
Ekonomiuppföljning	24
Redovisning av externa utförare av väsentlig betydelse	26
Redovisning av avtalssamverkan av väsentlig betydelse	26
Ekonomiuppföljning, tekniska nämnden.....	27
Uppföljning av inriktningsmål och program för verksamhetsåret 2026.....	30

[Xxxnämndens] rapport till KS, januari–april 2026

Personaluppföljning

[Låt personalrapporten rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabell/tabeller.]

Kompetensförsörjning

[Gör en lägesrapport avseende kompetensförsörjning och beskriv väsentliga händelser utifrån nämndens kompetensförsörjningsplan.]

Sjukfrånvaro

[Förklara eventuella avvikelser när det gäller sjukfrånvaron och beskriv insatser med anledning av detta.]

Nyckeltal	Utfall januari–april 2026			Utfall januari–april 2025		
	kvinnor	män	totalt	kvinnor	män	totalt
Sjukfrånvaro (%)						

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–april 2025

[20XX-XX XX]

Ekonomiuppföljning

[Låt ekonomirapporten rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabeller. Använd inga underrubriker utan bara löpande text. Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.]

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

[Beskriv utfall, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse. Beskriv vidtagna eller planerade åtgärder för att hantera budgetavvikelse, årsprognos, budgetavvikelse och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget jan–apr 2026	Utfall jan–apr 2026	Budget-avvikelse jan–apr 2026	Budget-avvikelse jan–apr 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens intäkter							
Verksamhetens kostnader							
Verksamhetens nettokostnader							

Investeringar

[Beskriv utfall för investeringar, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse, årsprognos för utfall och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget 30 april 2026	Utfall 30 april 2026	Budget-avvikelse 30 april 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens nettoinvesteringar							

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–april 2025

[20XX-XX XX]

Ekonomiuppföljning, tekniska nämnden

[Låt tekniska nämndens ekonomirapport rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabeller.

Redovisning av investeringar inkluderas *inte* i detta krav. Använd inga underrubriker utan bara löpande text. Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.]

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

[Beskriv utfall, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse. Beskriv vidtagna eller planerade åtgärder för att hantera budgetavvikelse, årsprognos, budgetavvikelse och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget jan–apr 2026	Utfall jan–apr 2026	Budget-avvikelse jan–apr 2026	Budget-avvikelse jan–apr 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budget-avvikelse 2026
Verksamhetens intäkter							
Verksamhetens kostnader							
Verksamhetens nettokostnad							

Investeringar

[Beskriv i tabellen nämndens investeringar på sammanställd nivå.]

[Beskriv utfall av investeringar, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse, årsprognos för utfall och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget 30 april 2026	Utfall 30 april 2026	Budget-avvikelse 30 april 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens netto-investeringar							

(mnkr med en decimal)	Budget 30 april 2026	Utfall 30 april 2026	Budget-avvikelse 30 april 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Fastighet							
Gator och vägar							

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–april 2025

[20XX-XX XX]

Parker							
IT							
Övrigt							
Summa							

[Specificera utfall, budgetavvikelse och prognos för året samt hela projektets investeringsutgift för de tio största investeringsprojekten (reinvesteringsprojekt exkluderade) för fastighet respektive gator, vägar och parker.]

(mnkr med en decimal)	Budget 30 april 2026	Utfall 30 april 2026	Budget- avvikelse 30 april 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
[Projekt 1]							
[Projekt 2]							
[Projekt 3]							
[Projekt 4]							
[Projekt 5]							
Summa							

[Beskriv även avvikelser i text för ovanstående investeringar:

- mot budget
- prognos för årets samt hela projektets ackumulerade investeringsutgift
- tidsmässiga förseningar och förskjutningar
- orsaker till eventuella avvikelser.]

[Xxxnämndens] rapport till KS, januari–augusti 2026

Verksamhetsuppföljning

[Låt verksamhetsrapporten rymmas på *max 5 sidor* för stora nämnder och *max 3 sidor* för små nämnder inklusive tabeller/grafer/diagram.]

Nämndens grunduppdrag

[Redovisa i tabellen bedömning av i vilken grad nämnden har verkställt sitt grunduppdrag under perioden.]

	Bedömning januari-augusti 2026	Prognos för januari-december 2026
[Nämndens grunduppdrag i sin helhet]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]
[Eventuell uppdelning av nämndens grunduppdrag med bedömning per verksamhet/huvudprocess:]		
[Deluppdrag, frivillig uppdelning]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]
[Deluppdrag, frivillig uppdelning]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]
[Deluppdrag, frivillig uppdelning]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]

[Använd tredelad bedömningsskala i tabellen för nämndens bedömning:]

Bedömningskriterium	Definition
I hög grad uppfyllt	Nämnden har under perioden verkställt sitt grunduppdrag helt eller i hög omfattning i enlighet med planeringsdirektivet, nämndens verksamhetsplan och givna förutsättningar.
I viss grad uppfyllt	Nämnden har under perioden verkställt delar av sitt grunduppdrag, men nämnden behöver vidta åtgärder inom vissa områden.
Inte uppfyllt	Nämnden har under perioden inte alls eller i liten omfattning uppfyllt sitt grunduppdrag.

Bedömning och motivering

[Lämna en kortfattad skriftlig beskrivning över vad som ligger till grund för nämndens bedömning enligt ovan och motivera bedömningen.]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

[20XX-XX XX]

Verksamhetens utveckling och väsentliga händelser

[Beskriv kortfattat hur verksamheten har utvecklats under perioden, inklusive eventuella väsentliga händelser som har inträffat och som har haft stor påverkan på nämndens verksamhet.]

[Vid behov, infoga tabell, grafer och eller diagram som beskriver verksamhetens utveckling/resultat. Redovisa med fördel statistik/nyckeltal över tid (trend) eller i form av jämförelse med andra kommuner. Om grafer/diagram nyttjas, bifoga grunddata till respektive graf i Excel-format.]

[Små nämnder gör en beskrivning för hela nämnden. Större nämnder kan med fördel dela upp avsnittet per verksamhet/huvudprocess.]

Inriktningsmål och program

[Beskriv de aktiviteter/åtgärder nämnden genomfört under perioden med anledning av destinerade inriktningsmål och program samt de effekter/resultat det har medfört.]

[Vid behov, infoga tabell, grafer och eller diagram som beskriver utveckling/resultat. Om grafer/diagram nyttjas, bifoga grunddata till respektive graf i Excel-format.]

[Nämndens beskrivning kan med fördel delas upp på respektive inriktningsmål och program.]

Tilläggsuppgifter från kommunfullmäktige

[Använd tabell och lämna upplysningar om utfall och förväntad utveckling när det gäller uppgifter från kommunfullmäktige. Avsnittets omfattning styrs av hur många KF-uppgifter nämnden har tilldelats. Gör även en bedömning av uppgiftens status vid årets slut.]

Uppdrag	Status, jan–aug	Motivering/kommentar	Prognos, status helår
[Uppdrag xx från KF till nämnd]	Genomfört	[Beskriv/motivera status för uppgiften.]	Genomfört
[Uppdrag yy från KF till nämnd]	Delvis genomfört	[Beskriv/motivera status för uppgiften.]	Delvis genomfört
[Uppdrag zz från KF till nämnd]	Inte genomfört	[Beskriv/motivera status för uppgiften.]	Inte genomfört

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

[20XX-XX XX]

Personaluppföljning

[Låt personalrapporten rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabell/tabeller. Beskriv löpande arbete och väsentliga händelser utifrån nämndens verksamhetsplan och de personalpolitiska målen. Kommentera de nyckeltal som nämnden valt att följa upp. Förklara eventuella avvikelser och beskriv åtgärder med anledning av detta.

Nyckeltal tas fram av SLK HR och finns inlagda i mallen, ta bort de som inte följs upp av nämnden. Utfall tillhandahålls av SLK HR.

Nämndens arbete för att nå personalpolitiska mål

[Redovisa i tabellen bedömning av i vilken grad nämnden har genomfört sitt arbete för att nå de personalpolitiska målen under perioden.]

	Bedömning av nämndens arbete med personalpolitiska mål januari-augusti 2026	Prognos för januari-december 2026
Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	[Enligt plan/ mer arbete krävs]	[Enligt plan/ mer arbete krävs]
Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.	[Enligt plan/ mer arbete krävs]	[Enligt plan/ mer arbete krävs]
Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.	[Enligt plan/ mer arbete krävs]	[Enligt plan/ mer arbete krävs]

Åtgärder och viktig utveckling/viktiga händelser inom målområdena

[Beskriv under varje rubrik]

Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

[Beskriv]

Ledarskap (mål 6)

[Beskriv]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

[20XX-XX XX]

Friskfaktorer (mål 7)

[Beskriv]

Nyckeltal	Utfall jan–aug 2026			Utfall jan–aug 2025		
	kvinnor	män	totalt	kvinnor	män	totalt
Heltidsanställda, procent						
Långtidsfriska, procent						
Personalomsättning, procent						
Sjukdagar per årsarbetare, antal						
Sjukfrånvaro, procent						
Sysselsättningsgrad, genomsnittlig						
Tillsvidareanställda, procent						
Utomnordisk bakgrund, procent						

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

[20XX-XX XX]

Ekonomiuppföljning

[Låt ekonomirapporten rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabeller. Använd inga underrubriker utan bara löpande text. Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.]

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

[Beskriv utfall, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse. Beskriv vidtagna eller planerade åtgärder för att hantera budgetavvikelse, årsprognos, budgetavvikelse och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget jan–aug 2026	Utfall jan–aug 2026	Budget-avvikelse jan–aug 2026	Budget-avvikelse jan–aug 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens intäkter							
Verksamhetens kostnader							
Verksamhetens nettokostnad							

Investeringar

[Beskriv utfall för investeringar, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse, årsprognos för utfall och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget 31 aug 2026	Utfall 31 aug 2026	Budget-avvikelse 30 aug 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens netto-investeringar							

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

[20XX-XX XX]

Ekonomiuppföljning, tekniska nämnden

[Låt tekniska nämndens ekonomirapport rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabeller.

Redovisning av investeringar inkluderas *inte* i detta krav. Använd inga underrubriker utan bara löpande text. Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.]

Budgetavvikelse, åtgärder och årsprognos

[Beskriv utfall, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse. Beskriv vidtagna eller planerade åtgärder för att hantera budgetavvikelse, årsprognos, budgetavvikelse och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget jan–aug 2026	Utfall jan–aug 2026	Budget-avvikelse jan–aug 2026	Budget-avvikelse jan–aug 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens intäkter							
Verksamhetens kostnader							
Verksamhetens nettokostnad							

Investeringar

[Beskriv i tabellen nämndens investeringar på sammanställd nivå.]

[Beskriv utfall av investeringar, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse, årsprognos för utfall och förutsättningar prognosen bygger på.]

(mnkr med en decimal)	Budget 31 aug 2026	Utfall 31 aug 2026	Budget-avvikelse 30 aug 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Verksamhetens netto-investeringar							

(mnkr med en decimal)	Budget 31 aug 2026	Utfall 31 aug 2026	Budget-avvikelse 30 aug 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse 2026
Fastighet							

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–augusti 2025

[20XX-XX XX]

Gator och vägar							
Parker							
IT							
Övrigt							
Summa							

[Specificera utfall, budgetavvikelse och prognos för året samt hela projektets investeringsutgift för de tio största investeringsprojekten (reinvesteringsprojekt exkluderade) för fastighet respektive gator, vägar och parker.]

(mnkr med en decimal)	Budget 31 aug 2026	Utfall 31 aug 2026	Budget- avvikelse 31 aug 2026	Utfall helår 2025	Budget helår 2026	Prognos s helår 2026	Årsprognos budgetavvikelse se 2026
[Projekt 1]							
[Projekt 2]							
[Projekt 3]							
[Projekt 4]							
[Projekt 5]							
Summa							

[Beskriv även avvikelser i text för ovanstående investeringar:

- mot budget
- prognos för årets samt hela projektets ackumulerade investeringsutgift
- tidsmässiga förseningar och förskjutningar
- orsaker till eventuella avvikelser.]

Xxxnämndens rapport till KS, januari–december 2026

Verksamhetsuppföljning

[Låt verksamhetsrapporten rymmas på *max 5 sidor* för stora nämnder och *max 3 sidor* för små nämnder inklusive tabeller/grafer/diagram.]

Nämndens grunduppdrag

[Redovisa i tabellen bedömning av i vilken grad nämnden har verkställt sitt grunduppdrag under perioden.]

[Xxxnämnden]	Bedömning av nämndens grunduppdrag
[Nämndens grunduppdrag i sin helhet]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]
[Eventuell uppdelning av nämndens grunduppdrag med bedömning per verksamhet/kärnprocess:]	
[Deluppdrag, frivillig uppdelning]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]
[Deluppdrag, frivillig uppdelning]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]
[Deluppdrag, frivillig uppdelning]	[I hög grad uppfyllt/i viss grad uppfyllt/inte uppfyllt]

[Använd tredelad bedömningsskala i tabellen för nämndens bedömning:]

Bedömningskriterium	Definition
I hög grad uppfyllt	Nämnden har under perioden verkställt sitt grunduppdrag helt eller i hög omfattning i enlighet med planeringsdirektivet, nämndens verksamhetsplan och givna förutsättningar.
I viss grad uppfyllt	Nämnden har under perioden verkställt delar av sitt grunduppdrag, men nämnden behöver vidta åtgärder inom vissa områden.
Inte uppfyllt	Nämnden har under perioden inte alls eller i liten omfattning uppfyllt sitt grunduppdrag.

Bedömning och motivering

[Lämna en kortfattad skriftlig beskrivning över vad som ligger till grund för nämndens bedömning enligt ovan (motivera bedömningen).]

Verksamhetens utveckling och väsentliga händelser

[Beskriv kortfattat hur verksamheten har utvecklats under perioden, inklusive eventuella väsentliga händelser som har inträffat och som har haft stor påverkan på nämndens verksamhet.]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

[Vid behov, infoga tabell, grafer och eller diagram som beskriver verksamhetens utveckling/resultat. Redovisa med fördel statistik/nyckeltal över tid (trend) eller i form av jämförelse med andra kommuner. Om grafer/diagram nyttjas, bifoga grunddata till respektive graf i Excel-format.]

[Små nämnder gör en beskrivning för hela nämnden. Större nämnder kan med fördel dela upp avsnittet per verksamhet/huvudprocess.]

Nämndens arbete med inriktningsmål och program

[Beskriv de aktiviteter/åtgärder nämnden genomfört under perioden med anledning av destinerade inriktningsmål och program samt de effekter/resultat det har medfört.

[Vid behov, infoga tabell, grafer och eller diagram som beskriver utveckling/resultat. Om grafer/diagram nyttjas, bifoga grunddata till respektive graf i Excel-format.]

[Nämndens beskrivning kan med fördel delas upp på respektive inriktningsmål och program.]

Tilläggsuppgifter från kommunfullmäktige

[Använd tabell och lämna upplysningar om utfall och förväntad utveckling när det gäller uppgifter från kommunfullmäktige. Avsnittets omfattning styrs av hur många KF-uppgifter nämnden har tilldelats. Gör även en bedömning av uppgiftens status vid årets slut.]

Uppdrag	Status jan–dec	Motivering/kommentar
[Uppdrag xx från KF till nämnd]	Genomfört	[Beskriv/motivera status för uppgiften.]
[Uppdrag yy från KF till nämnd]	Delvis genomfört	[Beskriv/motivera status för uppgiften.]
[Uppdrag zz från KF till nämnd]	Inte genomfört	[Beskriv/motivera status för uppgiften.]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

Personaluppföljning

[Låt personalrapporten rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabell/tabeller. Beskriv löpande arbete och väsentliga händelser utifrån nämndens verksamhetsplan och de personalpolitiska målen. Kommentera de nyckeltal som nämnden valt att följa upp. Förklara eventuella avvikelser och beskriv åtgärder med anledning av detta.

Nyckeltal som tas fram av SLK HR finns inlagda i mallen, ta bort de som inte följs upp av nämnden. Utfall tillhandahålls av SLK HR.

Nämndens arbete för att nå personalpolitiska mål

[Redovisa i tabellen bedömning av i vilken grad nämnden har genomfört sitt arbete för att nå de personalpolitiska målen under perioden.]

[Xxxnämnden]	Bedömning av nämndens arbete med personalpolitiska mål
Mål 5: Umeå kommun ska klara kompetensförsörjningen genom att vara en attraktiv arbetsgivare och spegla mångfalden i samhället.	[Enligt plan/ mer arbete krävs]
Mål 6: Umeå kommun ska ha ledarskap som ges och ger förutsättningar för goda resultat, där riktvärdet för antalet medarbetare per chef inte är fler än 30.	[Enligt plan/ mer arbete krävs]
Mål 7: Umeå kommuns sjukfrånvaro ska minska genom fokus på friskfaktorer och jämställda arbetsförhållanden.	[Enligt plan/ mer arbete krävs]

Åtgärder och viktig utveckling/viktiga händelser inom målområdena

[Beskriv under varje rubrik]

Kompetensförsörjning och attraktiv arbetsgivare (mål 5)

[Beskriv]

Ledarskap (mål 6)

[Beskriv]

Friskfaktorer (mål 7)

[Beskriv]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

Nyckeltal	Utfall 2026			Utfall 2025		
	kvinnor	män	totalt	kvinnor	män	totalt
Ansökningar, antal inskickade						
Arbetsmiljöhändelser, antal inrapporterade						
Arbetsmiljöhändelser, andel preventiva, procent						
Chefer med max 30 medarbetare, procent						
Heltidsanställda, procent						
Långtidsfriska, procent						
Medarbetarenkäten, medelvärde						
Nyanställd som chef, antal chefer som påbörjat utbildningen						
Pensionsålder, genomsnittlig						
Personalbehov, antal inskickade						
Personalomsättning, procent						
Personalomsättning chefer, procent						
Sjukdagar per årsarbetare, antal						
Sjukfrånvaro, procent						
Skyddsombud, antal						
Sysselsättningsgrad, genomsnittlig						
Tillbud och skador, antal inrapporterade						
Tillsvidareanställda, procent						
Utomnordisk bakgrund, procent						

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

Ekonomiuppföljning

[Låt ekonomirapporten rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabeller. Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.]

Händelser av väsentlig betydelse som har påverkat nämndens ekonomi

[Beskriv på *högst en halv sida* eventuella väsentliga händelser som har haft påverkan på nämndens ekonomi, till exempel nettoinvesteringar, skulder, intäkter, kostnader och årets resultat, som har inträffat under perioden januari–december. Det kan också vara händelser som har inträffat efter december, men innan nämnden har fastställt sin rapport.]

[Exempel på händelser av väsentlig betydelse kan vara:

- händelser som har påverkat nämndens verksamhet i hög omfattning
- köp, försäljning, uppstart och nedläggning av verksamhet
- omstruktureringar, utökning/minskning av verksamhet eller större omorganisation
- ingångna avtal med väsentlig påverkan på verksamheten
- större investeringar som nämnden har genomfört eller påbörjat
- betydande rättstvister som nämnden har involverats i.]

Budgetavvikelse, utfall i år och föregående år

[Beskriv utfall, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse. Beskriv utfall i jämförelse med föregående år och orsaker till avvikelse. Beskriv även prognosavvikelse och orsaker till den.]

(mnkr med en decimal)	Budget 2026	Utfall 2026	Budget-avvikelse 2026	Utfall 2025	Budget-avvikelse 2026	Prognos vid rapport jan–aug 2026	Prognos-avvikelse
Verksamhetens intäkter							
Verksamhetens kostnader							
Verksamhetens nettokostnad							

Investeringar

[Beskriv utfall av investeringar, eventuell budgetavvikelse, prognosavvikelse och orsaker till avvikelser.]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

(mnkr med en decimal)	Budget 2026	Utfall 2026	Budget-avvikelse 2026	Utfall 2025	Prognos vid rapport jan–aug	Prognosavvikelse
Verksamhetens nettoinvesteringar						

Ombudgetering av investeringar

[Beskriv behov av ombudgetering av investeringsmedel. Behov av ombudgetering ska ske i enlighet med regler och anvisning för ombudgetering (se bifogad fil) samt med stöd av mall för ombudgetering investeringar (se bifogad fil).]

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

Redovisning av privata utförare av väsentlig betydelse

[Beskriv på *max en halv sida* nämndens nyttjande av privata utförare.

Beskrivningen bör innehålla uppgifter om:

- Volym (andel och antal)
- Större förändringar som har skett under året.

Med större förändringar avses till exempel om nämnden har ingått nya avtal med privata utförare under året, om nämnden har övertagit verksamhet från privata utförare under året eller om andelen privata utförare inom ett verksamhetsområde har förändrats väsentligt. Använd antal, andel och kostnadsbelopp för att beskriva väsentliga förändringar.

- Hur nämnden följt upp och kontrollerat verksamhet som utförs av privata utförare. Kan redovisas i bilaga.

Redovisning av avtalssamverkan av väsentlig betydelse

[Beskriv på *max en halv sida* nämndens avtalssamverkan (köp eller försäljning av tjänst till annan kommun/region) under 2026. Beskrivningen bör innehålla uppgifter om:

- Volym (antal, andel av verksamheten)
- Större förändringar som har skett av nämndens nyttjande av avtalssamverkan
- Hur nämnden följt upp och kontrollerat verksamheten (om den genomförts av annan kommun)
- Om det förekommit delegation av beslut till annan kommun/region
- Nya beslut om avtalssamverkan i fullmäktige eller annan beslutsinstans under perioden (datum, paragraf, diarienummer).

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

Ekonomiuppföljning, tekniska nämnden

[Låt tekniska nämndens ekonomirapport rymmas på 2 *sidor* inklusive medföljande tabeller.

Redovisning av investeringar inkluderas *inte* i detta krav. Använd inga underrubriker utan bara löpande text. Ange belopp i miljoner kronor (mnkr) med en decimal.]

Händelser av väsentlig betydelse som har påverkat nämndens ekonomi

[Beskriv på *högst en halv sida* eventuella väsentliga händelser som har haft påverkan på nämndens ekonomi, till exempel nettoinvesteringar, skulder, intäkter, kostnader och årets resultat, som har inträffat under perioden januari–december. Det kan också vara händelser som har inträffat efter december, men innan nämnden har fastställt sin rapport.]

[Exempel på händelser av väsentlig betydelse kan vara:

- händelser som har påverkat nämndens verksamhet i hög omfattning
- köp, försäljning, uppstart och nedläggning av verksamhet
- omstruktureringar, utökning/minskning av verksamhet eller större omorganisation
- ingångna avtal med väsentlig påverkan på verksamheten
- större investeringar som nämnden har genomfört eller påbörjat
- betydande rättstvister som nämnden har involverats i.]

Budgetavvikelse, utfall i år och föregående år

[Beskriv utfall, eventuell budgetavvikelse och orsaker till avvikelse. Beskriv utfall i jämförelse med föregående år och orsaker till avvikelse. Beskriv även prognosavvikelse och orsaker till den.]

(mnkr med en decimal)	Budget 2026	Utfall 2026	Budget-avvikelse 2026	Utfall 2025	Budget-avvikelse 2025	Prognos vid rapport jan–aug 2026	Prognos-avvikelse
Verksamhetens intäkter							
Verksamhetens kostnader							
Verksamhetens nettokostnad							

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

Investeringar

[Beskriv i tabell utfall avseende investeringar på sammanställd nivå, eventuell budgetavvikelse, prognosavvikelse och orsaker till dessa avvikelser.]

(mnkr med en decimal)	Budget 2026	Utfall 2026	Budget-avvikelse 2026	Utfall 2025	Prognos vid rapport jan–aug 2026	Prognos-avvikelse
Verksamhetens nettoinvesteringar						

(mnkr med en decimal)	Budget 2026	Utfall 2026	Budget-avvikelse 2026	Utfall helår 2025	Prognos vid rapport jan–aug 2026	Prognos-avvikelse
Fastighet						
Gator och vägar						
Parker						
IT						
Övrigt						
Summa						

[Specificera utfall, budgetavvikelse och prognos för året samt hela projektets investeringsutgift för de tio största investeringsprojekten (reinvesteringsprojekt exkluderade) för fastighet respektive gator, vägar och parker.]

(mnkr med en decimal)	Budget 2026	Utfall 2026	Budget-avvikelse 2026	Utfall helår 2025	Prognos vid rapport jan–aug 2026	Prognos-avvikelse
[Projekt 1]						
[Projekt 2]						
[Projekt 3]						
[Projekt 4]						
[Projekt 5]						
Summa						

[Beskriv även avvikelser i text för ovanstående investeringar:

- mot budget
- prognos för årets samt hela projektets ackumulerade investeringsutgift

[Xxxnämndens] rapport till kommunstyrelsen, januari–december 2025

[20XX-XX XX]

- tidsmässiga förseningar och förskjutningar
- orsaker till eventuella avvikelser.]

Ombudgetering av investeringar

[Beskriv behov av ombudgetering av investeringsmedel. Behov av ombudgetering ska ske i enlighet med regler och anvisning för ombudgetering (se bilaga 1) samt med stöd av mall för ombudgetering investeringar (bilaga 2).]

Uppföljning av inriktningsmål och program

Kommunstyrelsen ansvarar för en samlad uppföljning och sammanställning av inriktningsmål och program. Nämnder och bolag som har ett destinerat ansvar, bidrar med sin del av rapporteringen enligt mallen ovan.

Bilaga 1.

Regler och anvisning för ombudgetering av investeringar bokslut 2026

Ombudgetering av investeringsanslag från 2026 till 2027, 2028 och 2029

Regler för ombudgetering av investeringsanslag

Enligt Riktlinjer för planeringsprocess – budget och investeringar ska en budgetavräkning göras på projektnivå för investeringar i byggnader och anläggningar i samband med årsbokslut. För årligen återkommande anskaffning av utrustning och inventarier görs avräkning mot beslutat ramanslag. Överföring av investeringsanslag mellan år sker genom beslut om ombudgetering per projekt i samband med att bokslutet behandlas av kommunfullmäktige. Ospecificerade årligen återkommande anslag för utrustning och inventarier ombudgeteras dock ej.

Styrelse och nämnd kan i samband med bokslutet för 2026 föreslå att ej förbrukade investeringsanslag för pågående projekt i budget 2026 ombudgeteras till åren 2027, 2028 och 2029. Avräkning ska göras mot beslutad budget vilket innebär den senast antagna budgeten för 2026 samt eventuella beslutade, tilläggsanslag eller om disponeringar som tillkommit.

Följande gäller för förslag till ombudgetering:

- Projektet är tidsmässigt förskjutet/försenat: Beräknad kostnad för del som förskjutits/försenats kan ombudgeteras.
- Projektet billigare än enligt kalkyl i plan: Ombudgeteringen begränsas till vad som krävs för att fullfölja projektet enligt den nya kalkylen.
- Projektet är avslutat eller inte längre aktuellt: Ombudgetering inte tillämpligt på dessa projekt.
- Projektet är tidigarelagt/bokfört utfall överstiger årets budget för projektet och det finns investeringsmedel kommande år: Ombudgetering innebär att budget för kommande år reduceras.
- Ospecificerade årligen återkommande anslag för utrustning och inventarier ombudgeteras ej.

EXCEL-fil för ombudgetering av investeringsanslag till 2027, 2028 och 2029

De projekt som föreslås ombudgeteras ska redovisas och summeras i filen som bifogas anvisningarna eller egen fil som innehåller kolumner enligt nedan:

- Projektkod redovisas enligt den kodning som gäller i investeringsbudget 2026. (Undantag kan förekomma för ramanslag. Kontakta budgetenheten om oklarhet finns.)
- Text. Projektets benämning i investeringsbudget.
- Budget 2026 = beräknade ut- och inbetalningar 2026 enligt investerings-budget 2026 som fastställdes av kommunfullmäktige i juni 2025 samt eventuella tilläggsanslag och omdisponeringar mellan nämnder som tillkommit därefter.
- Utbetalning = minus (-) och inbetalning = plus (+).
- Förbrukning 2026 = bokfört utfall 2026.
- Återstår 2026 d v s beräknade utbetalningar/inbetalningar enligt budget minus förbrukning/inbetalning. Uppgifterna ska bruttoredovisas.
- Ombudgetering till 2027, 2028 och 2029. Ombudgeteringsbelopp som avser förskjutning av anslag för projekt till 2027, 2028 och 2029 = minus (-). Ombudgeteringsbelopp som innebär minskning av budget kommande år = plus (+).
- Differens. Redovisning av eventuell differens mellan vad som återstår av 2026 års anslag och vad som föreslås ombudgeteras till åren 2027–2029.

Inlämning av ombudgeteringsförslag

EXCEL-fil med projektvis redovisning enligt ovan och summerad per nämnd skickas till ksrapportering@umea.se senast **2027-02-05**.

Nämndbeslut inklusive beslutsunderlag skickas till KS diarium senast **2027-02-23**.

Eventuella frågor besvaras av Urban Blomdal, SLK Ekonomi.

UMEÅ KOMMUN/SLK Ekonomi

FÖRSLAG OMBUDGETERING AV INVESTERINGSANSLAG 2026 --> 2027, 2028 och 2029

Specifikation av förslag till ombudgetering av investeringsanslag från 2026 till 2027, 2028 eller 2029. Belopp anges i tkr.

Förvaltning:

Vrk A	Projekt- kod	Text	Budget 2026* A	Förbruk- ning 2026 B	Åter- står 2026 A - B	Omb till 2027 C	Omb till 2028 D	Omb till 2029 E	Differens (A-B)-C-D-E

*/ Budget 2026 = beräknade ut- och inbetalningar 2026 enligt investeringsbudget 2026 som fastställdes av kommunfullmäktige i juni 2025 samt beslutade tilläggsanslag eller omdisponeringar.

Valmyndigheten 2026-03-05

Statistik över röstberättigade per den 2 mars 2026*

Valmyndigheten tar fram statistik över röstberättigade per den 1 mars valåret. Statistiken visar antal röstberättigade i val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige med valdag satt till den 2 mars 2026*. Det är inte en prognos över röstberättigade vid valen 2026. Statistiken används enligt 4 kap. vallagen (2005:837) som underlag för beräkning av antalet fasta valkretsmandat i riksdags-, kommun- och regionval.

Filen inkluderar antal röstberättigade per valdistrikt och valtyp inkl. valkretstillhörighet per distrikt. Notera att Gotland inte har något val till regionfullmäktige.

Totalt antal röstberättigade är det totala antalet röstberättigade i ett valdistrikt oavsett valtyp, dvs. röstberättigad i minst ett val. Filen innehåller även en pivottabell per valtyp. Tabellerna visar totala antalet röstberättigade per valkrets i det aktuella valet.

**Enligt vallagen ska statistiken baseras på folkbokföringsuppgifter från den 1 mars, men då det inte är möjligt att hämta uppgifterna på en söndag grundar sig statistiken på uppgifter från den 2 mars 2026.*

Källa: Valmyndigheten

Kommun	Kommunvalkrets	Valdistriktskod	Valdistrikt	Röstberättigade val till riksdagen	Röstberättigade val till kommunfullmäktige	Röstberättigade val till regionfullmäktige	Totalt antal röstberättigade
Umeå	Umeå centrala	24800101	Berghem Norra	1 681	1 755	1 755	1 783
Umeå	Umeå centrala	24800102	Berghem Södra	1 076	1 109	1 109	1 137
Umeå	Umeå centrala	24800103	Sandabrännet	1 788	1 823	1 823	1 858
Umeå	Umeå centrala	24800104	Sandbacka	1 288	1 301	1 301	1 317
Umeå	Umeå centrala	24800105	Haga Norra	1 356	1 376	1 376	1 398
Umeå	Umeå centrala	24800106	Haga Södra	1 426	1 459	1 459	1 485
Umeå	Umeå centrala	24800107	Centrum Västra	1 699	1 733	1 733	1 772
Umeå	Umeå centrala	24800108	Ytterhuske	1 061	1 075	1 075	1 092
Umeå	Umeå centrala	24800109	Centrum	1 382	1 361	1 361	1 447
Umeå	Umeå centrala	24800110	Centrum Östra	1 512	1 545	1 545	1 578
Umeå	Umeå centrala	24800111	Östermalm - Fridhem	1 094	1 132	1 132	1 153
Umeå	Umeå centrala	24800112	Västerslätt	1 809	1 852	1 852	1 864
Umeå	Umeå centrala	24800114	Ersmark	1 284	1 282	1 282	1 296
Umeå	Umeå centrala	24800115	Ersboda Östra	857	895	895	909
Umeå	Umeå centrala	24800116	Ersboda Västra	1 698	1 773	1 773	1 795
Umeå	Umeå centrala	24800117	Ersboda Mellan	1 598	1 651	1 651	1 700
Umeå	Umeå centrala	24800119	Dragonfältet	1 314	1 333	1 333	1 345
Umeå	Umeå centrala	24800120	Obackastrand	1 256	1 321	1 321	1 334
Umeå	Umeå centrala	24800121	Ersboda Norra	1 571	1 726	1 726	1 764
Umeå	Umeå centrala	24800122	Haga Östra	1 307	1 343	1 343	1 371
Umeå	Umeå centrala	24800123	Brinkvägen	1 092	1 113	1 113	1 126
Umeå	Umeå centrala	24800124	Obacka - Rosendal	1 534	1 566	1 566	1 594
Umeå	Umeå omland	24800220	Grubbe Södra	1 776	1 813	1 813	1 832
Umeå	Umeå omland	24800221	Grubbe Norra	1 306	1 328	1 328	1 348
Umeå	Umeå omland	24800222	Kronoparken	1 342	1 367	1 367	1 383
Umeå	Umeå omland	24800223	Backen	1 010	1 021	1 021	1 033
Umeå	Umeå omland	24800224	Umedalen Östra	1 210	1 249	1 249	1 259
Umeå	Umeå omland	24800225	Brännland	908	915	915	932
Umeå	Umeå omland	24800226	Hissjö	1 012	1 020	1 020	1 030
Umeå	Umeå omland	24800227	Umedalen Västra	1 756	1 814	1 814	1 833
Umeå	Umeå omland	24800228	Sandåkern	1 359	1 327	1 327	1 398
Umeå	Umeå omland	24800229	Brattby – Sörfors – Överboda	979	981	981	994
Umeå	Umeå omland	24800330	Tavelsjö Södra	929	937	937	945
Umeå	Umeå omland	24800331	Tavelsjö Norra	950	965	965	973
Umeå	Umeå omland	24800440	Östteg	1 471	1 497	1 497	1 510
Umeå	Umeå omland	24800441	Västteg	1 449	1 470	1 470	1 486
Umeå	Umeå omland	24800442	Bolca	1 581	1 591	1 591	1 621
Umeå	Umeå omland	24800443	Bolcaing Östra	1 225	1 272	1 272	1 289
Umeå	Umeå omland	24800444	Röbäck Östra - Klabböle	1 047	1 058	1 058	1 069
Umeå	Umeå omland	24800445	Stöcke	1 128	1 131	1 131	1 145
Umeå	Umeå omland	24800446	Bolcaing Västra	1 646	1 676	1 676	1 689
Umeå	Umeå omland	24800447	Yttersjö	1 236	1 260	1 260	1 267
Umeå	Umeå omland	24800448	Södra Teg	1 488	1 539	1 539	1 553
Umeå	Umeå omland	24800449	Röbäck Västra - Skravelsjö	1 128	1 146	1 146	1 160
Umeå	Umeå omland	24800450	Stöcksjö - Degernäs	1 083	1 102	1 102	1 116
Umeå	Umeå centrala	24800535	Alidhem Östra	1 632	1 965	1 965	2 013
Umeå	Umeå centrala	24800536	Innertavle	845	853	853	862
Umeå	Umeå centrala	24800538	Tomtebo	1 279	1 370	1 370	1 397
Umeå	Umeå centrala	24800549	Universitetsområdet	1 487	1 589	1 589	1 595
Umeå	Umeå centrala	24800550	Soficheim	1 237	1 288	1 288	1 301
Umeå	Umeå centrala	24800551	Alidhem Västra	1 570	1 901	1 901	1 940
Umeå	Umeå centrala	24800552	Alidhem Södra	1 394	1 534	1 534	1 569
Umeå	Umeå centrala	24800553	Carlshem Västra	1 544	1 576	1 576	1 606

Umå	Umå centrala	24800554	Carlshem Östra	1 759	1 905	1 905	1 951
Umå	Umå centrala	24800555	Universitetsområdet Östra	1 519	1 597	1 597	1 630
Umå	Umå centrala	24800556	Tomtebo Södra	1 221	1 284	1 284	1 304
Umå	Umå centrala	24800557	Tomtebo Norra	1 675	1 802	1 802	1 816
Umå	Umå centrala	24800558	Älidsbacken	772	929	929	957
Umå	Umå centrala	24800559	Tävelsden – Tomtebo gård	1 207	1 280	1 280	1 285
Umå	Umå omland	24800660	Holmsund Östra	1 544	1 578	1 578	1 593
Umå	Umå omland	24800661	Holmsund Västra	1 469	1 571	1 571	1 596
Umå	Umå omland	24800662	Holmsund Södra	1 825	1 832	1 832	1 861
Umå	Umå omland	24800663	Obbola Norra	994	1 018	1 018	1 021
Umå	Umå omland	24800664	Obbola Södra	1 196	1 207	1 207	1 223
Umå	Umå omland	24800770	Hömefors Östra	999	1 007	1 007	1 011
Umå	Umå omland	24800771	Hömefors Västra	1 550	1 566	1 566	1 580
Umå	Umå omland	24800772	Sörmjöle - Normjöle	1 192	1 209	1 209	1 226
Umå	Umå omland	24800990	Bullmark	960	965	965	974
Umå	Umå omland	24800991	Sävar Östra	1 548	1 551	1 551	1 565
Umå	Umå omland	24800992	Sävar Västra	1 335	1 345	1 345	1 357
Umå	Umå omland	24800993	Täfteå	1 256	1 260	1 260	1 277
Umå	Umå centrala	24801137	Nydalahöjd	1 373	1 479	1 479	1 512
Umå	Umå centrala	24801155	Marichem	1 550	1 624	1 624	1 667
Umå	Umå centrala	24801157	Marichemshöjd	1 496	1 682	1 682	1 718
Umå	Umå centrala	24801158	Mariedal	1 245	1 274	1 274	1 284
Umå	Umå centrala	24801159	Maricberg	1 434	1 479	1 479	1 509
Umå	Umå centrala	24801160	Maricstrand	1 240	1 357	1 357	1 370
Umå	Umå centrala	24801161	Olovsdal	1 006	1 079	1 079	1 082

Källa: Valmyndigheten

Valkrets/valdistrikt	Summa av Röstberättigade val till riksdager	Summa av Totalt antal röstberättigade
Blekinge län	122 779	127 900
Dalarnas län	222 604	232 283
Gotlands län	48 349	50 046
Gävleborgs län	221 829	231 759
Göteborgs kommun	458 909	505 841
Hallands län	265 945	277 406
Jämtlands län	102 949	107 881
Jönköpings län	277 723	293 932
Kalmar län	190 411	200 064
Kronobergs län	151 344	162 495
Malmö kommun	265 713	300 861
Norrbottnens län	192 716	204 325
Skåne läns norra och östra	247 271	261 975
Skåne läns södra	311 440	332 661
Skåne läns västra	244 160	263 420
Stockholms kommun	757 415	830 630
Stockholms län	1 055 158	1 171 128
Södermanlands län	228 366	241 629
Uppsala län	308 261	330 532
Värmlands län	218 672	232 633
Västerbottens län	213 689	225 054
Västernorrlands län	188 619	196 075
Västmanlands län	212 381	225 411
Västra Götalands läns norra	209 020	221 240
Västra Götalands läns södra	173 459	183 885
Västra Götalands läns västra	294 768	309 254
Västra Götalands läns östra	209 212	218 075
Örebro län	237 870	248 973
Östergötlands län	365 364	382 580
Totalsumma	7 996 396	8 569 948

Valområde/valkrets/valdistrikt	Summa av Röstberättigade val till regionfullmäktige	Summa av Totalt antal röstberättigade
Region Blekinge	125 796	127 900
Karlshamnskretsen	25 475	25 882
Karlskronakretsen	52 935	53 820
Listerkretsen	24 641	25 057
Ronnebykretsen	22 745	23 141
Region Dalarna	228 677	232 283
Region Dalarna	228 677	232 283
Region Gävleborg	228 268	231 759
Region Gävleborg	228 268	231 759
Region Halland	271 867	277 406
Halland	271 867	277 406
Region Jämtland Härjedalen	106 139	107 881
Jämtland/Härjedalen	106 139	107 881
Region Jönköpings län	288 942	293 932
Andra valkretsen	88 908	90 335
Första valkretsen	131 755	134 098
Tredje valkretsen	68 279	69 499
Region Kalmar län	196 990	200 064
Kalmar 1 Västervik	29 512	29 958
Kalmar 2 Hultsfred Vimmerby	23 079	23 400
Kalmar 3 Högsby Mönsterås Oskarshamn	36 088	36 609
Kalmar 4 Emmaboda Nybro Torsås	28 601	29 077
Kalmar 5 Kalmar	57 651	58 619
Kalmar 6 Borgholm Mörbylånga	22 059	22 401
Region Kronoberg	159 209	162 495
Kronoberg	159 209	162 495
Region Norrbotten	201 375	204 325
Norrbottens läns valkrets	201 375	204 325
Region Skåne	1 121 545	1 158 917
Mellankretsen	251 979	259 652
Nordostkretsen	145 729	148 880
Nordvästkretsen	237 887	245 559
Sydostkretsen	81 903	83 477
Sydvästkretsen I	286 639	300 861
Sydvästkretsen II	117 408	120 488
Region Stockholm	1 935 226	2 001 758
1 Södermalm-Enskede	142 257	147 948
2 Bromma-Kungsholmen	126 487	131 936
3 Norrmalm-Östermalm-Gamla Stan	132 424	140 652
4 Östra Söderort	130 359	134 337
5 Västra Söderort	135 177	139 732
6 Yttre Västerort	130 153	136 025
Nord	173 205	179 295

Nordost	213 966	220 052
Nordväst	193 442	198 934
Ost	197 256	203 263
Sydost	186 940	191 404
Sydväst	173 560	178 180
Region Södermanland	236 514	241 629
Region Södermanland	236 514	241 629
Region Uppsala	323 150	330 532
Uppsala läns mellersta	213 775	219 452
Uppsala läns norra	53 558	54 293
Uppsala läns södra	55 817	56 787
Region Värmland	228 271	232 633
Region Värmland	228 271	232 633
Region Västerbotten	222 159	225 054
Västerbottens läns norra	62 626	63 297
Västerbottens läns södra	132 010	133 899
Västerbottens läns västra	27 523	27 858
Region Västernorrland	193 497	196 075
Region Västernorrland	193 497	196 075
Region Västmanland	220 780	225 411
Västra valkretsen	76 863	78 082
Östra valkretsen	143 917	147 329
Region Örebro län	244 761	248 973
Örebro läns Norra	35 715	36 274
Örebro läns Södra	43 577	44 135
Örebro läns Västra	31 934	32 400
Örebro-Lekeberg	133 535	136 164
Region Östergötland	375 576	382 580
Kinda Åtvid Valdemarsvik Söderköping	34 887	35 306
Linköping	134 613	137 592
Motala Finspång	51 503	52 250
Norrköping	114 249	116 589
Ödeshög Ydre Boxholm Mjölby Vadster	40 324	40 843
Västra Götalandsregionen	1 401 903	1 438 295
Göteborgs kommun	486 978	505 841
Västra Götalands läns norra	216 339	221 240
Västra Götalands läns södra	180 403	183 885
Västra Götalands läns västra	303 099	309 254
Västra Götalands läns östra	215 084	218 075
(tom)		50 046
(tom)		50 046
Totalsumma	8 310 645	8 569 948

Valområde/valkrets/valdistrikt	Summa av Röstberättigade val till kommunfullmäktige	Summa av Totalt antal röstberättigade
Ale	24 610	25 011
Ale	24 610	25 011
Alingsås	33 449	34 077
Alingsås	33 449	34 077
Alvesta	15 260	15 624
Alvesta	15 260	15 624
Aneby	5 336	5 392
Aneby	5 336	5 392
Arboga	11 207	11 353
Arboga	11 207	11 353
Arjeplog	2 153	2 201
Arjeplog	2 153	2 201
Arvidsjaur	4 957	4 994
Arvidsjaur	4 957	4 994
Arvika	20 547	20 969
Arvika	20 547	20 969
Askersund	9 318	9 451
Askersund	9 318	9 451
Avesta	17 899	18 150
Avesta	17 899	18 150
Bengtsfors	7 390	7 535
Bengtsfors	7 390	7 535
Berg	5 706	5 774
Berg	5 706	5 774
Bjurholm	1 863	1 886
Bjurholm	1 863	1 886
Bjuv	12 353	12 689
Bjuv	12 353	12 689
Boden	22 723	22 974
Boden	22 723	22 974
Bollebygd	7 571	7 696
Bollebygd	7 571	7 696
Bollnäs	20 928	21 207
Bollnäs	20 928	21 207
Borgholm	9 141	9 301
Borgholm	9 141	9 301
Borlänge	40 467	41 304
Borlänge	40 467	41 304
Borås	90 289	92 453
Borås Södra 2	29 543	30 264
Borås Västra 3	33 730	34 551
Borås Östra 1	27 016	27 638

Botkyrka	72 657	74 896
Botkyrka	72 657	74 896
Boxholm	4 384	4 432
Boxholm	4 384	4 432
Bromölla	9 979	10 175
Bromölla	9 979	10 175
Bräcke	4 934	4 990
Bräcke	4 934	4 990
Burlöv	15 367	15 831
Burlöv	15 367	15 831
Båstad	13 092	13 515
Båstad	13 092	13 515
Dals-Ed	3 708	3 783
Dals-Ed	3 708	3 783
Danderyd	24 790	26 282
Danderyd	24 790	26 282
Degerfors	7 542	7 646
Degerfors	7 542	7 646
Dorotea	1 851	1 869
Dorotea	1 851	1 869
Eda	6 630	6 858
Eda	6 630	6 858
Ekerö	21 624	22 165
Ekerö	21 624	22 165
Eksjö	14 030	14 262
Eksjö	14 030	14 262
Emmaboda	7 186	7 327
Emmaboda	7 186	7 327
Enköping	37 977	38 592
Enköping	37 977	38 592
Eskilstuna	83 379	85 394
Eskilstuna	83 379	85 394
Eslöv	27 004	27 548
Eslöv	27 004	27 548
Essunga	4 405	4 445
Essunga	4 405	4 445
Fagersta	10 135	10 323
Fagersta	10 135	10 323
Falkenberg	37 393	38 145
Falkenberg	37 393	38 145
Falköping	25 746	26 201
Falköping	25 746	26 201
Falun	47 354	48 174
Falun	47 354	48 174

Filipstad	7 882	8 011
Filipstad	7 882	8 011
Finspång	17 080	17 381
Finspång	17 080	17 381
Flen	12 220	12 520
Flen	12 220	12 520
Forshaga	8 829	8 964
Forshaga	8 829	8 964
Färgelanda	5 066	5 146
Färgelanda	5 066	5 146
Gagnef	8 011	8 141
Gagnef	8 011	8 141
Gislaved	22 486	23 021
Gislaved	22 486	23 021
Gnesta	8 872	9 050
Gnesta	8 872	9 050
Gnosjö	7 139	7 247
Gnosjö	7 139	7 247
Gotland	49 386	50 046
Gotland	49 386	50 046
Grums	7 165	7 261
Grums	7 165	7 261
Grästorp	4 567	4 627
Grästorp	4 567	4 627
Gullspång	4 148	4 195
Gullspång	4 148	4 195
Gällivare	13 884	14 061
Gällivare	13 884	14 061
Gävle	82 936	84 487
Gävle	82 936	84 487
Göteborg	486 978	505 841
Göteborg	486 978	505 841
Götene	10 572	10 696
Götene	10 572	10 696
Habo	9 786	9 882
Habo	9 786	9 882
Hagfors	9 426	9 548
Hagfors	9 426	9 548
Hallsberg	12 527	12 685
Hallsberg	12 527	12 685
Hallstahammar	12 971	13 178
Hallstahammar	12 971	13 178
Halmstad	83 739	85 701
Halmstad	83 739	85 701

Hammarö	12 613	12 808
Hammarö	12 613	12 808
Haninge	76 922	78 587
Haninge Norra	40 190	40 970
Haninge Södra	36 732	37 617
Haparanda	7 356	7 777
Haparanda	7 356	7 777
Heby	11 364	11 520
Heby	11 364	11 520
Hedemora	12 135	12 306
Hedemora	12 135	12 306
Helsingborg	119 139	123 889
Helsingborg	119 139	123 889
Herrljunga	7 609	7 703
Herrljunga	7 609	7 703
Hjo	7 433	7 524
Hjo	7 433	7 524
Hofors	7 421	7 532
Hofors	7 421	7 532
Huddinge	85 979	88 359
Huddinge	85 979	88 359
Hudiksvall	30 330	30 700
Hudiksvall	30 330	30 700
Hultsfred	10 790	10 953
Hultsfred	10 790	10 953
Hylte	7 889	8 059
Hylte	7 889	8 059
Håbo	17 840	18 195
Håbo	17 840	18 195
Hällefors	5 167	5 258
Hällefors	5 167	5 258
Härjedalen	8 408	8 551
Härjedalen	8 408	8 551
Härnösand	19 453	19 788
Härnösand	19 453	19 788
Härryda	29 990	30 564
Härryda	29 990	30 564
Hässleholm	41 238	42 068
Hässleholm	41 238	42 068
Höganäs	22 591	23 221
Höganäs	22 591	23 221
Högsby	4 184	4 289
Högsby	4 184	4 289
Hörby	12 412	12 619

Hörby	12 412	12 619
Höör	13 616	13 864
Höör	13 616	13 864
Jokkmokk	3 874	3 921
Jokkmokk	3 874	3 921
Järfälla	69 062	70 853
Järfälla	69 062	70 853
Jönköping	116 078	118 266
Jönköping	116 078	118 266
Kalix	12 620	12 780
Kalix	12 620	12 780
Kalmar	57 651	58 619
Kalmar Norra	29 916	30 449
Kalmar Södra	27 735	28 170
Karlsborg	5 856	5 906
Karlsborg	5 856	5 906
Karlshamn	25 475	25 882
Karlshamn	25 475	25 882
Karlskoga	24 392	24 754
Karlskoga	24 392	24 754
Karlskrona	52 935	53 820
Karlskrona C	17 716	18 068
Karlskrona V	17 094	17 412
Karlskrona Ö	18 125	18 340
Karlstad	80 344	82 078
Karlstad	80 344	82 078
Katrineholm	26 875	27 467
Katrineholm	26 875	27 467
Kil	9 419	9 571
Kil	9 419	9 571
Kinda	7 899	7 974
Kinda	7 899	7 974
Kiruna	17 970	18 280
Kiruna	17 970	18 280
Klippan	14 144	14 465
Klippan	14 144	14 465
Knivsta	16 077	16 409
Knivsta	16 077	16 409
Kramfors	14 342	14 537
Kramfors	14 342	14 537
Kristianstad	67 958	69 559
Väster	31 895	32 568
Öster	36 063	36 991
Kristinehamn	19 304	19 624

Kristinehamn	19 304	19 624
Krokom	11 995	12 154
Krokom	11 995	12 154
Kumla	17 340	17 547
Kumla	17 340	17 547
Kungsbacka	66 668	68 087
Kungsbacka	66 668	68 087
Kungsör	6 679	6 803
Kungsör	6 679	6 803
Kungälv	39 259	39 886
Kungälv	39 259	39 886
Kävlinge	24 797	25 274
Kävlinge	24 797	25 274
Köping	20 374	20 703
Köping	20 374	20 703
Laholm	21 071	21 463
Laholm	21 071	21 463
Landskrona	37 044	38 239
Landskrona	37 044	38 239
Laxå	4 392	4 452
Laxå	4 392	4 452
Lekeberg	6 475	6 555
Lekeberg	6 475	6 555
Leksand	13 087	13 307
Leksand	13 087	13 307
Lerum	32 469	33 107
Lerum	32 469	33 107
Lessebo	6 274	6 398
Lessebo	6 274	6 398
Lidingö	37 217	38 933
Lidingö	37 217	38 933
Lidköping	32 385	32 773
Lidköping	32 385	32 773
Lilla Edet	11 190	11 369
Lilla Edet	11 190	11 369
Lindesberg	18 402	18 700
Lindesberg	18 402	18 700
Linköping	134 613	137 592
Linköping Nordost	45 200	46 043
Linköping Nordväst	45 097	46 265
Linköping Sydväst	44 316	45 284
Ljungby	22 571	22 940
Ljungby	22 571	22 940
Ljusdal	15 035	15 210

Ljusdal	15 035	15 210
Ljusnarsberg	3 680	3 742
Ljusnarsberg	3 680	3 742
Lomma	18 464	18 952
Lomma	18 464	18 952
Ludvika	20 768	21 114
Ludvika	20 768	21 114
Luleå	64 975	65 881
Luleå	64 975	65 881
Lund	105 776	110 108
Lund	105 776	110 108
Lycksele	9 618	9 739
Lycksele	9 618	9 739
Lysekil	11 369	11 619
Lysekil	11 369	11 619
Malmö	286 639	300 861
Malmö Västra	139 826	146 402
Malmö Östra	146 813	154 459
Malung-Sälen	8 448	8 566
Malung-Sälen	8 448	8 566
Malå	2 323	2 333
Malå	2 323	2 333
Mariestad	19 774	20 073
Mariestad	19 774	20 073
Mark	27 710	28 090
Mark	27 710	28 090
Markaryd	7 868	8 050
Markaryd	7 868	8 050
Mellerud	7 283	7 415
Mellerud	7 283	7 415
Mjölby	22 499	22 778
Mjölby	22 499	22 778
Mora	16 689	16 908
Mora	16 689	16 908
Motala	34 423	34 869
Motala	34 423	34 869
Mullsjö	5 891	5 950
Mullsjö	5 891	5 950
Munkedal	8 195	8 304
Munkedal	8 195	8 304
Munkfors	3 001	3 042
Munkfors	3 001	3 042
Mölnadal	56 113	57 588
Mölnadal	56 113	57 588

Mönsterås	10 493	10 626
Mönsterås	10 493	10 626
Mörbylånga	12 918	13 100
Mörbylånga	12 918	13 100
Nacka	86 011	88 673
Nacka Östra	41 309	42 627
Nacka Västra	44 702	46 046
Nora	8 466	8 574
Nora	8 466	8 574
Norberg	4 328	4 407
Norberg	4 328	4 407
Nordanstig	7 417	7 489
Nordanstig	7 417	7 489
Nordmaling	5 589	5 645
Nordmaling	5 589	5 645
Norrköping	114 249	116 589
Norrköping	114 249	116 589
Norrtälje	54 720	55 660
Norrtälje	54 720	55 660
Norsjö	3 051	3 075
Norsjö	3 051	3 075
Nybro	15 724	15 984
Nybro	15 724	15 984
Nykvarn	9 319	9 455
Nykvarn	9 319	9 455
Nyköping	45 999	46 895
Nyköping	45 999	46 895
Nynäshamn	24 039	24 458
Nynäshamn	24 039	24 458
Nässjö	24 460	24 861
Nässjö	24 460	24 861
Ockelbo	4 695	4 745
Ockelbo	4 695	4 745
Olofström	10 428	10 614
Olofström	10 428	10 614
Orsa	5 698	5 794
Orsa	5 698	5 794
Orust	12 673	12 891
Orust	12 673	12 891
Osby	10 220	10 398
Osby	10 220	10 398
Oskarshamn	21 411	21 694
Oskarshamn	21 411	21 694
Ovanåker	9 057	9 159

Ovanåker	9 057	9 159
Oxelösund	9 594	9 782
Oxelösund	9 594	9 782
Pajala	4 645	4 736
Pajala	4 645	4 736
Partille	30 918	31 710
Partille	30 918	31 710
Perstorp	5 543	5 687
Perstorp	5 543	5 687
Piteå	33 922	34 252
Piteå	33 922	34 252
Ragunda	4 172	4 220
Ragunda	4 172	4 220
Robertsfors	5 318	5 361
Robertsfors	5 318	5 361
Ronneby	22 745	23 141
Ronneby	22 745	23 141
Rättvik	9 227	9 353
Rättvik	9 227	9 353
Sala	18 027	18 262
Sala	18 027	18 262
Salem	12 938	13 195
Salem	12 938	13 195
Sandviken	30 725	31 244
Sandviken	30 725	31 244
Sigtuna	39 612	41 066
Sigtuna	39 612	41 066
Simrishamn	15 819	16 202
Simrishamn	15 819	16 202
Sjöbo	15 559	15 806
Sjöbo	15 559	15 806
Skara	14 831	15 101
Skara	14 831	15 101
Skellefteå	59 575	60 222
Skellefteå	59 575	60 222
Skinnskatteberg	3 498	3 553
Skinnskatteberg	3 498	3 553
Skurup	13 362	13 594
Skurup	13 362	13 594
Skövde	46 080	46 741
Skövde	46 080	46 741
Smedjebacken	8 805	8 890
Smedjebacken	8 805	8 890
Sollefteå	14 727	14 890

Sollefteå	14 727	14 890
Sollentuna	59 087	61 013
Sollentuna	59 087	61 013
Solna	69 061	71 816
Solna	69 061	71 816
Sorsele	1 942	1 962
Sorsele	1 942	1 962
Sotenäs	7 737	7 907
Sotenäs	7 737	7 907
Staffanstorp	20 216	20 649
Staffanstorp	20 216	20 649
Stenungsund	21 678	22 084
Stenungsund	21 678	22 084
Stockholm	796 857	830 630
1 Södermalm-Enskede	142 257	147 948
2 Bromma-Kungsholmen	126 487	131 936
3 Norrmalm-Östermalm-Gamla Star	132 424	140 652
4 Östra Söderort	130 359	134 337
5 Västra Söderort	135 177	139 732
6 Yttre Västerort	130 153	136 025
Storfors	3 141	3 170
Storfors	3 141	3 170
Storuman	4 557	4 633
Storuman	4 557	4 633
Strängnäs	30 829	31 456
Strängnäs	30 829	31 456
Strömstad	10 583	11 069
Strömstad	10 583	11 069
Strömsund	8 948	9 070
Strömsund	8 948	9 070
Sundbyberg	45 057	46 466
Sundbyberg	45 057	46 466
Sundsvall	79 430	80 514
Sundsvalls Första	40 468	41 136
Sundsvalls Andra	38 962	39 378
Sunne	10 777	10 944
Sunne	10 777	10 944
Surahammar	7 671	7 762
Surahammar	7 671	7 762
Svalöv	11 114	11 351
Svalöv	11 114	11 351
Svedala	17 349	17 660
Svedala	17 349	17 660
Svenljunga	8 440	8 566

Svenljunga	8 440	8 566
Säffle	12 031	12 228
Säffle	12 031	12 228
Säter	8 926	9 013
Säter	8 926	9 013
Sävsjö	8 862	8 977
Sävsjö	8 862	8 977
Söderhamn	19 724	19 986
Söderhamn	19 724	19 986
Söderköping	11 572	11 717
Söderköping	11 572	11 717
Södertälje	78 646	80 634
Södertälje	78 646	80 634
Sölvesborg	14 213	14 443
Sölvesborg	14 213	14 443
Tanum	10 451	10 714
Tanum	10 451	10 714
Tibro	8 971	9 102
Tibro	8 971	9 102
Tidaholm	10 115	10 228
Tidaholm	10 115	10 228
Tierp	16 713	16 963
Tierp	16 713	16 963
Timrå	14 053	14 207
Timrå	14 053	14 207
Tingsryd	9 716	9 849
Tingsryd	9 716	9 849
Tjörn	12 985	13 232
Tjörn	12 985	13 232
Tomelilla	10 990	11 133
Tomelilla	10 990	11 133
Torsby	9 276	9 453
Torsby	9 276	9 453
Torsås	5 691	5 766
Torsås	5 691	5 766
Tranemo	9 397	9 550
Tranemo	9 397	9 550
Tranås	14 749	14 996
Tranås	14 749	14 996
Trelleborg	37 314	38 120
Trelleborgs Första, Västra	17 976	18 315
Trelleborgs Andra, Östra	19 338	19 805
Trollhättan	46 150	47 285
Trollhättan Norra	23 393	23 888

Trollhättan Södra	22 757	23 397
Trosa	11 742	11 955
Trosa	11 742	11 955
Tyresö	38 121	38 967
Tyresö	38 121	38 967
Täby	60 208	62 166
Täby Västra	28 205	29 130
Täby Östra	32 003	33 036
Töreboda	7 363	7 471
Töreboda	7 363	7 471
Uddevalla	44 571	45 576
Uddevalla	44 571	45 576
Ulricehamn	19 790	20 077
Ulricehamn	19 790	20 077
Umeå	107 959	109 635
Umeå centrala	62 371	63 486
Umeå omland	45 588	46 149
Upplands Väsby	38 420	39 461
Upplands Väsby	38 420	39 461
Upplands-Bro	24 724	25 389
Upplands-Bro	24 724	25 389
Uppsala	197 698	203 043
Uppsala	197 698	203 043
Uppvidinge	7 112	7 246
Uppvidinge	7 112	7 246
Vadstena	6 239	6 332
Vadstena	6 239	6 332
Vaggeryd	11 460	11 589
Vaggeryd	11 460	11 589
Valdemarsvik	6 239	6 323
Valdemarsvik	6 239	6 323
Vallentuna	26 867	27 427
Vallentuna	26 867	27 427
Vansbro	5 505	5 549
Vansbro	5 505	5 549
Vara	12 838	12 992
Vara	12 838	12 992
Varberg	55 107	55 951
Varbergs norra valkrets	26 820	27 257
Varbergs södra valkrets	28 287	28 694
Vaxholm	9 244	9 513
Vaxholm	9 244	9 513
Vellinge	28 914	29 925
Vellinge	28 914	29 925

Vetlanda	21 471	21 847
Vetlanda	21 471	21 847
Vilhelmina	5 059	5 120
Vilhelmina	5 059	5 120
Vimmerby	12 289	12 447
Vimmerby	12 289	12 447
Vindeln	4 250	4 284
Vindeln	4 250	4 284
Vingåker	7 004	7 110
Vingåker	7 004	7 110
Värgårda	9 597	9 750
Värgårda	9 597	9 750
Vänersborg	31 729	32 353
Vänersborg	31 729	32 353
Vännäs	7 031	7 088
Vännäs	7 031	7 088
Värmdö	35 907	36 690
Värmdö	35 907	36 690
Värnamo	27 194	27 642
Värnamo	27 194	27 642
Västervik	29 512	29 958
Västervik	29 512	29 958
Västerås	125 890	129 067
Västerås	125 890	129 067
Växjö	77 121	78 651
Växjö	77 121	78 651
Ydre	2 957	3 011
Ydre	2 957	3 011
Ystad	26 173	26 742
Ystad	26 173	26 742
Ämål	9 434	9 643
Ämål	9 434	9 643
Ange	7 362	7 449
Ange	7 362	7 449
Äre	10 063	10 301
Äre	10 063	10 301
Ärjäng	7 886	8 104
Ärjäng	7 886	8 104
Äsele	2 173	2 202
Äsele	2 173	2 202
Ästorp	12 480	12 787
Ästorp	12 480	12 787
Ätvidaberg	9 177	9 292
Ätvidaberg	9 177	9 292

Älmhult	13 287	13 737
Älmhult	13 287	13 737
Älvdalen	5 658	5 714
Älvdalen	5 658	5 714
Älvkarleby	7 592	7 712
Älvkarleby	7 592	7 712
Älvsbyn	6 269	6 320
Älvsbyn	6 269	6 320
Ängelholm	35 872	36 608
Ängelholm	35 872	36 608
Öckerö	10 438	10 626
Öckerö	10 438	10 626
Ödeshög	4 245	4 290
Ödeshög	4 245	4 290
Örebro	127 060	129 609
Örebro Norra	62 498	63 970
Örebro Södra	64 562	65 639
Örkelljunga	8 216	8 385
Örkelljunga	8 216	8 385
Örnsköldsvik	44 130	44 690
Örnsköldsviks Norra	20 175	20 445
Örnsköldsviks Södra	23 955	24 245
Östersund	51 913	52 821
Östersund	51 913	52 821
Österåker	38 137	39 004
Österåker	38 137	39 004
Östhammar	17 889	18 098
Östhammar	17 889	18 098
Östra Göinge	10 791	10 993
Östra Göinge	10 791	10 993
Överkalix	2 664	2 687
Överkalix	2 664	2 687
Övertorneå	3 363	3 461
Övertorneå	3 363	3 461
Totalsumma	8 360 031	8 569 948

Ställningstagande om valkuvert innehållande flera valsedlar

Valmyndighetens ställningstaganden innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor. De är styrande för Valmyndighetens verksamhet och vägledande för valadministrationen.

Detta ställningstagande har uppdaterats redaktionellt. Ställningstagandet ersätter tidigare beslutat ställningstagande av den 4 juni 2021.

1 Sammanfattning

Valmyndigheten gör bedömningen att det inte har varit lagstiftarens intention att en väljare ska förnekas sin rösträtt på grund av att hen lagt mer än en valsedel i ett valkuvert. Finns inte väljaren på plats och kan göra i ordning rösten på nytt ska valkuvert innehållande flera valsedlar läggas i valurnan om inget annat talar emot detta handhavande. Detta under förutsättning att röstmottagaren vet vilket val rösten avser.

Vid granskningen av innehållet i fönsterkuvert samt ytterkuvert för bud- eller brevröst i vallokalen anser Valmyndigheten således att röstmottagarna, även om de noterar att det är fler än en valsedel i ett valkuvert, inte ska underkänna rösten. Detsamma ska gälla vid valnämndens preliminära rösträkning med start på onsdagen efter valdagen.

Om valsedlarna inte har samma färg och flera val sker samtidigt kan valkuvertet inte läggas i valurnan, eftersom röstmottagarna då inte med säkerhet kan veta vilket val rösten avsåg. I dessa fall ska därför rösten underkännas.

Finns det inget i övrigt att anmärka på ska valkuvertet läggas i urnan i den ordning som gäller vid valdagen och vid valnämndens prelimära rösträkning.

De valkuvert som läggs i valurnorna hanteras sedan enligt 11 kap. 2 § vallagen (2005:837). Det innebär att när valkuvertet väl öppnas och det konstateras att valkuvertet innehåller fler än en valsedel ska alla valsedlar läggas tillbaka i kuvertet och senare läggas i omslaget för ogiltiga röster. Omslaget lämnas till länsstyrelsen som vid den slutliga rösträkningen har möjlighet att godkänna en av valsedlarna.

2 Frågeställning

Frågan är hur röstmottagare ska hantera valkuvert innehållandes fler än en valsedel när väljaren inte finns närvarande och kan göra i ordning sin röst på nytt. Om röstmottagarna underkänner valkuvert som innehåller flera valsedlar som finns i fönsterkuvert alternativt ytterkuvert för brev- eller budröst i vallokalen eller vid valnämndens preliminära rösträkning, kommer väljarens röst aldrig att räknas. Om valkuvertet i stället läggs i urnan vid dessa räkningar/kontroller, kan rösten i ett senare skede godkännas av länsstyrelsen vid den slutliga rösträkningen om den i övrigt uppfyller vallagens krav på en giltig röst.

3 Gällande rätt m.m.

3.1 Nuvarande gällande rätt

Röstmottagarna på ett röstmottagningsställe får enligt 8 kap. 7 § vallagen inte ta emot valkuvert som inte uppfyller kraven på hur sådana kuvert ska ha gjorts i ordning.

För varje slag av val väljaren vill delta i ska hen enligt 7 kap. 2 § vallagen:

1. ta en valsedel,
2. lägga in valsedeln i ett valkuvert utan att vika den, och
3. försluta valkuvertet.

Vidare beskrivs i 9 kap. 9 § vallagen röstmottagarnas hantering av omslag med fönsterkuvert och omslagskuvert för brevröst under valdagen. I 9 kap. 9 § p. 6 anges att röstmottagarna ska öppna de fönsterkuvert och ytterkuvert som uppfyller vissa krav och kontrollera att kuverten innehåller ytterkuvert för budröst eller valkuvert och att kuverten uppfyller kraven på hur sådana kuvert ska ha gjorts i ordning. Se beskrivning i förra stycket.

Kapitel 11 och 12 i vallagen reglerar preliminär rösträkning i vallokal och valnämndens rösträkning. Enligt 11 kap. 2 § p. 2 vallagen ska valsedlarna tas ur valkuverten. Om ett valkuvert innehåller fler än en valsedel ska valsedlarna inte godkännas utan läggas tillbaka i kuvertet.

I kap. 13 vallagen regleras den slutliga rösträkningen. Av 13 kap. 7 § 2 st. vallagen framgår att om det finns fler än en valsedel i ett valkuvert är dessa ogiltiga. Om kuvertet innehåller flera valsedlar och alla har samma partibeteckning, ska dock en valsedel räknas som giltig. Skiljer sig valsedlarna i ett sådant fall åt i fråga om kandidatnamn eller de särskilda personrösterna, ska namnen på valsedlarna anses obefintliga.

3.2 Tidigare gällande rätt

1972 års vallags regler om vad röstmottagarna skulle kontrollera när de tog emot en röst och reglerna för rösträkning både i vallokal och vid slutlig sammanräkning är i stort sett de samma som i nu gällande vallag.

1997 kom en ny vallag (1997:157) och i 10 kap. 6 § framgick att valförrättarna i vallokalen innan något valkuvert togs emot skulle kontrollera att väljaren enligt röstlängden hade rösträtt i det val som väljaren ville delta i och inte redan hade röstat i valet. De skulle också kontrollera att

- väljaren bara hade gjort i ordning ett valkuvert för varje slag av val,
- det inte fanns någon obehörig märkning på något kuvert, och
- varje valkuvert uppenbart innehöll en valsedel.

Även vid granskningen av ytterkuvert för budröster, fönsterkuvert och brevröster skulle valförrättaren kontrollera att väljaren bara hade gjort i ordning ett valkuvert för varje slag av val, att det inte fanns någon obehörig märkning på något kuvert och att varje valkuvert uppenbart innehöll en valsedel. Denna kontroll skulle även valförrättarna som tog emot en

förtidsröst göra.

I lagkommentaren till 1997 års vallag (prop. 1996/97:70 s. 203) säger regeringen: ”Paragrafen behandlar de inledande kontroller valförrättarna skall utföra. I den nya vallagen anges dessa fullständigt för samtliga ställen där röstning kan äga rum. Att kontrollskyldigheten uttryckligen anges omfatta också att ett valkuvert uppenbart innehåller en valsedel innebär inte någon saklig ändring (...)”. Regeringen säger vidare: ”Valkuvert skall således liksom idag inte tas emot om det innehåller fler än en valsedel eller innehåller annat än en valsedel. Granskningen om valkuvert innehåller fler än en valsedel behöver dock inte drivas för långt eftersom det finns regler i 18 kap. 10 § förslaget för hur dessa fall ska regleras”. Av 18 kap. 10 § följer att om det var flera valsedlar med samma partibeteckning skulle rösten tillfalla partiet.

18 kap. 10 § i 1997 års vallag motsvaras i huvudsak av 13 kap. 7 § andra stycket i den nu gällande vallagen.

I lagkommentaren till den nu gällande vallagen (prop. 2004/05:163 s. 125) säger regeringen att 9 kap. 6 § vallagen motsvarar 10 kap. 6 § 1 st. i 1997 års vallag. Regeringen kommenterade inte att de i den nya vallagen tagit bort det uttryckliga kravet att röstmottagarna också ska kontrollera att varje kuvert uppenbart innehåller en valsedel.

4 Bedömning

4.1 Granskning av valkuvert när väljaren själv lämnar sin röst

När en väljare röstar i vallokalen tar röstmottagarna emot valkuverten och granskar dem enligt den ordning som gäller. Upptäcker röstmottagarna att något är fel, t.ex. att det finns fler än en valsedel i ett valkuvert, får väljaren tillbaka kuvertet och uppmanas att göra om sin röst. Upptäcker inte röstmottagarna att kuvertet innehåller flera valsedlar tas rösten emot. Väljaren prickas av i röstlängden, valkuvertet läggs i urnan och rösten kan bli godkänd.

Samma granskning av valkuverten som görs i vallokalen görs även då röstmottagarna tar emot valkuverten i en röstningslokal. Upptäcker röstmottagaren att valkuvertet inte är iordninggjort på rätt sätt har väljaren möjlighet att göra i ordning sin röst på nytt. Valkuvert som klarar röstmottagarens granskning läggs i ett fönsterkuvert tillsammans med väljarens röstkort och därefter läggs fönsterkuvertet i en uppsamlingslåda.

Valmyndigheten kan konstatera att det är relativt enkelt att råka lägga ner fler än en valsedel i ett valkuvert och att det dessutom, trots genomförd granskning, händer att röstmottagare tar emot valkuvert som innehåller fler än en valsedel. Instruktionen till väljaren innefattar bland annat att ta en valsedel och lägga den ovikt i valkuvertet. På grund av att valsedelspappret är tunt kan det emellertid vara svårt att se/känna om det rör sig om en eller flera valsedlar.

4.2 Granskning av förtidsröster under valdagen och vid valnämndens preliminära rösträkning

Röstmottagarna ska parallellt med röstmottagningen under själva valdagen granska fönsterkuvert från förtidsröstningen samt ytterkuvert för bud- och brevröster från de väljare som finns uppförda i valdistriktets röstlängd. Granskningen av brevröster görs av flera valnämnder vid valnämndens preliminära rösträkning med start på onsdagen efter valet istället för i vallokal på valdagen.

Vid granskningen ska röstmottagarna kontrollera att rösten kommit till rätt valdistrikt och att väljaren inte röstat flera gånger. Därefter ska röstmottagarna öppna fönsterkuvertet och kontrollera att valkuverten överensstämmer med väljarens rösträtt. Röstmottagarna kontrollerar också att valkuverten är rätt iordninggjord. En förtidsröst som inte är rätt iordninggjord underkänns, lämnas till valnämnden och hanteras sedan på onsdagen efter valdagen vid valnämndens preliminära rösträkning. Efter att vallokalen avslutat röstmottagningen läggs godkända valkuvert från väljare som inte röstat under valdagen ner i urnan.

Vid valnämndens preliminära rösträkning görs samma granskning som i vallokalen och de fönsterkuvert och brevröster som underkänns läggs i omslag och arkiveras under mandatperioden. Det sker med andra ord ingen ytterligare prövning av dessa väljares röster.

4.3 Valkuvert innehållande flera valsedlar ska läggas i valurnan

Röstmottagarnas kontroll att ett valkuvert inte innehåller mer än en valsedel är ett sätt att minska antalet underkända röster, oavsett om det gäller röstning i vallokal eller röstningslokal. Även om många av rösterna kan godkännas vid den slutliga rösträkningen är det för att leverera ett så säkert preliminärt resultat som möjligt av stor betydelse att så många röster som möjligt räknas redan vid den preliminära rösträkningen. Det är därmed betydelsefullt att så få fel som möjligt gjorts av röstmottagarna. Detta är viktigt för trovärdigheten för valsystemet. För valsystemets trovärdighet är det dock även viktigt att inga röster som skulle kunna godkännas underkänns.

Det är inte heller rimligt att röster avgivna i röstningslokal utsätts för ytterligare kontroller jämfört med en röst avgiven i en vallokal och på grund av detta löper större risk att underkännas, utan granskningen bör vara likvärdig. Om röstmottagarna i en röstningslokal granskat och tagit emot rösten bör den även fortsättningsvis i valprocessen ses som giltig om inget talar emot det.

Valmyndigheten gör bedömningen att vid granskningen av fönsterkuvert, ytterkuvert för bud- eller brevröst i vallokalen ska röstmottagarna, även om de noterar att det är fler än en valsedel i ett valkuvert inte underkänna valkuvertet. Detsamma ska gälla vid valnämndens preliminära rösträkning med start på onsdagen efter valdagen. Finns det inget i övrigt att anmärka på ska valkuvertet läggas i urnan i den ordning som gäller vid valdagen.

Om valsedlarna inte har samma färg och flera val sker samtidigt kan valkuvertet inte läggas i valurnan, eftersom röstmottagarna då inte med säkerhet kan veta vilket val rösten avsåg. I dessa fall ska därför rösten underkännas.

Om valsedlarna inte har samma färg men det endast pågår ett val ska röstmottagarna däremot lägga valkuvertet i valurnan.

Vid valnämndens prelimära rösträkning hanteras valkuvertet enligt 11 kap. 2 § vallagen. Det innebär att när valkuvertet öppnas och det konstateras att valkuvertet innehåller fler än en valsedel ska alla valsedlar läggas tillbaka i kuvertet och senare läggas i omslaget för ogiltiga röster. Omslaget lämnas till länsstyrelsen som vid den slutliga rösträkningen har möjlighet att godkänna en av valsedlarna.

Valmyndigheten bedömer att valkuvert innehållande flera valsedlar alltid ska läggas i valurnan när väljaren inte finns på plats för att göra i ordning rösten på nytt, under förutsättning att röstmottagaren vet vilket val rösten avser. Kommentaren till 1997 års vallag talar för att valkuvertet ska läggas i valurnan, särskilt då lagstiftaren uttalar explicit att granskningen inte ska drivas för långt eftersom det i vallagen finns regler för bedömning av detta. Även i nuvarande vallag finns det regler som avser hanteringen av valkuvert som innehåller fler än en valsedel.

De valkuvert som hamnar i urnan kommer, om de uppfyller vallagens krav för vad som ska anses som en giltig röst, i ett senare skede godkännas vid länsstyrelsens slutliga sammanräkning. Konsekvensen av att underkänna fönsterkuvert och ytterkuvert för bud- eller brevröster som innehåller valkuvert med fler än en valsedel är att väljarens röst aldrig når länsstyrelsens slutliga sammanräkning. Valmyndighetens bedömning är att det inte är sannolikt att lagstiftaren haft intention att på detta sätt hantera lika fall olika.

För valsystemets trovärdighet är det viktigt att inga röster som skulle kunna godkännas underkänns och att ingen väljare i onödan fråntas sin röst.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd. Ställningstagandet har uppdaterats i beslut fattat av kanslichef Anna Nyqvist den 17 juni 2022.

Ställningstagande om verksamhetsskyddsanalys

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

1 Sammanfattning

Valmyndigheten bedömer att den del av valadministrationens verksamhet som inte omfattas av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen bör analyseras genom en verksamhetsskyddsanalys. En sådan analys kan bygga på Säkerhetspolisens metod för säkerhetsskyddsanalys.

2 Bakgrund

Vid valen 2018 kunde berörda myndigheter konstatera att det förelåg risk för informationspåverkan och hot mot valens genomförande på ett sätt som inte tidigare identifierats. Av Säkerhetspolisens utvärdering efter valen framkom att några omfattande påverkanskampanjer från främmande makt för att påverka valen inte förekommit, men risken för påverkan i framtiden förutsågs finnas kvar. Vidare pekade Valmyndigheten i sin erfarenhetsrapport efter valen på att det förekommit incidenter vid valen i form av bland annat sabotage genom stöld av valsedlar samt felaktiga rykten om att valsedlar stulits trots att de inte varit försvunna. Det förekom också försök att påverka synen på det svenska valsystemet negativt bland annat genom diskussioner på sociala medier och upprop om valfusk på internet med insamling av namnunderskrifter.

3 Gällande rätt

Vallagen stadgar att det ska finnas en central valmyndighet som har det övergripande ansvaret för frågor om val. (3 kap. 1 § vallagen (2005:837)) Regeringen har i kommittédirektiv, Dir. 2020:30, lämnat i uppdrag till 2020 års valutredning att analysera behovet av ett utpekad ansvar för samordning av säkerhetsfrågor vid val.

Genom enkäter har Valmyndigheten efterfrågat behov av stöd ifråga om valsäkerhet hos en referensgrupp av kommuner och hos länsstyrelserna. Svaren har indikerat ett behov av tydliga riktlinjer

3.1 Bestämmelser om säkerhet i vallagen

Endast ett fåtal bestämmelser i vallagen reglerar säkerhet.

På ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill får inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället och den som finns i lokalen ska rätta sig efter

röstmottagarnas anvisningar. Vid oordning som inte kan avstyra får röstmottagningen tillfälligt avbrytas. Den som finns på röstmottagningsställe när tiden för röstmottagning tar slut ska få rösta innan röstmottagningen avslutas. (8 kap. 3-5 §§ vallagen)

Vallagen innehåller vidare administrativa bestämmelser om hur valurnan och röstlängden ska hanteras om röstmottagningen avbryts, hur röstmottagningen ska fortsätta efter avbrott och om hur anteckningar ska föras över vad som händer i vallokalen. Vidare finns bestämmelser om hur omslag och valmaterial ska förvaras under avbrott i valnämndens rösträkning. (9 kap. 15 §, 10 kap. 7 § och 12 kap. 8 § vallagen)

I delbetänkande av 2020 års valutredning, Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagning (SOU 2021:7) föreslås en kompletterande bestämmelse i 4 §, nya 5 § vilken stadgar att röstmottagare ska kunna avvisa den som inte följer röstmottagarnas anvisningar från lokalen, utrymmet eller området om det har väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen.

3.2 Övriga bestämmelser

Den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet ska utreda behovet av säkerhetsskydd (säkerhetsskyddsanalys). Säkerhetsskyddsanalysen ska dokumenteras. Verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet är säkerhetskänslig verksamhet. (2 kap. 1 § respektive 1 kap. 1 § säkerhetsskyddslagen (2018:585))

I kommittédirektiv Dir. 2020:30, se ovan delbetänkande, har regeringen i fråga om säkerhetsskyddslagen uppgett att valsysteget, i synnerhet valdatasysteget, har ett högt skyddsvärde eftersom det är en grundläggande förutsättning för det demokratiska statsskicket. Att förebygga försök att systematiskt hindra medborgarna från att utnyttja sina demokratiska fri- och rättigheter har sedan länge ansetts vara en uppgift för säkerhetsskyddet (prop. 1995/96:129 s.22 f).

Säkerhetspolisen har i utredningen angående säkerhetsskyddslagstiftningen anfört följande. Förmåga att genomföra fria och allmänna val är grundläggande för Sverige som demokratisk nation. Slås Sverige förmåga att genomföra val ut skadar det Sveriges förmåga att upprätthålla och säkerställa grundläggande strukturer i form av det demokratiska statsskicket. Valadministrationen är organiserad i tre nivåer som är oberoende av varandra där varje nivå ansvarar för sina respektive områden enligt vallagen. Enligt säkerhetsskyddslagen ska den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet utreda behovet av säkerhetsskydd i en säkerhetsskyddsanalys. Det är varje verksamhetsutövare som är ansvarig för att bedöma om den egna verksamheten till någon del utgör säkerhetskänslig verksamhet eller inte. Genomförandet av allmänna val har inte en verksamhetsutövare med ett övergripande ansvar. Varje valmyndighet måste göra en säkerhetsskyddsanalys för sin del av valgenomförandet.

Kommuner ska vidare ställa samman och rapportera risk- och sårbarhetsanalys till länsstyrelsen. Analysen ska ta sikte på hur samhällsviktiga verksamheter ska upprätthållas vid extraordinära händelser. (Lag 2006:544 om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap och myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB) och föreskrift (MSBFS 2015:5) om kommuners risk- och sårbarhetsanalyser)

Valmyndigheten**STÄLLNINGSTAGANDE**Datum
2023-12-18Dnr
VAL-895

3(3)

4 Bedömning

Valadministrationen bör genomföra en verksamhetsskyddsanalys av den valverksamhet som inte omfattas av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen. En sådan analys kan bygga på Säkerhetspolisens metod för säkerhetsskyddsanalys.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Ställningstagandet har uppdaterats genom beslut av kanslichef Anna Nyqvist.

Vägledande ställningstagande om ambulerande röstmottagning

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare beslutat ställningstagande från den 17 juni 2022.

Sammanfattning

Valnämnden behöver planera den ambulerande röstmottagningen under valperioden och ha god beredskap att boka röstmottagare, också under valhelgen och särskilt på valdagen. Under valperioden ska väljare kunna kontakta valnämnden för att boka röstmottagare. Valnämnden bör kunna ta emot bokningar vardagar dagtid och under valhelgen.

Valnämnden har att, utifrån resurser och geografiska förutsättningar, fatta beslut om hur sent på valdagen en väljare kan få hjälp av en ambulerande röstmottagare. Nämnden bör fatta ett principbeslut som sedan får ligga till grund för bedömningar i de enskilda fallen. Röstmottagarna måste ha möjlighet att hinna tillbaka för att lämna rösten i röstningslokalen. Om en väljare begär hjälp sent på valdagen kan det därför vara för sent att få hjälp att rösta.

Det är viktigt att informera väljaren om att boka ambulerande röstmottagare, hur den ambulerande röstmottagningen går till och vilken utrustning röstmottagarna har med sig.

Gällande rätt m.m.

Väljare som på grund av sjukdom, funktionsnedsättning eller ålder inte själva kan ta sig till ett röstmottagningsställe får om de begär det lämna sina röster i bostaden eller på annan plats till särskilt förordnade röstmottagare, ambulerande röstmottagare. Vid röstmottagning med ambulerande röstmottagare gäller i tillämpliga delar bestämmelserna om röstning och röstmottagning i 7 och 8 kap. och bestämmelserna om röstmottagning i röstningslokal i 10 kap. vallagen. (7 kap. 3 a § vallagen (2005:837))

Syftet med ambulerande röstmottagning är att ge alla väljare så likartade förutsättningar som möjligt att utnyttja sin rösträtt, samtidigt som en godtagbar nivå av valsäkerhet upprätthålls. Rösterna ska hämtas av två röstmottagare som valnämnderna har utsett. Röstmottagarna ska vidare bl.a. ta emot väljarens röst på samma sätt som i en röstningslokal och är, på begäran av väljaren, även skyldiga att hjälpa väljaren att göra i ordning sin röst. Förfarandet liknar förtidsröstning med den huvudsakliga skillnaden att röstningen inte sker i en av kommunerna för ändamålet särskilt iordningställd och för allmänheten tillgänglig lokal utan i den lokal som väljaren befinner sig i. (prop. 2013/14:124, s. 40)

Eftersom det vid ambulerande röstmottagning inte heller inrättas något särskilt röstmottagningsställe kommer det inte att finnas någon plats att lägga ut valsedlar på. Röstmottagarna ska därför ta med sig de valsedelstyper som valadministrationen ska tillhandahålla enligt bestämmelserna i 8 kap. 2 § första stycket vallagen. Inget hindrar dock valnämnderna från att inrätta rutiner som innebär att de ambulerande röstmottagarna även tar med sig de valsedlar som partierna lägger ut på de fasta röstmottagningsställena. (7 kap. 3 och 3 a §§ och prop. 2013/14:124 s. 40 f)

Röstmottagaren har tystnadsplikt. (40 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400))

Bedömning

Planering, tillgänglighet och beredskap

Valnämnden behöver ta strategiska beslut om hur många ambulerande röstmottagare som ska förordnas och vilka dagar och tider som ambulerande röstmottagare ska finnas att tillgå. I beslutet bör beskrivas vad som ska finnas med i bedömningen för om ambulerande röstmottagning kan genomföras. Det kan till exempel handla om tidpunkter för när en väljare ska kunna boka ett besök, avstånd, antal tillgängliga röstmottagarteam, utrustning och antal uppsättningar av sådan. Det måste också vara möjligt för de ambulerande röstmottagarna att hinna till en röstningslokal för att lämna rösten efter att den har tagits emot. Beslutet kan vara ett stöd för att avgöra om det är möjligt att genomföra ett visst besök.

Öppettider och tillgänglighet inom perioden varierar stort för kommuner i landet. Valmyndigheten anser att väljare ska kunna kontakta valnämnden för att boka ambulerande röstmottagare alla vardagar dagtid under den lagstadgade period när valnämnden har sin förtidsröstning.

Väljare kan även begära ambulerande röstmottagare på själva valdagen. Valnämnden behöver planera de ambulerande röstmottagarnas verksamhet så att de efter genomförd röstning på valdagen hinner åka från väljaren till en röstningslokal för att lämna väljarens röst innan röstmottagningen avslutas. Valnämnden bör tydligt informera om vikten av framförhållning vid bokning av ambulerande röstmottagare på valdagen.

Valmyndigheten rekommenderar valnämnden att efter sina förutsättningar fatta beslut om ett sista klockslag för när ambulerande röstmottagning i kommunen alltid bör medges.

Valnämnden bör informera väljarna via sina kanaler om hur den ambulerande röstmottagningen går till och under vilka tider man kan höra av sig för att boka ambulerande röstmottagning. Valnämnden bestämmer tid för besök i samråd med väljaren utifrån geografiska förhållanden och resurser. En väljare som begärt men av någon anledning inte fått ambulerande röstmottagare får vid missnöje hänvisas till att överklaga valresultatet.

Valnämnden avgör när det är för sent att begära hjälp på valdagen utifrån de lokala förutsättningar som finns, till exempel geografiska avstånd och övriga resurser. Att sätta ett generellt sista klockslag för hela landet är inte möjligt och riskerar att påverka väljarnas möjlighet att rösta negativt.

Budröstning ett alternativ i vissa fall

Både ambulerande röstmottagning och budröstning är till för väljare som inte kan ta sig till ett röstmottagningsställe på grund av sjukdom, ålder eller funktionsvariation. Vid ambulerande röstmottagning kan väljaren få hjälp av röstmottagaren eller någon annan med att göra i ordning sina röster på samma sätt som på ett röstmottagningsställe, vilket inte är möjligt vid budröstning. En röstmottagare har dessutom, till skillnad från en privatperson, tystnadsplikt. Valnämnden bör ha en dialog med väljaren och ställa öppna frågor för att kunna göra en korrekt bedömning av behovet i varje enskilt fall. Till exempel kan valnämnden ställa frågan om det finns någon anhörig eller någon annan person som hjälper väljaren regelbundet som kan vara bud istället för att valnämnden ska skicka ambulerande röstmottagare. Valnämnden kan vidare informera om vilka röstningslokaler som har öppet sen eftermiddag, kväll och helg där bud kan lämna väljarens röst. Valmyndigheten anser att en väljare som föredrar att rösta med ambulerande röstmottagning framför budröstning inte ska nekas detta, även om förutsättningarna att rösta med bud skulle vara uppfyllda.

Häkten, SIS-boenden m.m.

Ambulerande röstmottagning är inte avsedd för väljare som är intagna på häkte eller placerade på till exempel boenden som drivs av Statens Institutionsstyrelse, så kallade SIS-boenden. På dessa platser genomför valnämnden förtidsröstning med begränsat öppethållande. Förfarandet är detsamma som vid ambulerande röstmottagning, men regleras som förtidsröstning.

Valsedlar som ska tas med

Det krävs inte att de ambulerande röstmottagarna har med sig alla de valsedlar som finns i en röstningslokal. Förutom väljarförteckning och annan nödvändig utrustning ska de ambulerande röstmottagarna ha med sig blanka valsedlar och partivalsedlar för de partier som har rätt att både få valsedlar upptryckta och har begärt utläggning. Vid val till Europaparlamentet ska röstmottagarna istället ha med sig namnvalsedlar för ovan nämnda partier, eftersom det i normalfallet är dessa som valnämnderna då distribuerar. Valmyndigheten rekommenderar att valnämnden informerar väljaren om vilka valsedlar de ambulerande röstmottagarna har med sig.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd. Ställningstagandet har uppdaterats i beslut fattat av kanslichef Anna Nyqvist.

Vägledande ställningstagande om avskärmning av platsen för valsedlar

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare beslutat ställningstagande från den 18 februari 2022.

Sammanfattning

Vid ett röstmottagningsställe ska det finnas en lämplig avskärmad plats med valsedelstall där varje väljare kan ta sina valsedlar utan insyn. Det är valnämnden som beslutar hur valsedelställen ska placeras i lokalen för att väljarna ska kunna ta sina valsedlar utan risk för insyn. Så långt som möjligt ska samma typ av avskärmning användas vid alla kommunens röstmottagningsställen.

Avskärmningen måste anpassas efter lokala behov och förutsättningar men följande krav bör uppfyllas.

- Avskärmningen ska inte försvåra väljarens möjligheter att läsa texten på valsedlarna
- Valsedelställen och skärmarna ska placeras så att ingen insyn kan ske från något håll
- Det måste finnas minst en avskärmad plats som kan nås av personer som använder rollator, rullstol eller liknande hjälpmedel
- Samtliga valsedlar ska finnas tillgängliga på en och samma plats i eller i anslutning till lokalen. Om valsedlar presenteras på flera platser ska samtliga valsedlar finnas tillgängliga på alla platser.

Valmyndigheten rekommenderar att valkuvert delas ut efter att väljaren har tagit sina valsedlar.

Trots eventuell köbildning ska väljare kunna ta sina valsedlar utan att bli störda eller känna sig iakttaga.

För att underlätta för väljarna och för att motverka köbildning rekommenderar Valmyndigheten att väljarna får information om valsedeställen genom en affisch eller liknande. Affischen bör sättas upp på lämplig plats, förslagsvis där köbildning kan förväntas, och t.ex. innehålla information om antal valsedelstall, vilka typer av valsedlar som finns i ställen och på vilket sätt valsedlarna presenteras. Valmyndigheten har tagit fram en mall som valnämnden kan använda sig av.

Ställningstagandet gäller även i tillämpliga delar för röstmottagning vid utlandsmyndigheter.

Gällande rätt m.m.

I anslutning till ett röstmottagningsställe ska det ordnas en lämplig avskärmad plats där valsedlarna kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn. Kan platsen inte anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen. Valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt. (8 kap. 2 § vallagen (2005:837))

Lagstiftaren har inte ansett det lämpligt att närmare reglera utformningen av avskärmningarna. Kravet är att valsedelstället skyddas från insyn men fullständigt insynsskydd i form av draperi eller liknande är inte nödvändigt. Lagstiftaren menar att det är nödvändigt med viss flexibilitet när det gäller placeringen av avskärmningarna utan att det görs avkall på röstmottagningens ordning och säkerhet. (Regeringens proposition 2021/22:52, Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning, s. 24 f.)

Valmyndighetens bedömning

Det är valnämnden som beslutar hur valsedelställen ska avskärmas och vilken typ av avskärmning som ska användas. Det finns utrymme för viss flexibilitet men Valmyndigheten anser att valnämnden ska sträva efter att så långt som möjligt använda samma typ av avskärmning vid alla kommunens röstmottagningsställen. Oavsett vilken utformning av valsedelställe och avskärmning valnämnden väljer ska väljaren ha tillgång till samtliga valsedlar på en och samma plats. På denna plats ska en väljare åt gången kunna hämta sina valsedlar utan insyn. Presentationen av valsedlarna ska dessutom framstå som likformig för väljaren. Om valsedlar presenteras på flera avskärmade platser ska samtliga valsedlar finnas tillgängliga på alla platser.

Avskärmningen och dess placering

Valmyndigheten bedömer att en skärm som står på golvet eller på ett bord och omsluter valsedelställen utgör en tillräcklig avskärmning. Även andra typer av avskärmningar kan ge ett effektivt insynsskydd.

En fördel är om utformningen av avskärmningen är sådan att det går att se om någon befinner sig bakom den. Det blir då enklare för röstmottagarna som har att hålla ordning bland valsedlarna.

Det är viktigt att tänka på att avskärmningen av valsedelställen kan begränsa ljusinsläppet och därmed göra det svårare för väljarna att läsa texten på valsedlarna. Av denna anledning bör det inte vara ett tak på avskärmningen som ytterligare riskerar att skugga valsedlarna. Det innebär också att avskärmningen inte kan vara för hög. I de fall tillgängligheten begränsas måste någon form av belysning ordnas.

För att förhindra insyn från andra väljare som står i kö rekommenderar Valmyndigheten att avskärmningens samtliga sidor är lika höga. Eftersom det vid val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige används flera valsedelställen är det bra om avskärmningen är längre vid sidorna än valsedelställen för att förhindra insyn från sidan. Om avskärmningen placeras på ett bord är det viktigt att den inte kan falla av bordet.

För att undvika problem på grund av köbildning är det bra att i förväg planera var kön ska gå och att genom exempelvis markeringar på golvet visa det. Trots eventuell köbildning ska väljare kunna ta sina valsedlar utan att bli störda eller känna sig iakttagna.

För att underlätta för väljarna och motverka köbildning rekommenderar Valmyndigheten att väljarna får information om valsedelställen genom en affisch eller liknande. Valmyndigheten har tagit fram en mall som valnämnden kan använda sig av. Affischen bör sättas upp på lämplig plats, förslagsvis där köbildning kan förväntas. Exempel på information som kan vara av värde för väljarna är antal valsedelstall och var dessa är placerade, vilka olika typer av valsedlar det finns i valsedelställen, vilken valsedelfärg som hör till vilket val och om valsedlarna är placerade i bokstavsordning efter partibeteckning eller enligt någon annan princip. Genom att väljarna får denna information i kön är de mer förberedda när de kommer fram till valsedelstället, vilket kan bidra till att röstmottagningen blir mer effektiv.

Utgångspunkten är att de avskärmade valsedelställen ska placeras i anslutning till en val- eller röstningslokal. Om det inte är möjligt får de placeras inne i lokalen. Förutsatt att samtliga krav enligt bestämmelsen om den avskärmade platsen i övrigt är uppfyllda bör det även vara möjligt med en lösning där avskärmningen med valsedelstall är placerad i nära anslutning till en valskärm.

Om det ska ställas upp flera uppsättningar av valsedelstall på ett röstmottagningsställe ska dessa inte ställas för nära varandra för att undvika insyn mellan avskärmningarna. Syftet med avskärmningen är att förstärka valhemligheten, men reglerna om avskärmningar får samtidigt inte leda till försämrad tillgänglighet. Det måste finnas minst en avskärmad plats som kan nås av personer som använder rollator, rullstol eller liknande hjälpmedel.

En fördel är om valsedelställen kan ställas mot en vägg, med avskärmningen utåt, för att minska insynen. De måste då ställas så att det är möjligt att komma fram med en rullstol, rollator eller liknande hjälpmedel.

De avskärmade valsedelställen ersätter inte valskärmarna. Väljaren ska gå bakom en valskärm och göra i ordning sin röst för att skydda sin valhemlighet. För att undvika att det avskärmade valsedelstället används som valskärm rekommenderar Valmyndigheten att utdelning av valkuvert görs efter det att väljaren tagit sina valsedlar.

Utlandsmyndigheter

Detta ställningstagande gäller även i tillämpliga delar för röstmottagning vid utlandsmyndigheter.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd den 24 april 2020. Ställningstagandet har uppdaterats i beslut fattat av kanslichef Anna Nyqvist.

Vägledande ställningstagande om besök, fotografering och filmande på röstmottagningsställe och vid rösträkning

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter tidigare beslutat ställningstagande från den 18 december 2022.

1 Sammanfattning

Vem som helst kan besöka ett röstmottagningsställe eller en plats för rösträkning och då fotografera eller filma. Vissa undantag kan förekomma i byggnader där det bedrivs viss verksamhet, exempelvis inom kriminalvården eller i vården. Den som besöker röstmottagningsställe eller rösträkning har rätt att vara anonym.

Röstmottagare och rösträknare bör i utbildning informeras om vilka rättigheter som följer av att röstmottagningen och rösträkningen är offentlig.

Den som besöker, fotograferar eller filmar på ett röstmottagningsställe får inte riskera att avslöja valhemligheten eller störa ordningen.

Vid rösträkningen ska det finnas en reell möjlighet för besökare att iaktta vad som sker vid visst bord eller vid vissa moment i proceduren. Den som vill ska kunna fotografera eller filma. Allmänheten kan hänvisas till lämplig plats.

Den som besöker rösträkningen kan uppmanas att bära besöksbricka för att få tillträde till platsen. Besökaren har dock alltid rätt att vara anonym. Besökaren kan också ombedjas lämna ytterkläder och väskor i förvaringsutrymme. Stora besök kan delas upp i mindre grupper.

Valnämnden och länsstyrelsen bör ta fram riktlinjer för hur röstmottagningsställen respektive lokal för rösträkning ska utformas så att besök, fotografering och filmning kan ske med god ordning och på ett säkert sätt.

Om det finns tillstånd att kamerabevaka i en lokal som används som röstmottagningsställe eller för rösträkning måste valnämnden och länsstyrelsen bedöma om de ändamål, som ligger till grund för eventuella tillstånd om kamerabevakning, innebär att bevakningen måste stängas av i samband med röstmottagningen eller rösträkningen.

2 Gällande rätt m.m.

Röstmottagningen i röstningslokal och i vallokal är offentlig. Den preliminära rösträkningen i vallokal, valnämndens preliminära rösträkning och länsstyrelsens slutliga rösträkning är

offentliga förrättningar. (11 kap. 1 §, 12 kap. 1 § respektive 13 kap. 1 § vallagen (2005:837))
Det innebär att vem som helst får besöka och bevaka röstmottagningen och rösträkningen

Ifråga om rösträkning har Valprovsnämnden uttalat att offentligheten innebär att allmänheten har tillträde till hanteringen av valmaterial, det vill säga rösträkningen av valsedlarna och bedömningen av deras giltighet. (VPN 1991:29) Nämnden har även uttalat att det ska finnas en reell möjlighet att iaktta vad som sker vid rösträkningen, vilket i sin tur måste innefatta möjlighet såväl att fortlöpande följa rösträkningen vid visst bord som att efter eget val observera vissa moment i rösträkningsproceduren. Att allmänheten får röra sig i lokalen under uppsikt av någon funktionär kan däremot inte i sig anses som en begränsning av offentligheten. (VPN 1991:34)

Röstmottagarna ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. Den som finns i lokalen eller i ett utrymme intill denna ska rätta sig efter de anvisningar som röstmottagarna ger för att röstmottagningen ska kunna genomföras. Blir det sådan oordning att den inte kan avstyras får röstmottagningen tillfälligt avbrytas. (8 kap. 4 § vallagen)

Det saknas bestämmelser i vallagen om fotografering eller filmning på röstmottagningsställen. Förbud mot fotografering och filmning kan dock förekomma på vissa platser för röstmottagning, exempelvis inom kriminalvården och inom vården med stöd av skyddslagen (2010:305) och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Regler om bl.a. valhemlighet, dataskydd och kamerabevakning styr hur fotografering och filmning kan ske på röstmottagningsställe och vid rösträkning.

Riksdagen utses genom fria, hemliga och direkta val. (3 kap. 1 § regeringsformen (1974:152))
Med hemliga val menas att väljaren inte är tvungen att visa eller informera andra hur hen ämnar rösta eller har röstat. Även om det ytterst är det allmännas ansvar att tillgodose väljarnas behov av skydd för valhemligheten finns det dock även inslag av eget ansvar. Väljare som exempelvis vill dölja vilka valsedlar de har tagit kan enkelt göra det under passagen genom lokalen till valskärmen (Prop. 2017/18:286 s. 12.)

Bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning som har till syfte att skydda grundläggande rättigheter och friheter, särskilt enskildas rätt till skydd av sina personuppgifter, är tillämpliga även ifråga om kamerabevakning. Det är som huvudregel inte tillåtet att kamerabevaka på en plats dit allmänheten har tillträde om det är möjligt att utan svårighet identifiera enskilda individer genom ansiktsigenkänning, kropps rörelser, gångstil och liknande.
(Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (även kallad GDPR))

I kamerabevakningslagen (2018:1200) finns bestämmelser som syftar till att tillgodose behovet av kamerabevakning för berättigade ändamål och att skydda fysiska personer mot otillbörliga intrång i den personliga integriteten vid sådan bevakning. Lagen avser sådan bevakning där kameran är fastmonterad (ej manövrerbar på platsen) och används på ett sådant sätt som innebär varaktig eller regelbundet upprepad personbevakning (dvs. att personer kan identifieras). Ett berättigat ändamål är ett sådant ändamål som inte utgör ett otillbörligt intrång i den personliga integriteten. Myndigheter måste ha tillstånd till bevakning.

Kamerabevakning får dock ske på allmän plats för journalistiskt ändamål.

3 Bedömning

Röstningsförfarandet är offentligt och rösträkning en offentlig förrättning vilket innebär att vem som helst kan besöka röstmottagningsställe och lokal för rösträkning och då fotografera eller filma. Den som besöker röstmottagningsställe eller rösträkning har rätt att vara anonym.

Röstmottagare, rösträknare och övriga funktionärer som deltar vid rösträkning bör i utbildning informeras om vilka rättigheter som följer av att röstmottagningen är offentlig och rösträkningen en offentlig förrättning. Det bör göras tydligt för den som ska arbeta vid röstmottagning eller rösträkning att fotografering eller filmning kan förekomma.

På röstmottagningsställe och vid rösträkning ska säkerheten vara hög.

Den som besöker, fotograferar eller filmar på ett röstmottagningsställe får inte riskera att avslöja valhemligheten eller störa ordningen. Även om välarna ska kunna förutsätta att valadministrationen ser till att väljarna ska kunna bevara sin valhemlighet ligger även ett visst ansvar på varje väljare att själv agera för att bevara sin valhemlighet. En väljare kan exempelvis dölja sina valsedlar vid förflyttning mellan valsedelsställ och valskärm.

Den som besöker ett röstmottagningsställe får inte genom fotografering, filmning eller på annat sätt störa väljare eller det pågående arbetet. Den som stör ordningen på röstmottagningsställe kan ombedjas att upphöra med störningen eller att tillfälligt lämna lokalen om det är av väsentlig betydelse för genomförandet av röstmottagningen. Är det fråga om en väljare bör hen alltid beredas tillfälle att rösta först. Vid oordning som inte kan avstyras får röstmottagningen tillfälligt avbrytas. Vid oordning kan polis eller ordningsvakt behöva tillkallas.

Vid rösträkning ska det finnas en reell möjlighet att iaktta vad som sker ifråga om rösträkning och bedömning av rösternas giltighet vid visst bord eller vid vissa moment i proceduren. Den som vill ska kunna fotografera eller filma. Allmänheten har inte rätt att besöka andra platser, t.ex. plats där valmaterial förvaras eller där registrering sker, i samband med den slutliga rösträkningen. Allmänheten kan hänvisas till lämplig plats och bör ledsagas till den platsen. Den som besöker rösträkning kan uppmanas att bära besöksbricka för att få tillträde till platsen. Besökaren har dock alltid rätt att vara anonym. Besökaren kan också ombedjas lämna ytterkläder och väskor i förvaringsutrymme. Stora besök kan delas upp i mindre grupper.

Vid oordning i samband med rösträkning kan funktionär be den som stör att upphöra med detta eller be den som stör att lämna lokalen. Vid oordning kan polis eller ordningsvakt behöva tillkallas.

Valnämnden och länsstyrelsen bör ta fram riktlinjer för hur röstmottagningsställen respektive lokal för rösträkning ska utformas så att besök, fotografering och filmning kan ske med god ordning och på ett säkert sätt. Till riktlinje kan bifogas skiss eller karta över lokalerna med aktuella områden markerade. Genom att markera särskilda områden i lokalen med hjälp av t.ex. möblering, band eller tejp på golvet kan ordning enklare upprätthållas. Det

kan även vara lämpligt att förbereda information till besökare om lämplig plats för att iaktta valarbetet, exempelvis genom affisivering eller genom att särskilda personer utses för att möta besökare och hänvisa den som vill fotografera eller filma till särskild plats. Valfunktionärer kan behöva förberedas på att besökare kommer att hänvisas att iaktta deras arbete. I riktlinjen bör även beaktas det övriga skydd som kan behövas i verksamheten (verksamhetsskydd).

Om en kamera är fastmonterad kan reglerna i kamerabevakningslagen och dataskyddsförordningen vara tillämpliga. Det måste som huvudregel finnas tungt vägande skäl för kameraövervakning vilka väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Valnämnden och länsstyrelsen måste bedöma om de ändamål som ligger till grund för eventuella tillstånd om kamerabevakning i de lokaler som används innebär att bevakningen måste stängas av i samband med röstmottagning eller rösträkning. Om kamerabevakningen är tillåten måste väljarna kunna bevara sin valhemlighet.

Röstmottagningsställen i byggnader där det bedrivs viss typ av verksamhet, exempelvis kriminalvårdsanstalter och sjukhus, kan omfattas av särskilda förbud mot fotografering eller filmning.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Ställningstagandet har uppdaterats genom beslut av kanslichef Anna Nyqvist.

Vägledande ställningstagande om distribution av valsedlar

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Sammanfattning

Vallagen delar upp ansvaret för hur valsedlar ska distribueras till röstmottagningsställen mellan valnämnden och partierna. Om valnämnden väljer att ta på sig ett ansvar för distribution av valsedlar, utöver den distribution nämnden ansvarar för enligt vallagen, ska samtliga deltagande partier behandlas lika.

Valnämnden ska informera om vid vilken sista tidpunkt partierna ska avlämna sina valsedlar och var det ska ske samt upplysa om att partierna har rätt att själva lämna sina valsedlar till röstmottagningsställe.

Gällande rätt m.m.

I anslutning till ett röstmottagningsställe ska det ordnas en lämplig avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut och där väljarna kan ta sina valsedlar. (8 kap. 2 § första stycket vallagen (2005:837))

På denna plats ska väljarna ha tillgång till valsedlar med enbart valbeteckning, valsedlar med parti- och valbeteckning för val till riksdagen samt region- och kommunfullmäktige. Bestämmelsen gäller för de partier som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet och för de partier som för val till region- och kommunfullmäktige redan är representerade där.

Gällande valet till Europaparlamentet ska väljarna ha tillgång till valsedlar med parti- och valbeteckning för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen ska också kunna ge väljarna tillgång till sina valsedlar. Den utläggning som sker genom valnämndens försorg sker bara under förutsättning att partiet har gjort en begäran om det. (8 kap. 2 § andra och fjärde styckena vallagen)

Partierna är själva ansvariga för distributionen av de valsedlar som inte distribueras av valnämnderna. I förarbeten till vallagen anges att det kan vara förenat med vissa risker, såsom svårigheter med förvarings- och lagringsutrymmen, att lägga ett större ansvar för distributionen på valnämnderna eller utlandsmyndigheterna. Partierna har alltså att svara för att leverera valsedlar i den mängd som förväntas gå åt vid röstmottagningen. Partierna får lämna in sina

valsedlar till val- och röstringslokalerna, t.ex. på en på förhand anvisad plats. (Prop. 2021/22:52 Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning s. 19 och 64)

Valprövningsnämnden har i ett avgörande konstaterat att det innebar en avvikelse från föreskriven ordning att ett antal kommuner vid valen 2022 erbjöd distribution av namnvalsedlar för endast vissa partier. Om en kommun beslutar att erbjuda distribution av valsedlar utöver vallagens krav är det ett frivilligt åtagande. Kommunen måste i sådant fall säkerställa att alla deltagande partier i kommunen behandlas likvärdigt. (VPN 209-2022)

Bedömning

Vid val till riksdag, region- och kommunfullmäktige ansvarar samtliga partier för distribution av sina namnvalsedlar. De partier som inte har rätt att få valsedlar upptryckta och utlagda ansvarar även för distribution av sina partivalsedlar. Vid val till Europaparlamentet låter partier normalt sett endast trycka namnvalsedlar. De partier som har rätt att få valsedlar upptryckta och utlagda om de begär det ansvarar bara för distribution av sina namnvalsedlar under förutsättning att de deltar med både parti- och namnvalsedlar. De partier som inte har rätt till upptryckning och utläggning ansvarar för distribution av sina namnvalsedlar eller, i förekommande fall, partivalsedlar.

Om valnämnden väljer att ta på sig ett ansvar för distribution av valsedlar utöver vallagens krav är det ett frivilligt åtagande. I sådana fall ska samtliga deltagande partier ska behandlas lika.

Valmyndigheten anser att valnämnden vid ett sådant beslut särskilt bör beakta att vissa partier beställer sina valsedlar sent. Valnämnden bör i information tydligt ange vid vilken sista tidpunkt partierna ska lämna in sina valsedlar och på vilken plats det ska ske. Valnämnden bör vidare upplysa om att partierna har rätt att själva lämna sina valsedlar till röstmottagningsställe och hur det ska ske. Nämnden bör även upplysa partierna om att det är partierna som ansvarar för att avgöra hur stort antal valsedlar som ska lämnas lämna till respektive lokal och om avlämning ska ske vid flera tillfällen.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Vägledande ställningstagande om felaktig avprickning i röstlängd och väljare som nekas att rösta

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare ställningstagande från den 21 juni 2022.

Sammanfattning

Vid varje val förekommer att röstmottagare måste neka väljare att rösta för att röstmottagarna felaktigt markerat i röstlängden att väljaren redan röstat, det vill säga felaktig avprickning i röstlängd. Ofta beror detta på att en röstmottagare har prickat av en tidigare väljare på fel rad. Röstmottagarna kan i regel undvika felaktiga avprickningar i röstlängderna genom att röstmottagarna arbetar lugnt och metodiskt och använder de hjälpmedel som finns.

En avprickning kan också bero på att väljaren faktiskt redan har röstat. En väljare kan även vara delvis avprickad, det vill säga att väljaren kan ha röstat i exempelvis riksdagsvalet för att återkomma för att rösta i kommunvalet. Detta är tillåtet och röstmottagarna ska då låta väljaren rösta i kommunvalet.

Valnämnderna har historiskt hanterat felaktiga avprickningar på olika sätt. I de fall där en väljare prickats av felaktigt anser Valmyndigheten att det är av stor vikt för förtroendet för valsystemet att felaktiga avprickningar i möjligaste mån hanteras lika. De åtgärder som vidtas i vallokalen bör därför vara av sådan karaktär att de kan utföras i varje vallokal i varje kommun.

När en röstmottagare gör en avprickning i röstlängden är det inte att betrakta som ett beslut och avprickningen kan därför inte rättas med stöd av förvaltningslagen. Valmyndigheten anser i stället att den felaktiga avprickningen ska åtgärdas genom att röstmottagarna gör en skriftlig korrigeri i röstlängden.

Valmyndigheten anser att korrigeringar av felaktiga avprickningar endast ska göras om den person som prickats av på fel rad i röstlängden fortfarande befinner sig i vallokalen. Om väljaren lämnat vallokalen bör röstmottagarna endast göra korrigeringar i röstlängden i undantagsfall och under vissa särskilda förutsättningar.

Om röstmottagarna inte kan genomföra en korrigerig ska röstmottagarna inte ta emot rösten från den väljare som redan är avprickad. Väljaren har ingen möjlighet att överklaga den felaktiga avprickningen eller att röstmottagaren nekat att ta emot väljarens valkuvert. Om väljaren efterfrågar det ska röstmottagarna upplysa väljaren om att hen kan överklaga beslutet att fastställa utgången av valet hos Valprövningsnämnden.

Valmyndigheten anser att bedömningen av om en korrigerig eller ett nekande ska ske är av sådan art att bedömningen ska göras av valnämnden. För en praktisk hantering bör nämnden besluta att det är ordförande i vallokalen som genomför sådana åtgärder.

Gällande rätt m.m.

Laghänvisningarna nedan avser vallagen (2005:837) om inget annat anges.

Vad gäller markering i röstlängden vid röstmottagningsställe framgår bl.a. följande. Innan valkuvert tas emot ska röstmottagarna kontrollera att väljarna enligt röstlängden inte redan har röstat (9 kap. 6 §). Om det inte finns några hinder mot att ta emot valkuvert, ska röstmottagarna, i väljarens eller budets närvaro, lägga kuverten i valurnan för de val valsedlarna gäller och markera detta i röstlängden. I röstlängden ska det anges hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats (9 kap. 7 §).

De bestämmelser i vallagen som rör rättelse i röstlängd är inte tillämpliga i fråga om felaktiga avprickningar (5 kap. 6-7 §§).

Under röstmottagningen ska röstmottagarna i protokollet bl.a. anteckna om röstmottagarna har vägrat ta emot valkuvert eller ytterkuvert för budröst och anledningen till detta (9 § valförordningen (2005:874)).

Valnämnden är att betrakta som en förvaltningsmyndighet som ska tillämpa förvaltningslagen. Förvaltningslagen (2017:900) gäller i princip bara vid handläggning av ärenden men reglerna om god förvaltning har en vidare tillämpning (1, 5–8 §§ förvaltningslagen).

Bedömning

När det gäller felaktig avprickning och väljare som nekas att rösta används i valsammanhang tre begrepp som inte förekommer i aktuell lagstiftning. Eftersom begreppen skiljer sig från hur bestämmelserna är formulerade finns det ett värde i att här definiera dem tillsammans med processen där de tillämpas.

- *Avprickning* är det som i bestämmelserna heter markering i röstlängd, det vill säga markeringen som görs i kolumnen för respektive val när väljarens valkuvert läggs i urnan. Den notering som görs om hur väljaren identifierats är inte en del av avprickningen. Det är alltså markeringarna vid respektive val i röstlängden som avgör om väljaren "har röstat" i det aktuella valet eller inte.

- *Nekas att rösta* är följden av det som i bestämmelserna definieras som att röstmottagaren inte ska ta emot valkuvert om väljaren redan har markerats i röstlängden och att valkuverten då inte heller får stoppas i valurnan. Dessa två omständigheter tillsammans ger följden att väljaren i praktiken nekas att rösta.
- *Rättelse* har tidigare den åtgärd kallats som vidtas när felaktiga markeringar korrigeras.

I vilka fall ska en felaktig markering i röstlängden korrigeras?

En självklar utgångspunkt är att inga felaktiga avprickningar ska ske. Valmyndigheten anser att felaktiga avprickningar i första hand ska avhjälpas genom proaktiva åtgärder i form av utbildning och hjälpmedel för att minska risken för fel.

I de fall felaktiga avprickningar sker är det av stor vikt för förtroendet för valsystemet att de felaktiga avprickningarna i möjligaste mån hanteras lika. De åtgärder som vidtas ska därför ha stöd i rättsordningen och endast vidtas om de kan antas leda till det avsedda resultatet.

Det måste gå att säkerställa att markeringen är felaktig. Om en väljare hävdar att hen inte har röstat får det tas som en stark indikation på att markeringen kan vara felaktig. Det bör dock inte räcka med en misstanke om att markeringen är felaktig. Någon ytterligare omständighet bör tala för att så är fallet, exempelvis att en röstmottagare minns vilken väljare som markerades på den aktuella raden. Det finns uppenbara fall där en korrigering ska göras, exempelvis då en röstmottagare av misstag markerar på fel rad när väljaren finns kvar vid bordet. Om väljaren inte längre finns närvarande i lokalen blir frågan dock mer komplicerad.

I en vallokal där många väljare är kända av röstmottagarna kan röstmottagarna ha relativt god kontroll på vilka som redan varit och röstat. Vid en kontroll av de markeringar som gjorts i röstlängden kan röstmottagarna ofta få en god uppfattning av om det skett ett fel eller inte. I undantagsfall kan det då vara befogat att försöka nå den person som antas vara avprickad på fel rad. I en vallokal med större genomströmning och okända väljare är det dock svårare att ha en uppfattning om den väljare som redan är avprickad är det på grund av att hen redan röstat eller på grund av att en röstmottagare prickat av fel person.

Korrigerig bör alltså endast vara aktuellt i de fall där det är uppenbart vilken väljare som prickats av på fel rad. För att det ska anses uppenbart vilken väljare som har prickats av felaktigt ska väljaren antingen vara kvar i vallokalen eller vara känd av röstmottagare som med säkerhet vet att det är den väljaren som prickats av på fel rad.

I andra situationer än dessa blir osäkerheten för stor och tillämpningen för varierad och röstmottagarna ska då avstå från att hitta den felaktigt avprickade väljaren.

Kan en felaktig avprickning rättas enligt förvaltningslagen?

Valnämnden är att betrakta som en förvaltningsmyndighet. Förvaltningslagens bestämmelser är därför tillämpliga om annat inte är reglerat i specialbestämmelse. Förvaltningslagens regler gäller i huvudsak vid handläggning av ärenden som också utmynnar i beslut.

Avprickningen i röstlängden har förvisso vissa verkningar för den enskilde väljaren men har enbart i syfte än att markera att väljaren utnyttjat sin rätt att rösta. Markeringen utgör därför ett faktiskt handlande och inte ett beslut. Förvaltningslagens bestämmelser om exempelvis rättelse av beslut ska därför inte tillämpas. Det hindrar dock inte att felmarkeringen ändå åtgärdas. Valmyndigheten anser att åtgärden bör benämnas korrigering.

Är det ett beslut att neka en väljare att rösta?

I de fall där väljaren bedöms vara felaktigt avprickad och det inte är möjligt att korrigera felet ska väljaren nekas att rösta. I likhet med korrigeringen av en felaktig markering saknas uttrycklig reglering för åtgärden. Till skillnad från korrigeringen får dock nekandet långtgående konsekvenser för väljaren. Nekandet utgör en tydlig begränsning av väljarens fortsatta handlande och väljaren har ingen möjlighet att få rätten att rösta åter. Det finns ingen formell skyldighet att fatta ett beslut, nekandet är följden av att väljaren redan är avprickad. Ett nekande får dock till sin natur anses bära alla andra kännetecken hos ett beslut.

Listan över vilka beslut som får överklagas enligt vallagen är uttömmande och beslutet att neka en väljare att rösta är inte ett av de överklagbara besluten. Det enda överklagbara beslut som hanteringen vid röstmottagningen därför kan sägas mynna ut i är beslutet att fastställa utgången av valet. Beslutet att neka en väljare att rösta är därmed endast något som kan prövas som en avvikelse från föreskriven ordning eller möjligen otillbörligt verkande vid ett överklagande av utgången av valet. Av detta följer även att ett överklagande inte kan leda till att väljaren ges rätten att rösta åter.

Praktisk hantering

Vilka krav gäller för de åtgärder som ska vidtas vid en korrigering?

När en korrigering är möjlig ska korrigeringen ske enligt följande.

- En korrigering ska ske i närvaro av väljaren som prickats av på fel rad (en annan väljares rad).
- Om väljaren lämnat bordet ska hen ombes att återkomma till bordet. Om väljaren är känd och har lämnat lokalen ska hen ombes att återkomma till lokalen. Kontroll av väljarens identitet måste ske i närvaro av väljaren och kan inte ske på distans.
- De noteringar som gjorts på fel rad ska noteras på rätt rad. Samma markeringar för de valkuvert som väljaren lämnat ska föras in på den rätta raden. En notering om korrigering ska ske vid den felaktiga markeringen. Om väljaren har en annan uppfattning om vilka valkuvert hen har lämnat ska noteringen i röstlängden ändå vara avgörande. Valurnan ska inte öppnas.

- Den väljare som felaktigt blivit avprickad får genomföra sin röstning först när korrigeringen är gjord. Väljarens identitet ska åter kontrolleras.
- Alla åtgärder som vidtas i samband med korrigeringen ska dokumenteras utförligt i protokollet.

Utöver *när, var, varför, hur* och *av vem* ska det även dokumenteras tydligt om väljaren har en annan uppfattning om vilka valkuvert som lämnats in eller om andra omständigheter vid händelsen.

Vilka krav gäller för de åtgärder som ska vidtas vid ett nekande att rösta?

Vid ett nekande att rösta ska följande åtgärder vidtas, som minst.

- Nekandet att rösta ska dokumenteras utförligt i protokollet.
- Väljaren ska tydligt informeras om orsakerna till att hen inte får rösta.
- Om väljaren efterfrågar möjligheten att överklaga ska hen informeras om vad som gäller för ett överklagande (att väljaren enbart kan klaga på valets utgång) och lämnas information om hur hen kan överklaga.

Utöver *när, var, varför, hur* och *av vem* ska det även dokumenteras tydligt hur situationen uppmärksammades och vad som antas ha skett. Om det är uppenbart att väljaren är felaktigt avprickad men att detta inte kan korrigeras ska det tydligt framgå vilka åtgärder som vidtagits för att försöka korrigera den felaktiga avprickningen. En notering ska också göras om hur väljaren informerats om möjligheten till överklagande. Det bör vidare noteras om det är uppenbart att väljaren faktiskt redan har röstat.

Vilka åtgärder bör valnämnden vidta inför och under valdagen?

Valnämnden bör inför ett val fatta ett principbeslut om hur röstmottagarna ska agera vid felaktiga avprickningar och när väljare nekas att rösta.

Valmyndigheten anser att bedömningen av om en korrigering eller ett nekande ska ske är av sådan art att bedömningen ska göras av valnämnden. För en praktisk hantering bör nämnden besluta att det är ordförande i vallokalen som genomför sådana åtgärder.

Det är viktigt att den som har befogenhet att göra korrigeringar i röstlängd eller neka väljare att rösta får erforderlig utbildning i under vilka förutsättningar en korrigering eller ett nekande kan ske och hur åtgärderna ska utföras och dokumenteras.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Vägledande ställningstagande om identitetskontroll vid röstning

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare beslutat ställningstagande från den 9 oktober 2021.

1 Sammanfattning

Väljare måste styrka sin identitet för att få rösta. Det gäller vid röstmottagningsställe, vid ambulerande röstmottagning och vid budröstning. Även budet ska styrka sin identitet på röstmottagningsstället. Väljarens eller budets identitet ska styrkas genom personlig kännedom, godtagbar id-handling eller genom att någon annan intygar identiteten. En röstmottagare eller ett bud är skyldig att inte ta emot röster från väljare vars identitet inte är styrkt. Det är röstmottagarens eller budets uppgift att bedöma om väljarens identitet är styrkt.

Syftet med bestämmelserna om identitetskontroll är att säkerheten vid röstmottagning ska vara hög och att förtroendet för valsystemet ska upprätthållas. Syftet är alltså inte att hindra röstberättigade väljare från att rösta för att de har svårt att styrka sin identitet. Det är viktigt att röstmottagare i möjligaste mån hjälper väljarna och att röstmottagningen alltid sker utifrån att alla ska ha möjlighet att rösta.

Av ställningstagandet framgår bland annat vilka metoder som finns för identifikation och hur röstmottagaren ska markera att identiteten är kontrollerad. Ställningstagandet klargör också vilka identitetshandlingar som ska godtas och vilka handlingar som inte bör godtas.

Ställningstagandet behandlar främst den id-kontroll som röstmottagare utför vid mottagandet av valkuvert respektive ytterkuvert från väljare eller bud. Men ställningstagandet är dock även tillämpligt vid den identitetskontroll som bud ska utföra vid mottagande av budröster från väljare.

2 Gällande rätt m.m.

Laghänvisningarna nedan avser vallagen (2005:837).

Väljare som inte är kända för röstmottagarna ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Röstmottagarna får inte ta emot valkuvert om väljaren inte kan styrka sin identitet. (8 kap. 6-7 §§)

Reglerna om kontroll av väljares identitet vid röstmottagningsställen ska tillämpas även vid röstmottagning genom ambulerande röstmottagare (7 kap. 3 a §).

Väljare som inte är kända för budet ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Om de inte gör det, får budet inte ta emot budrösten. (7 kap. 9 §)

Bud som inte är kända för röstmottagarna ska legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet. Röstmottagarna får inte ta emot ytterkuvert från ett bud om budet inte kan styrka sin identitet. Om budet inte kan styrka sin identitet ska röstmottagarna i stället ta hand om ytterkuvertet och överlämna det till valnämnden. Röstmottagarna får öppna ytterkuvertet först efter att budets identitet kontrollerats. (8 kap. 8-10 §§ och 9 kap. 5 §)

Vid röstmottagning i vallokal ska det i anges i röstlängden hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats (9 kap. 7 §).

Vid röstmottagning i röstningslokal ska det anges i anteckningar över röstmottagningen hur väljarens eller budets identitet har kontrollerats (10 kap. 4 §).

Förutom att reglerna om kontroll av väljarnas identitet ska vara enhetliga måste en utgångspunkt för den nya lagen vara att systemet är lätt att förstå och att tillämpa och att det uppfattas som rättvist av väljarna. Eftersom det aldrig kan ske någon efterföljande rättelse om en person har röstat i någon annans namn stryker det med kraft under behovet av ett väl fungerande kontrollsystem vid all röstmottagning. Vid en sammantagen bedömning bör säkerheten vid röstmottagning stärkas genom att väljare som inte är kända för röstmottagarna ska styrka sin identitet för att få rösta. Detta kan ske genom legitimation eller på något annat tillförlitligt sätt, i praktiken genom att någon annan intygar förhållandet. Bestämmelsen ska gälla lika för alla väljare och utformas på ett sätt som inte ger något utrymme för godtycke eller misstankar om godtycke. (Prop. 2004/05:163 s.75)

3 Bedömning

3.1 Identitetskontroll vid röstmottagning

Reglerna om identitetskontroll vid röstmottagning kan sägas bestå av två led. Det första ledet reglerar att en väljare som inte är känd av röstmottagaren måste styrka sin identitet på annat sätt. Det andra ledet reglerar att en röstmottagare endast får ta emot valkuvert från en väljare om väljaren kan styrka sin identitet.

Väljare som inte är känd för röstmottagaren kan identifiera sig genom att ”legitimera sig” eller ”på annat sätt styrka sin identitet”. Kravet är, oavsett metod, att väljaren styrker sin identitet.

Vid tveksamheter om vad som i det enskilda fallet är tillräckligt för att styrka en persons identitet bör röstmottagaren samråda med ordförande eller kollegor på plats. I det fall väljarens identitet är alltför osäker för att kunna anses styrkt bör röstmottagaren uppmana väljaren att visa en annan id-handling eller ordna så att en medföljande kan intyga väljarens identitet. Den personen måste i så fall vara känd eller identifiera sig. Det är röstmottagaren som slutligen måste bedöma om väljaren har styrkt sin identitet eller inte. Detta kan ske genom en sammantagen bedömning av alla omständigheter i det enskilda fallet.

Syftet med bestämmelserna om identitetskontroll är att säkerheten vid röstmottagning ska vara hög och att förtroendet för valsystemet ska upprätthållas. Syftet är alltså inte att hindra röstberättigade väljare från att rösta för de har svårt att styrka sin identitet. Det är viktigt att röstmottagare vägleder väljare i hur de kan styrka sin identitet.

Vid röstning i vallokal ska röstmottagaren ange i röstlängden hur identifiering har skett och i röstningslokal ska det antecknas i väljarförteckningen. Hur anteckningen görs beskrivs under respektive metod för identifiering.

3.2 Metoder för identifikation

3.2.1 Personlig kännedom

När en väljare är känd av röstmottagaren kan röstmottagaren intyga väljarens identitet. Röstmottagaren ska då skriva sina initialer i röstlängden/väljarförteckningen. Om en annan röstmottagare i lokalen är den som känner väljaren ska den röstmottagarens initialer skrivas i röstlängden eller väljarförteckningen.

3.2.2 Legitimera sig

En väljare som inte är känd av röstmottagarna kan styrka sin identitet genom att legitimera sig. Lagstiftaren har inte närmare specificerat vad som avses med legitimering i detta fall, men Valmyndigheten bedömer att det endast är identifiering med någon form av id-handling som avses. Visar väljaren en id-handling noteras detta med ett kryss i röstlängden eller väljarförteckningen.

En id-handling ska vara äkta, ha ett välliknande foto och vara giltig. En id-handling ska normalt godtas om det inte finns anledning att ifrågasätta något av detta. Det kan uppstå situationer där röstmottagaren måste bedöma om en id-handling ska godtas, mer om det nedan.

Följande handlingar ska godtas som id-handlingar

- identitetskort utfärdat av Skatteverket
- vanligt svenskt pass
- svenskt nationellt identitetskort
- svenskt körkort
- svenskt tjänstekort utfärdat av statlig myndighet
- SIS-märkt företagskort, tjänstekort eller identitetskort
- EU-pass utfärdat från och med den 1 september 2006
- pass utfärdat av Island, Liechtenstein, Norge eller Schweiz från och med den 1 september 2006
- nationellt identitetskort för EU-medborgare utfärdat från och med den 2 augusti 2021
- pass utfärdat av Storbritannien innan den 1 februari 2020

Vad gäller digitala id-kort anser Valmyndigheten att de bör godtas, om det krävs fysisk id-kontroll eller NFC-avläsning för att få ett sådant. De digitala id-korten "Freja eID +" och "BankID" uppfyller för närvarande detta, däremot inte "Freja eID". Det är viktigt att

röstmottagaren följer utfärdarens anvisningar för hur man kontrollerar att det är en äkta legitimation.

Även andra id-handlingar kan godtas efter en bedömning av röstmottagaren. I slutet på detta ställningstagande finns några exempel på scenarier där röstmottagaren kan behöva göra en bedömning av identiteten.

Valmyndigheten anser att följande handlingar inte kan godtas som id-handlingar

- handling som saknar foto på individen
- handling som saknar födelsedatum
- handling som saknar individens för- eller efternamn
- handling vars primära syfte inte är att vara id-handling, till exempel träningskort eller klubbkort
- oläslig handling

Väljaren bör i dessa fall uppmanas att visa en annan id-handling eller att ordna med intygsgivare.

3.2.3 Styrka sin identitet på annat sätt

En väljare som inte kan styrka sin identitet genom id-handling eller personlig kännedom kan styrka sin identitet på annat sätt. Av förarbetena framgår att detta i praktiken innebär att någon annan intygar identiteten. Röstmottagaren ska i röstlängden/väljarförteckningen anteckna personnummer alternativt födelsedata för den som intygar identiteten.

Intygande

En intygsgivare ska vara minst 18 år gammal. Skälet till detta är bland annat att den som intygar någons identitet bör vara myndig och förstå konsekvenserna av att intyga någons identitet. Det bör dock inte ställas ytterligare specifika krav på vem som får vara intygsperson. En intygsperson måste kunna styrka sin identitet och måste därför vara på plats vid intygandet. Det är alltså inte tillåtet att intyga över telefon eller liknande eftersom id-kontroll av intygsgivaren då inte kan göras på ett tillförlitligt sätt. Valmyndigheten anser inte att intygande i flera led är tillräckligt, dvs. att intygspersonen också styrker sin identitet genom intygsperson. Intygsgivaren ska därför styrka sin identitet med en godtagbar idhandling. Kraven på intygsgivarens id-handling ska vara samma som kraven på väljares idhandlingar. Observera att det inte finns något krav på att en intygsgivare ska ha uppehållstillstånd eller ens vara bosatt i Sverige. Utländska id-handlingar eller svenska idhandlingar med till exempel samordningsnummer kan därför förekomma

3.3 Röstmottagning vid utlandsmyndighet

Vid röstmottagning på en utlandsmyndighet är det också röstmottagaren som ska bedöma om väljaren styrkt sin identitet. Det kan dock vara vanligare att väljarna saknar den typ av idhandlingar som alltid kan godtas. Det kan till exempel vara väljare som saknar ett svenskt körkort eller pass. Väljaren kan istället använda en lokal officiell id-handling. Röstmottagarna får då göra en bedömning av de id-handlingar som presenteras med vägledning av exemplen nedan och de krav på id-handlingar som gäller i det aktuella landet. Kraven i övrigt är dock samma som vid id-kontroll i Sverige. Om väljaren inte har en godtagbar id-handling kan

väljaren styrka sin identitet på annat sätt, normalt genom att en annan person intygar väljarens identitet.

3.4 Budröstning

Vid budröstning ska budet intyga att väljaren är den person hen utger sig för att vara och att budet har kontrollerat väljarens identitet om hen inte är känd för budet. Av uppgifterna på ytterkuvertet framgår förvisso inte hur identifieringen skett, men kraven är i övrigt samma som när väljaren identifierar sig på ett röstmottagningsställe. Eftersom kretsen av godkända bud är begränsad är väljaren i normalfallet känd för budet.

Hur budet själv identifierar sig på röstmottagningsstället ska både göras och noteras på samma sätt som för väljare. Observera dock att om budet inte kan styrka sin identitet ska ytterkuvertet tas om hand av röstmottagarna och överlämnas till valnämnden.

Bud ska vanligtvis ange sitt namn och personnummer på ytterkuvertet. Bud som är lantbrevbärare, anställd vid häkte eller kriminalvårdsanstalt får dock i stället för personnummer ange sitt tjänstgöringsnummer. Den som inte har något personnummer eller tjänstgöringsnummer ska i stället ange födelsedata. Valmyndigheten bedömer att den som på ytterkuvertet i stället för personnummer anger tjänstgöringsnummer eller födelsedata även ska uppvisa handling som styrker att den uppgiften är korrekt vid identifieringen på röstmottagningsstället.

Valmyndigheten bedömer att den som får ange sitt tjänstgöringsnummer i stället kan ange sitt tjänstekortsnummer. Syftet med lagstiftningen får anses vara att den anställda ska slippa ange sitt personnummer men att hanteringen samtidigt ska gå att spåra. Eftersom uppgiften om tjänstekortsnummer är möjlig för den anställda att styrka vid identifiering på röstmottagningsstället och uppgift om tjänstekortsnummer sparas hos arbetsgivaren anser Valmyndigheten att syftet uppfylls.

3.5 Exempel

Nedan beskrivs ett antal praktiska situationer som kan uppstå under röstmottagningen tillsammans med förslag på lösning.

3.5.1 Väljare som bytt namn

De väljare som nyligen bytt namn men ännu inte fått en ny id-handling har två möjligheter. Antingen kan de uppvisa den gamla id-handlingen tillsammans med underlag för namnändringen (vanligtvis genom ett vigselbevis eller utdrag från folkbokföringen hos Skatteverket), eller så kan de låta en annan person intyga vem de är.

3.5.2 Väljare som bytt juridiskt kön

Vid byte av juridiskt kön kan det ta ett antal veckor att uppdatera uppgifterna i folkbokföringen. Har väljaren ännu inte fått en ny id-handling kan väljaren legitimera sig med sin tidigare id-handling i kombination med ett dokument från Skatteverket, av vilket både det tidigare och det nya personnumret framgår. Ett alternativ är att en annan person intygar vem de är.

3.5.3 Utgångna/ogiltiga id-handlingar

Utgångna id-handlingar kan godtas men i första hand bör röstmottagaren fråga efter en giltig id-handling. Det finns ingen särskild gräns för hur länge en utgången id-handling kan godtas, men röstmottagaren måste göra en noggrann bedömning och då är exempelvis bildens likhet viktig. Om namn och födelsedatum stämmer med röstlängden (alternativt röstkort i röstningslokaler), och fotot på legitimationen uppenbart överensstämmer med personen som ska rösta, så bör detta kunna godtas och väljaren tillåtas att rösta. Vid röstmottagning i utlandet finns ingen röstlängd och inte alltid röstkort och då får röstmottagarna enbart göra en bedömning av id-handlingen.

Röstmottagaren kan godkänna den utgånga id-handlingen, uppmana väljen att visa en annan id-handling eller att ordna med intygsgivare.

3.5.4 Förfalskade handlingar

Om röstmottagaren presenteras en id-handling som är en förfalskning ska en sådan handling inte godtas. Röstmottagaren ska informera valnämnden som ska agera enligt rutiner för incidenthantering och vid misstanke om brott göra en polisanmälan. I tveksamma fall ska röstmottagarna hämta stöd hos valnämnden. För svenska pass och nationella id-kort finns en e-tjänst hos polisen där valnämnden har möjlighet att kontrollera giltigheten om den anser att äktheten är tveksam. Kvarstår tveksamheten ska väljaren uppmanas att visa en annan id-handling eller ordna med intygsgivare.

3.5.5 Personer som av olika skäl inte vill visa sitt ansikte

Styrkande av identitet genom id-handling förutsätter i princip att väljaren visar sitt ansikte. Vid kontroll av identiteten hos en väljare som av religiösa eller andra skäl vill täcka sitt ansikte rekommenderar Valmyndigheten att väljaren ombeds gå till en avskild del i lokalen för att där visa ansiktet för en röstmottagare. Finns ingen annan avskild plats bör valbåset kunna användas. Röstmottagaren kan då kontrollera identiteten hos väljaren. Det kan vara bra att fråga om väljaren vill att en röstmottagare av ett särskilt kön ska kontrollera identiteten (om röstmottagare av båda könen finns tillgängliga). Om det saknas röstmottagare av önskat kön och väljaren inte har någon som kan intyga hens identitet kan väljaren hänvisas till annat röstmottagningsställe.

3.5.6 Utländska pass, körkort m.m.

Om väljaren visar ett utländskt pass eller körkort som saknas på listan över id-handlingar som ska godtas är det upp till röstmottagaren att göra en sammanvägd bedömning. Röstmottagaren kan godkänna passet som id-handling, be om en annan handling, be om ytterligare handlingar som tillsammans med passet/körkortet styrker identiteten eller att någon intygar väljarens identitet.

Ställningstagandet har uppdaterats i beslut fattat av kanslichef Anna Nyqvist.

Vägledande ställningstagande om valsedlarnas ordning i valsedelställen

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare beslutat ställningstagande från den 17 juni 2022.

Sammanfattning

För att upprätthålla förtroendet för valsystemet och för att det ska vara lätt för väljaren att hitta bland valsedlarna ska valsedlarna exponeras likformigt på alla röstmottagningsställen. Med detta menas att alla valsedlar ska presenteras på samma sätt. Valmyndigheten bedömer att en placering av valsedlarna i bokstavsordning efter de partibeteckningar partierna deltar under innebär en rättvis och saklig presentation. Det ska också vara lätt för röstmottagarna att ha överblick och hålla ordning bland valsedlarna. För att underlätta för väljarna och röstmottagarna rekommenderas därför att valsedlarna placeras i valsedelstall.

För att underlätta för väljarna och för att motverka köbildning rekommenderar Valmyndigheten att väljarna får information om valsedelställen genom en affisch eller liknande. Affischen bör sättas upp på lämplig plats, förslagsvis där köbildning kan förväntas, och t.ex. innehålla information om antal valsedelstall, vilka typer av valsedlar som finns i ställen och på vilket sätt valsedlarna presenteras. Valmyndigheten har tagit fram en mall som valnämnden kan använda sig av.

Valmyndigheten bedömer att partier som distribuerar sina valsedlar till ett röstmottagningsställe har rätt att få dem utlagda där om de, vid val till riksdag, region- och kommunfullmäktige, deltar i valet till riksdagen eller valet till region- eller kommunfullmäktige i den region eller kommun röstmottagningsstället ligger. Vid val till Europaparlamentet har partier som deltar i valet rätt att få sina valsedlar utlagda.

Gällande rätt m.m.

Laghänvisningarna nedan avser vallagen (2005:837).

I anslutning till ett röstmottagningsställe ska det ordnas en lämplig avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut och där väljarna var för sig kan ta sina valsedlar utan insyn. Kan platsen inte anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen. På denna plats ska väljarna ha tillgång till

1. valsedlar med enbart valbeteckning,
2. valsedlar med parti- och valbeteckning
 - a) för val till riksdagen samt region- och kommunfullmäktige för varje parti som vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet,
 - b) för val till region- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte uppfyller kraven i a ovan, när det gäller röstmottagningsställen inom den region eller den kommun där partiet är representerat,
3. valsedlar med parti- och valbeteckning för val till Europaparlamentet för varje parti som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet eller valsedlar med parti- och valbeteckning samt uppgifter om kandidater om ett sådant parti deltar med endast en valsedel.

De partier som deltar i valen ska också kunna ge väljarna tillgång till sina valsedlar. Det är dock valnämnden eller utlandsmyndigheten som lägger ut valsedlarna på den avskärmade platsen.

Valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt.

Punkterna 2 och 3 gäller endast under förutsättning att partiet har gjort en begäran om utläggning enligt 6 kap. 7 §. (8 kap. 2 §)

Valsedlar som är avsedda att läggas ut på röstmottagningsställen enligt punkterna 2 och 3 ovan tillhandahålls endast för de partier som begär det. En sådan begäran ska göras senast den dag som Valmyndigheten bestämmer, för val till region- och kommunfullmäktige för varje parti som redan är representerat där och som inte vid något av de två senaste riksdagsvalen har fått mer än en procent av rösterna i hela landet hos länsstyrelsen och för alla övriga partier hos Valmyndigheten. (6 kap. 7 §)

Det är röstmottagarna som ansvarar för ordningen på röstmottagningsstället. (8 kap. 4 §)

Enligt lagstiftaren ska det inte göras någon åtskillnad mellan placeringen av partiernas valsedlar. Alla valsedlar ska tillhandahållas på ett likformigt sätt, på en och samma plats. På vilket sätt detta ska ske är en praktisk fråga. (Prop. 2021/22:52, s. 22)

JO har konstaterat att det ur objektivitetssynpunkt är angeläget att någon åtskillnad inte görs mellan partier vid utläggning av valsedlar. Alla valsedlar ska tillhandahållas på ett likformigt sätt på en och samma plats. (JO:s dnr 3270-2009. Se även dnr 5127-2010, 5161-2010 och 5668-2010.)

Valmyndighetens bedömning

Förutsättningar

Det är valnämnden som ansvarar för frågor om val i kommunen. En av dessa frågor är att bestämma ordningen bland valsedlarna i valsedelställen. Numera är det reglerat att valsedlarna ska presenteras på ett likformigt sätt och på en avskärmad plats. Valmyndigheten bedömer att en placering av valsedlarna i bokstavsordning efter de partibeteckningar partierna deltar under innebär en rättvis och saklig presentation.

Utgångspunkten är att det ska vara lätt för väljaren att hitta valsedlarna och lätt för röstmottagarna att hålla ordning bland valsedlarna. För att underlätta för väljarna och röstmottagarna bör valsedlar stå i valsedelstall. Röstmottagarna ska snabbt kunna se om någon valsedel fattas eller om det på annat sätt blivit oordning i valsedelstället.

Det skiljer sig mellan kommuner hur många partier som ställer upp i de olika valen vid allmänna val till kommun- och regionfullmäktige. Det går därför inte att ange den exakta ordningen i valsedelställen men tanken är att valnämnderna genom ställningstagandet får en vägledning att utgå ifrån när det gäller hur valsedlarna ska exponeras i valsedelställen.

För att underlätta för väljarna och för att motverka köbildning rekommenderar Valmyndigheten att väljarna får information om valsedelställen genom en affisch eller liknande. Valmyndigheten har tagit fram en mall som valnämnden kan använda sig av. Affischen bör sättas upp på lämplig plats, förslagsvis där köbildning kan förväntas. Exempel på information som kan vara av värde för väljarna är antal valsedelstall och var dessa är placerade, vilka olika typer av valsedlar det finns i valsedelställen, vilken valsedelsfärg som hör till vilket val och om valsedlarna är placerade i bokstavsordning efter partibeteckning eller enligt någon annan princip. Genom att väljarna får denna information i kön är de mer förberedda när de kommer fram till valsedelstället, vilket kan bidra till att röstmottagningen blir mer effektiv.

Val till riksdag, region- och kommunfullmäktige

Det är lämpligt att skilja mellan de olika typerna av valsedlar för att underlätta överblicken. De partier som fått mer än en procent av rösterna vid något av de två senaste valen till riksdagen har rätt att få partivalsedlar, dvs. valsedlar med parti- och valbeteckning, för valen till riksdag samt kommun- och regionfullmäktige upptryckta och utlagda av valadministrationen om de begär det. Övriga partier som har mandat i kommun- och regionfullmäktige har på motsvarande sätt rätt att få partivalsedlar upptryckta och utlagda inom den region eller den kommun där de är representerade om de begär det. Det är valnämnden och röstmottagarna som ansvarar för utläggning av dessa valsedlar. Även partier som inte har rätt att få valsedlar upptryckta kan beställa partivalsedlar och distribuera dem till röstmottagningsställen. Valnämnden och röstmottagarna ansvarar för att lägga ut även dessa valsedlar, förutsatt att partiet deltar i de aktuella valen. Partivalsedlar för samtliga partier som deltar i valen ska ställas i ett eget valsedelstall. Valsedlarna för varje val ska ställas i varsin rad (helst lodrät) i ordningen riksdag (gul), kommunfullmäktige (vit) och regionfullmäktige (blå). Valsedlarna ska stå i bokstavsordning utifrån de partibeteckningar partierna deltar under. Blanka valsedlar ska stå väl synliga nedanför övriga valsedlar i valsedelstället.

Alla partier ska behandlas likvärdigt. Det innebär att alla partier som deltar i valen ska få sina namnvalsedlar ställda i de följande valsedelställen i bokstavsordning uppifrån och ner utifrån fullständig partibeteckning. Valsedlarna ska ställas i samma ordning som partivalsedlarna; riksdag (gula valsedlar), kommunfullmäktige (vita) och regionfullmäktige (blåa). Valsedlar för varje valtyp ska alltid börja ställas i en egen rad.

Valmyndigheten bedömer att partier som distribuerar sina valsedlar till ett röstmottagningsställe har rätt att få dem utlagda där om de deltar i valet till riksdagen eller valet till region- eller kommunfullmäktige i den region eller kommun röstmottagningsstället ligger.

Val till Europaparlamentet

De partier som vid något av de två senaste valen till Europaparlamentet har fått mer än en procent av rösterna i hela landet har rätt att få sina valsedlar upptryckta och utlagda av valadministrationen om de begär det vid val till Europaparlamentet. Hela Sverige utgör en valkrets och partier som begär utläggning har av denna anledning i allmänhet en namnvalsedel istället för en partivalsedel. Sammantaget är det betydligt färre valsedlar än vid val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige. Alla valsedlar ska ställas i valsedelstall. Vid val till Europaparlamentet ska valsedlarna för alla partier ställas i valsedelstall i bokstavsordning utifrån de partibeteckningar partierna deltar under. Som tidigare nämnts låter partierna i huvudsak trycka namnvalsedlar vid val till Europaparlamentet. Om det förekommer andra valsedlar ska valnämnden säkerställa att dessa presenteras på samma sätt som namnvalsedlarna. Blanka valsedlar ska stå väl synliga nedanför övriga valsedlar i valsedelstället.

Partier som distribuerar sina valsedlar till ett röstmottagningsställe har rätt att få dem utlagda där om de deltar i valet till Europaparlamentet.

Utlandsmyndigheterna

De utlandsmyndigheter som erbjuder förtidsröstning får för utläggning vid val till riksdag, kommun- och regionfullmäktige partivalsedlar och blanka valsedlar från Valmyndigheten. Vid val till Europaparlamentet får de namnvalsedlar och blanka valsedlar. Det är av vikt att utlandsmyndigheterna också beaktar att valsedlarna ska presenteras på samma sätt och att valsedlarna läggs i bokstavsordning på så sätt som beskrivs för alla val i detta ställningstagande.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd. Ställningstagandet har uppdaterats i beslut fattat av kanslichef Anna Nyqvist.

Vägledande ställningstagande om värdeneutrala röstmottagningsställen och förbud mot propaganda

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta vägledande ställningstagande har uppdaterats och ersätter tidigare ställningstagande från den 18 februari 2022.

1 Sammanfattning

Ett röstmottagningsställe ska inte ha anknytning till viss politisk sammanslutning och bör inte ha en sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstning. På ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. Väljare ska vara skyddade mot propaganda även när de köar för att få rösta.

Ett röstmottagningsställe ska underlätta röstning för alla väljare. När lokaler utses ska god tillgänglighet för väljarna därför väga tyngre än en i övrigt bättre lämpad lokal, även om den har anknytning till ett företag, en religiös sammanslutning eller liknande. En lokal med politisk anknytning som kan uppfattas som icke värdeneutral ska däremot inte användas. Det får heller aldrig förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val på röstmottagningsställe eller i utrymme intill detta.

Finns tveksamhet om propaganda kan komma att förekomma i närheten av röstmottagningsstället eller om lokalen kan uppfattas ha politisk anknytning rekommenderar Valmyndigheten att man undviker att använda lokalen som röstmottagningsställe.

Valnämnden bör göra en ny bedömning av lämpligheten hos de lokaler som avses användas som röstmottagningsställe med beaktande av förbudet mot propaganda och utifrån de kriterier som finns i detta ställningstagande inför varje val. I de fall något kriterium tillåts stå tillbaka bör valnämnden motivera vad som gör att man ändå väljer den lokalen.

Det är inte tillåtet att uppträda som röstmottagare i klädsel som är partipolitisk. Partifunktionärer ska ta av banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk när de uppehåller sig på ett röstmottagningsställe eller i ett anslutande utrymme. De bör inte uppehålla sig där längre än vad som behövs för att lämna av valsedlar och kontrollera tillgången på valsedlar i valsedelsställen. Väljare får bära vilken klädsel de vill vid röstningen och en väljare som bär partipolitisk klädsel eller symbol får aldrig vägras att rösta. Den grundlagsskyddade rätten till religionsfrihet kan aldrig inskränkas. Det innebär att det alltid är tillåtet att bära religiös klädsel på och intill ett röstmottagningsställe.

2 Gällande rätt m.m.

Vallagen syftar till att ge väljarna ett skydd mot att utsättas för påverkan vid röstningsförfarandet. Detta regleras bland annat i bestämmelser om kravet på värdenetralla rostmottagningsställen och förbud mot propaganda.

2.1 Krav på värdenetralla vallokaler och röstningslokaler

Varje kommun ska se till att det finns lämpliga lokaler som kan användas som rostmottagningsställen och som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta. En vallokal eller röstningslokal ska vara tydligt avgränsad och även i övrigt vara lämpad för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen. Den ska inte ha anknytning till viss politisk sammanslutning. Lokalen bör inte ha en sådan anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstning. (4 kap. 20 och 22 §§ vallagen (2005:837))

Av förarbeten följer att för att kunna uppnå ett högt valdeltagande är det av stor vikt att det finns lätt tillgängliga röstningslokaler. Platser där ett stort antal personer vistas eller passerar är från den synpunkten mycket lämpliga. Det måste dock vara klart inom vilket område rostmottagarna har befogenhet och skyldighet att upprätthålla sådan ordning som förutsätts för att väljaren ostört ska kunna genomföra sin valhandling. Röstmottagningsstället behöver vara klart avgränsat, t.ex. genom avskärmning eller på liknande sätt, så att det i förhållande till omgivande verksamheter skapas ett klart avgränsat utrymme där röstningen äger rum. Det är kommunen som ansvarar för att det finns lämpliga lokaler för rostmottagning, och därmed för att rostmottagningsstället utformas på ett för ändamålet lämpligt sätt. Det kan dock vara lämpligt att valnämnden rådgör med länsstyrelsen om detta inför prövningen av vilka lokaler som ska användas i valet. (Prop. 2013/14:124, Ökad effektivitet, säkerhet och tillgänglighet i valförfarandet, s. 19 f.) Det ligger i sakens natur att kommunens egna lokaler, t.ex. kommunkontor, skolor och bibliotek används som rostmottagningsställen. Det finns dock inget som hindrar en kommun från att använda lokaler som tillhör någon annan huvudman, t.ex. en förskola eller skola som ägs och drivs i privat regi. Det är en självklar utgångspunkt och målsättning att lokaler som används för rostmottagning bör uppfattas som värdemässigt neutrala av väljarna. Om det kan antas att en väljare kan komma att påverkas i samband med röstningen på grund av att röstningen äger rum i en lokal som på ett eller annat sätt präglas av att den har anknytning till en viss organisation, kan det hävdas att lokalen inte kan uppfattas som värdemässigt neutral. Detta torde i första hand vara aktuellt i fråga om lokaler som har anknytning till organisationer med politiska kopplingar. Den värdemässiga neutraliteten kan också ifrågasättas om det kan antas att vissa väljare kommer att avstå från att använda en viss lokal av t.ex. religiösa skäl. Ett annat förhållande som kan medföra att den värdemässiga neutraliteten kan ifrågasättas är t.ex. att rostmottagning anordnas i lokaler dit tillträdet är begränsat till dem som arbetar i lokalerna och att det bland dem finns påtagliga kopplingar till en eller flera organisationer med politisk anknytning. (Prop. 2013/14:124 s. 21)

Det går inte att bortse från de problem som kan komma att uppstå för kommuner att erbjuda goda möjligheter för väljare att rösta i tillgänglighetsanpassade lokaler. Förutsättningarna för vilka lokaler som kan användas skiljer sig åt från kommun till kommun. För att gagna ett högt valdeltagande ska dock kravet på god tillgänglighet ges företräde framför ett tvingande krav på att lokaler undantagslöst måste vara utformade så att de uppfattas som värdemässigt neutrala och sakna varje anknytning till en viss religiös

sammanslutning eller till ett visst företag. I lagen finns dock ett lägsta krav på lokaler för röstmottagning vilket är att dessa inte ska ha anknytning till en viss politisk sammanslutning. (Prop. 2013/14:124 s. 21 f.)

Risken för att en väljare ska påverkas i sin valhandling ifråga om kravet på värdeneutrala lokaler bedöms vara försumbar när röstmottagning anordnas i t.ex. köpcentrum, förskolor eller äldreboenden. Detta gäller oberoende av om verksamheten i dessa lokaler drivs i kommunal regi eller privat regi. (Prop. 2013/14:124 s. 22)

2.2 Grundläggande fri- och rättigheter

Alla ska vara garanterade yttrandefrihet gentemot det allmänna, det vill säga frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor, samt religionsfrihet, det vill säga frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. (2 kap. 1 § regeringsformen (1974:152))

2.3 Förbud mot propaganda

På röstmottagningsställe eller i utrymme intill detta får det inte förekomma propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val. (8 kap. 3 § vallagen)

Förbudet mot politisk propaganda har sina rötter i äldre lagstiftning. Syftet med regleringen är att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen och bestämmelsen utgör ett led i att trygga genomförandet av fria och hemliga val. I tidigare lagstiftning talades om propagandaförbud i form av ett förbud mot tal och tryckta eller skrivna upprop. (Prop. 2021/22:52, Förstärkt skydd för väljare vid röstmottagning, s. 39) Vidare har propaganda beskrivits som ett begrepp som i sin bredaste mening är ett budskap där avsändaren vill få mottagaren att ändra uppfattning eller övertygelser och i förlängningen sitt beteende. I en sådan bred förståelse av begreppet ryms konventionell politisk påverkan från t.ex. politiska partier, företag och intresseorganisationer. (SOU 2020:56, Det demokratiska samtalet i en digital tid, s. 31)

2020 års valutredning genomförde en enkätundersökning där 80 procent av landets kommuner deltog. 60 procent av kommunerna hade antagit riktlinjer för politiska aktiviteter och reglerat bl.a. minsta avstånd mellan politiska aktiviteter och röstmottagningens entré i meter eller genom av att använda sig av uttryck som utom syn- och hörhåll, minsta avstånd till affischering och partiföreträdarnas utdelning av valsedlar samt tillåtligheten av partisymboler på kläder inne i val- och röstningslokaler. (Prop. 2021/22:52 s. 39)

Valprövningsnämnden har i beslut som rörde förtidsröstning uttalat att förbudet mot propaganda får tolkas så att förbudet inte är begränsat endast till utrymmen som ligger i omedelbar anslutning till ett röstmottagningsställe. Enligt nämnden torde det knappast vara möjligt eller ens lämpligt att i föreskrifter precisera hur stort utrymme som omfattas av förbudet. En bedömning måste göras i det enskilda fallet, utifrån platsens särskilda förutsättningar att ge skydd för väljarna mot att utsättas för politisk propaganda under valhandlingen. Valprövningsnämnden menade vidare att det är av betydelse vilken omfattning den politiska propagandan har och i vilka former de politiska partierna söker fånga väljarnas intresse. (VPN 2010:36) Valprövningsnämnden har vidare uttalat att företrädare för olika partier enligt tradition får dela ut valsedlar utanför röstmottagningsställen under pågående röstning. Partifunktionärer med banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk får dock inte uppehålla sig i röstningslokal

eller anslutande utrymme. Om partifunktionärer ska gå in i röstmottagningslokaler måste de ta av sig banderoller och liknande. (VPN 1992:1, 1994:26 och 1994:38)

Regeringen har vidare i förarbeten, rörande förstärkt skydd för väljarna på röstmottagningsställe, angående frågan om förbud mot propaganda uttalat att det knappast är möjligt eller lämpligt att i vallagen närmare precisera hur stort utrymme som omfattas av förbudet mot propaganda. En bedömning måste göras i det enskilda fallet. (Prop.2021/22:52 s. 37 f.)

3 Bedömning

3.1 Kriterier vid val av lokal

Att hitta lämpliga lokaler som i fråga om lokalisering, tillgänglighet och öppethållande ger väljarna goda möjligheter att rösta, samtidigt som de är tydligt avgränsade och även i övrigt lämpade för ändamålet så att väljare inte hindras eller störs under röstningen, är redan det en utmaning för valnämnderna. Lokalen ska därtill uppfattas som vardeneutral. Propaganda eller annat som syftar till att påverka eller hindra väljarna i deras val får inte förekomma på ett röstmottagningsställe eller i ett utrymme intill detta. Lokalen ska vara tillgänglighetsanpassad och det saknas dispensmöjlighet från detta krav.

Valmyndigheten rekommenderar att valnämnden gör en bedömning av lämpligheten för varje röstmottagningsställe. Om lokalens utformning medför att man inte kan upprätthålla förbud mot propaganda ska lokalen inte användas. Resterande kriterier kommer inte alltid att kunna uppfyllas. Vilka av dessa kriterier som väger tyngst varierar beroende på kommunens förutsättningar. Valnämnden bör i sin bedömning vid val av lokal kunna ange vilka avvägningar som har gjorts för den specifika platsen och kunna särskilt motivera varför eventuella kriterier inte har kunnat uppfyllas. Valnämnden bör göra en ny bedömning inför varje val.

I kommuner med mycket landsbygd är till exempel avvägningar som avstånd och restid väsentliga. I andra kommuner är angelägna avvägningar till exempel att det inte får bildas för mycket köer och trängsel. Genom att välja fler strategiska platser för röstningslokaler ökar sannolikheten att de röstande sprider ut sig så att det inte skapas folksamlingar. Även öppettiderna är en del av pusslet. Har kommunen exempelvis en röstningslokal vid en knutpunkt för kollektivtrafik kan den med fördel ha längre öppettider än en mindre välbesökt plats. På samma sätt lär röstning i köpcenter samla mer folk under helger än under vardagarna och det kan därför finnas skäl att i högre grad förlägga öppettiderna på helgerna. Valnämnden bör planera så gott det går för att undvika köbildning, genom val av tillräckligt många strategiska platser och lämpliga öppettider.

Valmyndigheten rekommenderar följande kriterier och egenskaper gällande lämpliga röstmottagningsställen. Kriterierna är listade utan inbördes ordning.

- Tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning
- Lokalens förutsättningar att underlätta för väljarna att rösta
- Geografiskt avstånd för väljaren
- Praktisk placering, t.ex. närhet till annan service
- Lokalens förutsättningar vad gäller trängsel och köer

- Möjligheter till avgränsning, avskärmning och avskildhet
- Väljaren ska uppfatta lokalen som värdeneutral

Kravet om förbud mot propaganda måste alltid kunna upprätthållas.

3.2 Vårdeneutrala lokaler

Det som formulerats i lagtexten är att kommunerna inte bör använda lokaler som har en anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag. Valnämnden måste enligt förarbetena fråga sig om det kan leda till att valdeltagandet sjunker på grund av att vissa lokaler nyttjas eller inte nyttjas. I den avvägning som valnämnden gör när den ska bestämma om en lokal är lämplig, måste det vägas in om väljarna går miste om närhet och tillgänglighet. Det kan exempelvis bli svårare för personer med funktionsnedsättning att rösta, om vissa lokaler inte kan användas. När lokaler utses ska god tillgänglighet för väljarna väga tyngre än en i övrigt bättre lämpad lokal, även om den har anknytning till ett företag, en religiös sammanslutning eller dylikt.

3.2.1 Kommunkontor, skolor, bibliotek och köpcentrum

Lämpliga lokaler som valnämnder använder som förtidsröstningslokaler och vallokaler är ofta kommunkontor, skolor och bibliotek. Det finns inget som hindrar att valnämnden använder lokaler i annan regi än kommunens, till exempel en förskola, en skola eller ett vård- och omsorgsboende som ägs och drivs privat. En galleria eller ett köpcentrum består normalt av flera olika butiker. Väljarna bör därmed generellt inte förknippa lokalen med en viss butik och påverkas av detta. Vårdeneutraliteten kan därmed inte sägas vara ett hinder mot att ett röstmottagningsställe inrättas där. Valmyndigheten vill dock uppmärksamma att det i ett köpcentrum kan uppstå problem vad gäller möjligheter till avgränsning och avskildhet. Vidare finns såsom anges nedan skäl att ta hänsyn till förbudet mot propaganda på sådana platser.

3.2.2 Begränsat tillträde

Valmyndigheten anser att lokaler där tillträdet är begränsat på grund av begränsade eller mindre fasta öppettider är mindre lämpliga att använda. Som indirekt framgår av 3 kap. 5 § vallagen innebär detta självklart inte ett hinder mot så kallad röstning med begränsat tillträde där valnämnden anordnar röstmottagning på sjukhus, kriminalvårdsanstalt, häkte eller liknande inrättning.

3.2.3 Församlingshem

Det är vanligt att valnämnder använder till exempel församlingshem och dessa bedöms ofta ha god tillgänglighet. Inte minst på glesbygden kan det vara det mest lämpliga alternativet. Av förarbetena framgår att önskemålet att inte försämma möjligheterna att rösta i glesbygden var ett skäl att inte helt förbjuda lokaler med religiös anknytning. Efter en avvägning av kriterierna ovan kan därför vallagens ”bör” resultera i att valnämnden kan använda församlingshem som röstmottagningsställe.

3.2.4 Skola med religiös huvudman

Även om det i förarbetena nämns att det faktum att en skola har en annan huvudman än en kommunal inte är ett hinder mot att använda lokalen som röstmottagningsställe, skulle situationen kunna uppfattas annorlunda om huvudmannen är en religiös sammanslutning.

Det är enligt Valmyndighetens bedömning viktigt att valnämnderna i dessa fall inte glömmer att göra en avvägning enligt kriterierna ovan.

3.2.5 Folkets hus och bygdegårdar

Av lagtexten följer vidare att en lokal som kan uppfattas som att den har anknytning till en politisk sammanslutning inte ska användas. Ett exempel som ofta lyfts i dessa sammanhang är Folkets hus och bygdegårdar. Folkets hus finns på många orter och skulle kunna ses som en möjlig lokal för röstmottagning. Folkets hus startades emellertid då arbetarrörelsen hade behov av lokaler för sina politiska och fackliga möten och har sedan dess varit starkt förknippade med det socialdemokratiska partiet. Idag finns dock många Folkets hus där kommunen är huvudman för byggnaden och använder den som en allmän samlingslokal med mötesplatser för kulturevenemang och aktiviteter. För det fall valnämnden vill använda sig av ett Folkets hus som inte längre drivs av en politisk förening bör den vid bedömning av kriterierna ovan även väga in på vilket sätt byggnaden används idag och hur de röstberättigade kan förväntas uppfatta lokalen. Om valnämnden då finner att lokalen numera saknar politisk koppling och att det saknas bättre alternativ skulle lokalen kunna användas som röstmottagningsställe.

På liknande sätt har bygdegårdar ofta uppförts och förvaltats av organisationer kopplade till politiska partier. På samma sätt som för Folkets hus får en valnämnd som vill använda sig av en bygdegård som inte längre drivs av en politisk förening, vid bedömningen av kriterierna ovan väga in på vilket sätt byggnaden används idag och hur de röstberättigade kan förväntas uppfatta lokalen.

3.2.6 Studieförbunds lokaler

De flesta studieförbund har även de vuxit fram ur olika politiska eller religiösa inriktningar och det finns därför risk att deras lokaler inte uppfattas som värdeneutrala. På samma sätt som ovan behöver en bedömning göras i de fall det skulle kunna bli aktuellt att nyttja en sådan lokal.

3.2.7 Folkhögskolor

Vad gäller folkhögskolor är många bundna till föreningar, stiftelser, folkrörelser eller ideella organisationer. De folkhögskolor som drivs av regionerna bör enligt Valmyndigheten anses vara värdeneutrala. Vad gäller övriga folkhögskolor bör valnämnden liksom ovan fundera på om skolan har anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som kan påverka väljaren i samband med röstningen eller anknytning till en viss politisk sammanslutning. Folkhögskolor med politisk anknytning ska då inte användas som röstmottagningsställe. En folkhögskola med anknytning till en viss religiös sammanslutning eller till ett visst företag som skulle kunna påverka väljaren i samband med röstningen bör endast användas då valnämnden kommit fram till att andra kriterier väger tyngre och det saknas bättre alternativ.

3.2.8 Utsmyckning av lokal

Även om lokalen på pappret kan förefalla värdeneutral kan intrycket för väljaren förändras genom eventuell utsmyckning. För det fall kriteriet värdeneutralitet tvingas stå tillbaka för att andra kriterier väger tyngre kan exempelvis religiösa symboler avlägsnas från röstmottagningsstället för att öka dess värdeneutralitet. Detta bör enligt Valmyndigheten ske om det kan genomföras utan att göra åverkan på lokalen och utan att arbetsinsatsen blir

orimligt omfattande. Att lokalen inte ska ha anknytning till viss politisk sammanslutning medför enligt Valmyndigheten att den inte heller ska ha utsmyckning som anknyter till viss politisk sammanslutning.

3.3 Förbud mot propaganda

Förbudet mot propaganda innebär att väljaren ska vara ostörd och skyddad från varje form av påverkan under själva valhandlingen. Valnämnden bör vid valet av lämpliga lokaler beakta avstånd till sådant utrymme där politiska evenemang eller liknande kan förekomma.

Det är inte möjligt för nämnden att i principbeslut precisera exakt hur stort utrymme som ska omfattas av förbudet mot propaganda. Valnämnden bör dock iakttä förbudet vid planering av vilka lokaler som ska användas. En bedömning måste göras i det enskilda fallet utifrån platsens särskilda förutsättningar att ge skydd för väljarna mot att utsättas för politisk propaganda under valhandlingen. Det gäller även under den tid väljarna köar för att få rösta.

Bedömningen av en hur stort utrymme som ska omfattas av förbudet mot propaganda får även ske utifrån vilken omfattning den eventuella politiska propagandan kan förväntas ha och i vilka former de politiska partierna kan söka fånga väljarnas intresse.

I fråga om köer bör valnämnden ta hänsyn till att det vid omfattande köer, som sträcker sig utanför den byggnad där röstmottagningen pågår, är viktigt att säkerställa att partiföreträdare som delar ut valsedlar inte stör väljarna. Valmyndigheten bedömer att den plats väljare köar på ska anses vara en del av röstmottagningsstället eller ett utrymme intill detta. De politiska partierna får därför endast dela ut valsedlar utanför det område där väljare köar. Valmyndigheten bedömer vidare att röstmottagare aldrig ska erbjuda väljare förtur att rösta på grund av att de har med sig valsedlar.

När ett röstmottagningsställe ligger i en offentlig miljö där många människor passerar eller rör sig, t.ex. i en stationsbyggnad, en galleria eller ett köpcentrum, bör valnämnden beakta om där finns en plats där olika anföranden eller framträdanden brukar och kan förväntas ske, exempelvis via en scen, och att köbildning kan komma att uppstå eller att väljare kan komma att vänta på sin tur på annat sätt, exempelvis med kölapp. En sådan plats bör inte användas för röstmottagning.

Vid sidan om uppenbar propaganda såsom partimöten m.m. kan valaffischer, tryckt material, flaggor och vimplar m.m. utgöra propaganda liksom kläder eller banderoller med partibeteckning.

I lokaler som används som röstmottagningsställen bedrivs vanligtvis annan verksamhet. I den verksamheten kan olika aktiviteter pågå och olika symboler finnas. På ett bibliotek kan exempelvis pågå aktiviteter där prideflaggan används som symbol.

Prideflaggan har i olika sammanhang kommit att användas i politiskt syfte. Valmyndigheten anser dock att flaggan i valsammanhang ska bedömas utifrån den verksamhet den förekommer i, exempelvis utifrån den verksamhet som i vanliga fall bedrivs på ett bibliotek. Vidare ska den bedömas utifrån om den aktör som står bakom desamma avser utsätta väljare som besöker röstningslokalen för politisk påverkan, vilken omfattning den politiska propagandan i så fall kan anses ha samt i vilka former den söker fånga väljarnas intresse.

Partifunktionärer med banderoller eller annan klädsel eller utrustning som är partipolitisk bör inte uppehålla sig på röstmottagningsställe eller i anslutande utrymme under längre tid än vad som krävs i samband med att valsedlar avlämnas eller att tillgången på valsedlar i valsedelsställen kontrolleras. Partifunktionärer ska då ta av sig banderoller eller liknande. Det är inte tillåtet att en röstmottagare uppträder i sådan klädsel.

En väljare som bär klädsel med partipolitiskt budskap får aldrig vägras att rösta.

Reglerna om propaganda innebär aldrig att den grundlagsskyddade rätten till religionsfrihet kan inskränkas. Det innebär att det alltid är tillåtet att bära religiös klädsel på och intill ett röstmottagningsställe.

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.